

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

**Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Στάσεις και αντιλήψεις γυναικών που έχουν υποστεί έμφυλη βία σχετικά με την
ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη που παρέχεται από τα Συμβουλευτικά
Κέντρα Γυναικών. Η περίπτωση του Συμβουλευτικού Κέντρου Καστοριάς.»**

**“Women, victims’ of gender violence, attitudes and perceptions on the
psychosocial support, provided by the Counselling Center in Kastoria.”**

της

Σταύρακα Δήμητρας, Α.Ε.Μ.: 992

Επιβλέπουσα: Μιχαήλ Δόμνα, Βαθμίδα: Αν. Καθηγήτρια Π.Τ.Ν./Π.Δ.Μ.

Εξεταστές: Καλεράντε Ευαγγελία, Βαθμίδα: Αν. Καθηγήτρια Π.Τ.Ν./Π.Δ.Μ.

Κωνσταντινίδου Ευθαλία, Βαθμίδα: Επ. Καθηγήτρια Π.Τ.Ν./Π.Δ.Μ.

Φλώρινα, Ιούνιος 2019

«..δεν ξέρω αν διάβαζες παραμύθια ή αν σου άρεσαν.. αυτό με τη γοργόνα και το μαντήλι, που είχε κρύψει το μαντήλι ο άντρας της για να μη φύγει..; Α, είναι πολύ ωραίο παραμύθι! Τώρα καταλαβαίνω τι νόημα αποκτά για μένα.. που βρήκε το μαντήλι και έφυγε. Λοιπόν, ψάξε το μαντήλι θα της έλεγα, ψάξε το μαντήλι και φύγε. Αυτό είναι το ιδανικό. Αν δε μπορείς, παρόλα αυτά, ψάξε ένα τρόπο να ζεις.»

Σ.4, ετών 49

Copyright © Δήμητρα Σταύρακα, 2019.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Δήμητρα Σταύρακα

A.E.M.: 992

Ηλεκτρονική διεύθυνση: dimstav84@hotmail.com

Έτος εισαγωγής: 2017

Τίτλος διπλωματικής εργασίας:

«Στάσεις και αντιλήψεις γυναικών που έχουν υποστεί έμφυλη βία σχετικά με την ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη που παρέχεται από τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών. Η περίπτωση του Συμβουλευτικού Κέντρου Καστοριάς.»

“Women, victims’ of gender violence, attitudes and perceptions on the psychosocial support, provided by the Counselling Center in Kastoria.”

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία 10 - 5 - 2019

Η δηλούσα

Δήμητρα Σταύρακα.

Περιεχόμενα

Πίνακες	8
Περίληψη	9
Abstract.....	10
Εισαγωγή	11
ΜΕΡΟΣ Α: Η βία κατά των γυναικών	12
Κεφάλαιο 1. Βιολογικό και Κοινωνικό φύλο.....	13
1.1 Η θεωρία του βιολογικού φύλου.....	13
1.2 Το κοινωνικό φύλο ως κοινωνική κατασκευή.....	14
1.2.1 Φεμινιστικές προσεγγίσεις του φύλου.....	14
1.2.2 Η αναθεώρηση των επιστημονικών απόψεων για τα φύλα	16
1.3 Κοινωνικοποίηση και φύλο	17
Κεφάλαιο 2. Η έμφυλη βία και οι πολλαπλές διακρίσεις κατά των γυναικών	18
2.1 Μορφές βίας	19
2.1.1 Σωματική Βία	20
2.1.2 Ψυχολογική βία	20
2.1.3 Σεξουαλική βία.....	21
2.1.4 Οικονομική βία.....	21
2.1.5 Σεξισμός.....	22
2.2 Η ενδοοικογενειακή βία και οι επιπτώσεις της	23
2.3 Ο κύκλος της βίας μέσα στην οικογένεια	25
2.4 Πολλαπλές διακρίσεις	27
Κεφάλαιο 3. Πολιτικές για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας	28
3.1 Διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις	29
3.2 Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης	30
3.3 Εθνικές πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας.....	31
3.4 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016-2020.....	33

Κεφάλαιο 4. Οι υπηρεσίες των Συμβουλευτικών Κέντρων και η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου	35
4.1 Παρεχόμενες Υπηρεσίες	36
4.1.1 Δράσεις ψυχοκοινωνικής και νομικής στήριξης	36
4.1.2 Δράσεις προώθησης στην απασχόληση.....	36
4.1.3 Δράσεις δικτύωσης.....	37
4.1.4 Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών	37
4.2 Βασικές αρχές και στόχοι της φεμινιστικής συμβουλευτικής προσέγγισης	38
4.3 Διαχωρισμός συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας.....	41
4.4 Αρχές συμβουλευτικής των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών	42
Κεφάλαιο 5. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας	43
5.1 Μελέτες σχετικά με την αντιμετώπιση των κακοποιημένων γυναικών που από τους επαγγελματίες υγείας	44
5.2 Μελέτες σχετικά με την εμπειρία των κακοποιημένων γυναικών από τους επαγγελματίες υγείας	45
5.3 Μελέτη για την αναγκαιότητα της συμπερίληψης του φύλου στην συμβουλευτική των γυναικών.....	46
ΜΕΡΟΣ Β: Ποιοτική Έρευνα	48
Κεφάλαιο 6. Στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα	49
6.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας	49
6.2 Ερευνητικά Ερωτήματα	50
Κεφάλαιο 7. Μεθοδολογικό πλαίσιο	50
7.1 Θεωρητικό πλαίσιο φαινομενολογικής ανάλυσης των δεδομένων	50
7.2 Επιλογή και περιγραφή του δείγματος.....	51
7.3 Ημι-δομημένες συνεντεύξεις.....	53
7.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων	54
7.5 Διασφάλιση δεοντολογικών ζητημάτων	55

7.6 Περιορισμοί της έρευνας.....	56
Κεφάλαιο 8. Αποτελέσματα	57
8.1 Η εμπειρία της συμβουλευτικής διαδικασίας.....	62
8.1.1 Η αξιολόγηση της συμβουλευτικής διαδικασίας	62
8.1.2 Ο ρόλος του συμβούλου	69
8.2 Οι ρόλοι των φύλων ως αιτιακός παράγοντας της συντροφικής βίας	72
8.2.1 Η εμπειρία του γυναικείου φύλου	72
8.2.2 Η ανακατασκευή της κοινωνικής ταυτότητας	76
Κεφάλαιο 9. Αποτελέσματα	79
9.1 Συζήτηση.....	79
9.2 Συμπεράσματα.....	82
9.3 Προτάσεις για μελλοντικές μελέτες.....	83
Βιβλιογραφία	85
Παραρτήματα.....	93
Παράρτημα I: Αίτηση έγκρισης διεξαγωγής έρευνας στο Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας και Ισότητας των δύο φύλων του δήμου Καστοριάς.....	93
Παράρτημα II: Έντυπο συγκατάθεσης συμμετεχουσών.....	94
Παράρτημα III: Οδηγός συνέντευξης.....	95

Πίνακες

Πίνακας 1:	Δημογραφικά χαρακτηριστικά δείγματος.....	σελ. 59
Πίνακας 2:	Στοιχεία που σχετίζονται με τη βία.....	σελ. 60
Πίνακας 3:	Ανάλυση: Υπερ-Θέματα, Υπο-θέματα, Παραδείγματα συνεντεύξεων.....	σελ. 61

Περίληψη

Στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή επιχειρείται να διερευνηθούν οι στάσεις και οι αντιλήψεις των γυναικών που έχουν υποστεί έμφυλη βία σχετικά με την ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη που παρέχεται στο Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών του Δήμου Καστοριάς. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν προς διερεύνηση αφορούν στις εμπειρίες των γυναικών από τη συμβουλευτική διαδικασία, στους κοινωνικούς ρόλους των φύλων και στη συσχέτιση τους με τη βία κατά των γυναικών και στην προσέγγιση της γυναικείας ταυτότητας από τις ίδιες, πριν και μετά τη συμβουλευτική διαδικασία.

Το δείγμα αποτελείται από έξι γυναίκες οι οποίες πραγματοποίησαν μια σειρά συνεδριών ψυχοκοινωνικής στήριξης με τους συμβούλους του Συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών στην Καστοριά. Η συμβουλευτική προσέγγιση που χρησιμοποιήθηκε ήταν η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου. Τα δεδομένα προσεγγίστηκαν ποιοτικά και συλλέχθηκαν με τη χρήση ημι-δομημένων, ανοιχτού τύπου συνεντεύξεων. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της ερμηνευτικής φαινομενολογικής ανάλυσης (ΕΦΑ).

Τα αποτελέσματα που συζητούνται περιλαμβάνουν: α) την ενδυνάμωση των γυναικών μέσω της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου, β) τις θετικές και αρνητικές εμπειρίες τους από την συμβουλευτική διαδικασία και την αποτελεσματικότητά της, γ) τον ρόλο του συμβούλου ως υποστηρικτικό δίκτυο, δ) τους ρόλους των φύλων και την συσχέτισή τους με την βία που υφίστανται οι γυναίκες, ε) την εμπειρία των γυναικών από το γυναικείο φύλο και, στ) την ανακατασκευή της κοινωνικής τους ταυτότητας.

Λέξεις κλειδιά: Φεμινιστική συμβουλευτική, Έμφυλη βία, Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών, Γυναικεία ταυτότητα

Abstract

The present thesis aims to analyze how women who have suffered gender-based violence have perceived and experienced the psychological and social support provided by the Counseling Centre of the Municipality of Kastoria. The questions posed have to do with the way women have experienced the counseling process, the correlation between gender roles and violence against women as well as the way women perceive their own gender identity before as well as following the counseling process.

The control group consists of six women who have received psychological and social counseling at the aforementioned Centre. The counseling approach followed was gender oriented counseling. A qualitative research approach was used, the data was collected via semi-structured open interviews while the results were analyzed by means of the interpretative phenomenological approach.

The results discussed deal with a) the emergence of *gender oriented counseling* as a means of empowerment of the women in question, b) the positive as well as negative aspects of their experience of the counseling process and its effectiveness, c) the role of the counselor as an agent of a support network, d) the gender roles and how they correlate with gender-based violence, e) women's experience of women's sex and f) the social reconstruction of their gendered identities.

Key Words: Feminist Counseling, Gender- based violence, Women's Counseling Centers, Women's identity

Εισαγωγή

Η βία κατά των γυναικών είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που έχει τις ρίζες του στην πατριαρχία και αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς μηχανισμούς μέσω των οποίων οι γυναίκες εξαναγκάζονται να ζουν σε μια κατώτερη συγκριτικά θέση από αυτή των ανδρών.

Διεθνείς συμβάσεις και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών δρομολόγησαν τις εθνικές πολιτικές της Ελλάδας. Στο Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2010-2013 δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών και η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων ένα ολοκληρωμένο δίκτυο υποστηρικτικών δομών για τις γυναίκες θύματα βίας. Το επιστημονικό προσωπικό του δικτύου εξειδικεύεται στη συμβουλευτική με την οπτική του φύλου, η οποία έχει τις ρίζες της στις βασικές αρχές και τους στόχους της φεμινιστικής θεραπείας.

Έναυσμα για τη συγκεκριμένη ερευνητική εργασία αποτέλεσε το γεγονός ότι από την αρχή λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων δεν υπήρξε αντίστοιχη έρευνα για την εμπειρία των γυναικών που απευθύνθηκαν σε αυτά σχετικά με τις υπηρεσίες που τους παρέχονται.

Στο πρώτο μέρος της μελέτης παρουσιάζονται οι θεωρητικές προσεγγίσεις αναφορικά με τα φύλα, τη βία κατά των γυναικών και οι επιπτώσεις της στις γυναίκες και στην ευρύτερη κοινωνία, οι διεθνείς και εθνικές πολιτικές για την αντιμετώπιση του φαινομένου και ο τρόπος λειτουργίας και προσέγγισης των γυναικών από τα Συμβουλευτικά Κέντρα του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η μεθοδολογική προσέγγιση και περιγράφονται τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των δεδομένων, η ποιοτική ανάλυσή τους και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Στο τέλος προτείνονται μελλοντικές έρευνες οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν εργαλεία για την καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου και την καλύτερη εξυπηρέτηση των γυναικών που υφίστανται βία και διακρίσεις λόγω του φύλου τους.

ΜΕΡΟΣ Α: Η βία κατά των γυναικών

Κεφάλαιο 1. Βιολογικό και Κοινωνικό φύλο

Η έννοια του φύλου αναφέρεται στις βιολογικές και κοινωνικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το βιολογικό φύλο (sex) ενός ατόμου είναι γενετικά προκαθορισμένο, ενώ το κοινωνικό φύλο (gender) είναι πολιτισμικά και κοινωνικά κατασκευασμένο. Η ταυτότητα του φύλου σχετίζεται με την αυτοαντίληψη που διαμορφώνει και υιοθετεί το άτομο σε σχέση με το γυναικείο και αντρικό κοινωνικό ρόλο που επιλέγει να ασκεί. Στις κοινωνικές επιστήμες το κοινωνικό φύλο αναφέρεται ειδικά στις κοινωνικές διαφορές, γνωστές ως ανδρικοί ή γυναικείοι κοινωνικοί ρόλοι (Δεληγιάννη - Κουϊμτζη, Β & Σακκά, Δ., 2007).

1.1 Η θεωρία του βιολογικού φύλου

Στις δυτικές κοινωνίες επικρατεί, έως σήμερα, η αντίληψη ότι το φύλο αποτελεί ένα δεδομένο της φύσης. Το φύλο ως «βιολογικό δεδομένο» καθορίζει την ανθρώπινη ζωή και ο τρόπος με τον οποίο δρουν τα υποκείμενα άντρας-γυναίκα συνιστά και την «κανονική» συμπεριφορά σύμφωνα πάντα με τις «φυσικές» ιδιότητες και ικανότητες τους. Η θεωρία του βιολογικού φύλου (sex) έχει κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές προεκτάσεις.

Όπως θα αναπτυχθεί παρακάτω το φύλο α) καθορίζεται από τη φύση και τις κληρονομικές διαφορές ανδρός και γυναικός, β) είναι κριτήριο «κανονικής» συμπεριφοράς με έμφυτες ικανότητες και γ) ηθικός γνώμονας ως προς τη δράση των υποκειμένων (Παπαταξιάρχης Ε, & Παραδέλλης Θ., 1998).

Η θεωρία του βιολογικού φύλου αναδεικνύει το φύλο ως φύση βάση των κληρονομικών διαφορών στη φυσιολογία ανδρών και γυναικών, οι οποίοι ορίζουν και τις ψυχολογικές ιδιότητες, δεξιότητες, κλίσεις και ικανότητες καθώς και τις εν γένει δυνατότητες των φύλων. Ο κάθε άνθρωπος αντιμετωπίζει τη ζωή σύμφωνα με το φύλο του, το οποίο είναι έμφυτο και προϋπάρχει της κοινωνικής ζωής. Οι άντρες και οι γυναίκες καλούνται να εκπληρώσουν τον φυσικό προορισμό τους, ο οποίος συνίσταται από την ανατομία τους.

Το φύλο ως κριτήριο «κανονικής» συμπεριφοράς ορίζει την αναμενόμενη για τους άντρες και τις γυναίκες συμπεριφορά σύμφωνα με τις ιδιότητες και ικανότητές τους όπως αυτές προκύπτουν από το φύλο τους. Η «κανονικότητα» συναρτάται με τη

διασφάλιση του φυλετικού ορίου το οποίο διακρίνει την ανδρική από τη γυναικεία συμπεριφορά. Το κανονιστικό πρότυπο του φύλου ως «φυσικό» δεν επιδέχεται διαπραγμάτευση.

Το φύλο ως ηθικός γνώμονας αναφέρεται στην «ηθική» των ανθρώπων η οποία εξαρτάται από την πραγματοποίηση του φυσικού προορισμού που το φύλο υπαγορεύει. Αυτό είναι η προϋπόθεση της κοινωνικής ευταξίας και ευημερίας, η παραβίαση του οποίου επιφέρει την κοινωνική απαξίωση. Υπό αυτό το πρίσμα νομιμοποιούνται και οι ιεραρχικές αξιολογήσεις της αντρικής και γυναικείας δράσης.

Η βιολογική διαφορά των φύλων αποτέλεσε τη βάση πάνω στην οποία η επιστήμη έχτισε αρχικά τον λόγο της. Ο «εκ φύσεως» χαμηλός δείκτης νοημοσύνης της γυναίκας, η «φυσική της αποστολή» να γεννά και να μεγαλώνει παιδιά, ο «φυσικός» χαρακτήρας του διαφορετικού καταμερισμού της εργασίας ανάμεσα στα δύο φύλα, ήταν μερικές από τις επιστημονικές «αλήθειες», πάνω στις οποίες στηρίχθηκαν οι αντιλήψεις για την κοινωνική ανισότητα των φύλων. Η θεωρία του βιολογικού φύλου επηρεάζει έως σήμερα την ανθρώπινη συμπεριφορά και ειδικότερα τις σχέσεις των φύλων και την κοινωνική οργάνωση στις δυτικές κοινωνίες (Νόβα-Καλτσούνη, 2005).

1.2 Το κοινωνικό φύλο ως κοινωνική κατασκευή

Σημαντικό ρόλο στην αποδόμηση της παραπάνω θεωρίας διαδραμάτισε το φεμινιστικό κίνημα και η κριτική αναθεώρηση των επιστημονικών απόψεων για τον καθοριστικό ρόλο των βιολογικών παραγόντων στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

1.2.1 Φεμινιστικές προσεγγίσεις του φύλου

Ο φεμινισμός ως φιλοσοφία και κίνημα με την σύγχρονη έννοια μπορεί να χρονολογηθεί από τον Διαφωτισμό όμως ως οργανωμένο κίνημα παρουσιάστηκε τον 19ο αιώνα και χρονολογείται από το πρώτο συνέδριο για τα δικαιώματα των γυναικών στο Seneka Falls, στη Νέα Υόρκη, το 1848.

Αυτή την περίοδο οι αντιλήψεις για το φυσικό προορισμό των φύλων έπαιρναν συστηματική μορφή και η κοινωνική ζωή των γυναικών στις δυτικές κοινωνίες χωριζόταν σε σφαίρες του ιδιωτικού και δημόσιου χώρου. Οι αντρικοί και γυναικείοι

ρόλοι καθορίστηκαν ως προς αυτές τις σφαίρες και η ηθική υπόσταση των ανθρώπων συναρτήθηκε με τη συμμόρφωση προς τους αποδεκτούς έμφυλους ρόλους και τις αντίστοιχες συμπεριφορές (Coward, 1983).

Οι φεμινίστριες του 19ου αιώνα, με το κίνημα για τη χειραφέτηση της γυναίκας, διαπίστωσαν την υποτελή θέση τους στον ανερχόμενο κοινωνικό και ηθικό καταμερισμό της εργασίας. Στις κινητοποιήσεις τους κυριαρχούσε το «οικιακό ιδεώδες», αποδέχονταν τα οικιακά τους καθήκοντα όμως παράλληλα διεκδίκησαν την καλύτερη προετοιμασία τους σε αυτά στο πλαίσιο του αγώνα για την ανύψωση του φύλου τους.

Οι κοινωνικό-οικονομικές ανακατατάξεις του 20ου αιώνα μετέθεσαν τους στόχους των γυναικείων κινημάτων. Οι φεμινίστριες της εποχής διεκδίκησαν ίσα δικαιώματα με τους άντρες στην εργασία, οικονομική ανεξαρτησία, κοινωνική ένταξη και συμμετοχή στην πολιτική ζωή. Ουσιαστικά διεκδίκησαν μια γενικευμένη θεσμική ισότητα. Ο ισονομιστικός φεμινισμός εστίασε στην εκπαίδευση, την εργασία, την ψήφο και τη θεσμική εξίσωση σύμφωνα με τις επιταγές της Γαλλικής Επανάστασης. Το γυναικείο ζήτημα περιγραφόταν πλέον με όρους «δικαιωμάτων» χωρίς όμως να προσβάλλεται η αντίληψη για τον φυσικό προορισμό των φύλων.

Το δεύτερο κύμα του φεμινισμού, το οποίο εμφανίζεται τη δεκαετία του '60, ανέπτυξε την έννοια της «πατριαρχίας» ως έναν αυτόνομο λόγο για το οικογενειακό φαινόμενο της κυριαρχίας των αντρών επί των γυναικών. Η γυναικεία αμφισβήτηση συνδέθηκε με τη συνειδητοποίηση του ιεραρχικού περιεχομένου της έμφυλης διαφοράς και των αρνητικών κοινωνικών επιπτώσεων για τις γυναίκες καταλήγοντας στη διαπίστωση ότι η «πατριαρχία» είναι η όψη της ιδεολογίας που διακρίνει τα φύλα και η υποτέλεια των γυναικών είναι εγγεγραμμένη στο ίδιο το γεγονός της διαφοροποίησης (Παπαταξιάρχης Ε, & Παραδέλλης Θ., 1998).

Η διαπίστωση ότι «το προσωπικό είναι πολιτικό» (Millet, 1977), ότι οι σεξουαλικές σχέσεις είναι σχέσεις εξουσίας (Foucault, 1978) και ότι το σώμα και η σεξουαλικότητα είναι πεδία αντιπαράθεσης διεύρυναν σημασιολογικά τον ορισμό του γυναικείου ζητήματος. Η ασυμμετρία των φύλων εντοπίστηκε σε όλες τις όψεις της κοινωνικής ζωής, «ιδιωτική» και «δημόσια». Ο ριζοσπαστικός φεμινισμός, όπως ονομάζεται αλλιώς το δεύτερο κύμα του φεμινισμού, επεξεργάστηκε ολιστικά το πολιτικό ζήτημα της γυναικείας υποτέλειας και το όρισε με όρους «απελευθέρωσης».

Παράλληλα οδηγήθηκε στη διαπίστωση ότι «*οι κοινωνικά κατασκευασμένες διαφορές των φύλων φαίνεται να είναι η κύρια πηγή της γυναικείας καταπίεσης*» (Eisenstein, 1984).

Οι φεμινίστριες, στην προσπάθεια τους να αναδείξουν την ιστορική και πολιτισμική σχετικότητα της δυτικής πατριαρχίας και να θεμελιώσουν ως ρεαλιστική την πολιτική της υπέρβαση, προσέφυγαν στις κοινωνικές επιστήμες θέτοντας νέα ερωτήματα για την κοινωνία και τον πολιτισμό.

1.2.2 Η αναθεώρηση των επιστημονικών απόψεων για τα φύλα

Σημαντικό βήμα στην αποδόμηση της θεωρίας του βιολογικού φύλου αποτέλεσε και η κριτική αναθεώρηση των επιστημονικών απόψεων για τον καθοριστικό ρόλο βιολογικών παραγόντων στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

Οι πεποιθήσεις για τις «έμφυτες» διαφορές των φύλων και ειδικότερα για τη βιολογικά προσδιορισμένη κοινωνική ανωτερότητα του αρσενικού είχαν ιδιαίτερα μεγάλη απήχηση και κατέστησαν στοιχείο της κοινωνικής πραγματικότητας παρά το γεγονός ότι αυτές ήταν στο σύνολό τους αντιεπιστημονικές (Κούβελας, 1978).

Σύμφωνα με τον Wilson (1975), η κοινωνιοβιολογία αποτέλεσε μια αναβίωση του κοινωνικού δαρβινισμού με την οποία επιχειρήθηκε η «βιολογικοποίηση» των κοινωνικών επιστημών. Η προσπάθεια αυτή κατά τον Sahlins (1977) εντάσσεται στην εδραίωση της δυτικής αντίληψης ότι ο άνθρωπος ανήκει στο ζωικό βασίλειο και με βάση τη ζωική του φύση μπορεί να εξηγηθεί η σύγχρονη ανθρώπινη κοινωνία.

Στον βιολογικό ντετερμινισμό των κοινωνιοβιολόγων αντιπαρατέθηκαν δύο τάσεις. Η πρώτη τάση υπερασπίστηκε τη διαλεκτική σχέση βιολογίας και πολιτισμού. Η πολιτισμική ποικιλία δεν καθορίζεται από τη φυσιολογία αλλά βασίζεται σε αυτή και η βιολογία επιδρά έμμεσα στην κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα, η οποία με τη σειρά της επιδρά στη βίωση της φυσιολογίας.

Σε αντίθεση, η δεύτερη τάση έθεσε το ζήτημα της πολιτισμικής βάσης της βιολογίας (Παπαταξιάρχης Ε, & Παραδέλλης Θ., 1998). Η παραπάνω άποψη συνδέθηκε με τη θέση της ανθρωπολογίας για τον πολιτισμό ως κατασκευή, με τη γενετική ψυχολογία, η οποία εξετάζει το σχηματισμό της ταυτότητας και τέλος, με την

κοινωνιολογική θεωρία της κοινωνικής εκμάθησης όπου οι κοινωνικοί ρόλοι (στους οποίους περιλαμβάνονται και οι φυλετικοί ρόλοι) είναι αποτέλεσμα μάθησης.

1.3 Κοινωνικοποίηση και φύλο

Η κοινωνικοποίηση είναι μία αμφίδρομη διαδικασία που συνίσταται αφενός στους μηχανισμούς και τους τρόπους δράσης που εκπορεύονται από την κοινωνία και έχουν αποδέκτη το κοινωνικοποιούμενο άτομο, και αφετέρου σε μηχανισμούς και τρόπους δράσης που το ίδιο το άτομο αναπτύσσει και απαντά σε όσα η κοινωνία κατευθύνει προς αυτό (Νόβα-Καλτσούνη, 2005).

Σύμφωνα με την Joan Acker (1995), τα στάδια της κοινωνικοποίησης και οι κοινωνικοί ρόλοι που υιοθετούν τα δύο φύλα καθορίζονται από αλληλοσχετιζόμενες διαδικασίες, όπως:

1. Την κατασκευή των διακρίσεων που γίνεται στην εργασία, στην οικογένεια, στο κράτος και την πολιτική
2. Την κατασκευή των συμβόλων και των εικόνων μέσω της γλώσσας, της ιδεολογίας και των ΜΜΕ που εκφράζουν και ενισχύουν τις διακρίσεις
3. Τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ αντρών και γυναικών που όταν επικοινωνούν ενέχουν μεταξύ τους στοιχεία εξουσίας και υποταγής
4. Στη διαμόρφωση των στοιχείων της ατομικής ταυτότητας ως προς το φύλο, στο οποίο συμβάλλουν τα παραπάνω
5. Στις καθοριστικές συνεχείς διαδικασίες που δημιουργούν και επιβάλλουν οι κοινωνικές δομές στις οποίες εμπλέκονται τα φύλα

Οι διαδικασίες αυτές αναπαράγουν τα πρότυπα και ανανεώνουν τις διακρίσεις, τα σύμβολα, τις σχέσεις εξουσίας και υποταγής, οι οποίες με τη σειρά τους συμβάλλουν στη δημιουργία δυο διαφορετικών φυλετικών ταυτοτήτων. Ο όρος «κατασκευή φύλου» σημαίνει κατασκευή διαφορών οι οποίες δεν είναι βιολογικά καθορισμένες (Άρσελ, 2008). Οι κατασκευασμένες διαφορές χρησιμοποιούνται για να ενισχύσουν τη θεωρία ότι τα φύλα είναι βασικά διαφορετικά από τη φύση τους.

Το «φύλο», σύμφωνα με την Ann Oakley (1972), αναφέρεται στην βιολογική διάκριση σε αντρικό και γυναικείο και το «κοινωνικό φύλο» στην παράλληλη και κοινωνικά άνιση διάκριση σε αρσενικό και θηλυκό. Επομένως, το κοινωνικό φύλο

εστιάζεται στις κοινωνικά κατασκευασμένες διαστάσεις των διαφορών μεταξύ αντρών και γυναικών.

Στη συνέχεια ο όρος «κοινωνικό φύλο» διευρύνθηκε και δεν αφορούσε μόνο την ατομική ταυτότητα ενός ατόμου αλλά και σε ένα συμβολικό επίπεδο τα πολιτισμικά ιδεώδη και στερεότυπα που αφορούν στην αρρενωπότητα και τη θηλυκότητα καθώς και σε δομικό επίπεδο, στη διάκριση των δύο φύλων κατά την εργασία στο πλαίσιο των κοινωνικών θεσμών. Οι κανόνες με τους οποίους λειτουργεί η κοινωνία είναι ταυτόχρονα δημιουργήματα της και θεμελιώδη στοιχεία της. Καθορίζουν την απόδοση συγκεκριμένων κοινωνικών χαρακτηριστικών στα φύλα και αυτά τα χαρακτηριστικά θεμελιώνουν την εγκαθίδρυση των στερεοτυπικών διαφορών μεταξύ των φύλων.

Οι αντιλήψεις για το κοινωνικό φύλο ερμηνεύονται ως κοινωνικοί κανόνες όπου τα κοινωνικοποιούμενα άτομα υπακούν στις προσδοκίες της κοινωνίας για τις «αποδεκτές συμπεριφορές» κάθε φύλου, οι οποίες υλοποιούνται από τους θεσμούς της οικογένειας, του σχολείου, του κράτους και των Μ.Μ.Ε. Μια τέτοια κατανόηση του κοινωνικού φύλου «φυσικοποιείται» και γίνεται αντιληπτή ως στοιχείο της προσωπικής ταυτότητας του ατόμου (Νόβα-Καλτσούνη, 2005).

Η ταυτότητα του κοινωνικού φύλου αναφέρεται ακόμη στα χαρακτηριστικά και τη συμπεριφορά που προσδιορίζουν οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για την ταυτότητα ενός ατόμου και χρησιμοποιείται για να σηματοδοτήσει αυτά που ένα πρόσωπο λέει ή κάνει για να δηλώσει ότι είναι αγόρι ή κορίτσι. Σημαντικό κίνητρο κοινωνικοποίησης του παιδιού, σύμφωνα με τους συγκεκριμένους ρόλους, είναι ότι το κοινωνικό φύλο αντικατοπτρίζεται σε τομείς της καθημερινής ζωής όπως η εκπαίδευση, η οικογένεια, η εργασία η σεξουαλικότητα και η επικοινωνία με τους άλλους (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Οι ρόλοι των φύλων, τα στερεότυπα, η κοινωνικές αναπαραστάσεις, η άνιση μεταχείριση αντρών και γυναικών υπάρχουν σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής και εγκαθιστούν σχέσεις εξουσίας.

Κεφάλαιο 2. Η έμφυλη βία και οι πολλαπλές διακρίσεις κατά των γυναικών

Ως έμφυλη βία ορίζεται κάθε πράξη βίας με αναφορά στο φύλο με αποτέλεσμα τη σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική βλάβη ή τον πόνο συμπεριλαμβανομένων των

απειλών τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας. Ο όρος περιλαμβάνει τη βία μέσα στην οικογένεια (ενδοοικογενειακή βία) και τη βία μέσα στην κοινωνία με τη μορφή του βιασμού, τη σεξουαλική κακοποίηση, τη σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία και την σωματεμπορία (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Η βία κατά των γυναικών πλήττει παγκοσμίως μία στις τρεις γυναίκες, με άμεσες επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική τους υγεία (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018). Το φαινόμενο της βίας μπορεί να εμφανιστεί σε όλα τα κοινωνικά επίπεδα και ασκείται σε κάθε κοινωνική ομάδα ανεξάρτητα από την τάξη και την μόρφωση (Osatin, A & Short, L., 1998). Η Στρατηγάκη (2007), επισημαίνει ότι η άσκηση βίας κατά των γυναικών είναι μια σεξιστική πρακτική που καθορίζει τη μορφή της ανδρικής εξουσίας και συμβάλλει στη διατήρηση της έμφυλης κοινωνικής ιεραρχίας.

Η έμφυλη βία επηρεάζει τόσο τις γυναίκες όσο και τους άντρες, αλλά πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες και τα κορίτσια, αντανακλώντας την υποδεέστερη θέση τους στην κοινωνία. Ομάδες γυναικών ή αντρών, όπως τα μέλη σεξουαλικών μειονοτήτων, είναι επίσης πιθανό να επηρεάζονται από την έμφυλη βία.

Για να γίνουν κατανοητές οι βασικές αιτίες της βίας πρέπει να εξεταστούν μέσα στο πλαίσιο των έμφυλων νορμών, αξιών και πεποιθήσεων που στηρίζουν ανισότιμες σχέσεις εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, αλλά και μεταξύ ανδρών ή μεταξύ γυναικών. Οι ανισότιμες σχέσεις εξουσίας μεταξύ αντρών και γυναικών καθιστούν δυνατή την έμφυλη βία και σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργούν το περιβάλλον όπου αυτή γίνεται ανεκτή ή θεωρείται αποδεκτή.

2.1 Μορφές βίας

Το φαινόμενο της βίας όπως αυτό μπορεί να εκφραστεί στη συμπεριφορά του θύτη περιέχει τέσσερις μορφές. Οι κύριες βίαιες συμπεριφορές είναι: η σεξουαλική, η σωματική, η ψυχολογική και η οικονομική, αναφέρονται στον Οδηγό Συμβουλευτικής για τη βία της Γ.Γ.Ι.Φ (2018) και αναλύονται παρακάτω.

2.1.1 Σωματική Βία

Ο όρος σωματική βία ταυτίζεται συνήθως με τον όρο κακοποίηση. Η συγκεκριμένη μορφή βίας προσδιορίζεται από τις διακυμάνσεις ενός χαστουκιού στο πρόσωπο έως και σοβαρή σωματική βλάβη. Η σωματική βία αφορά στις πράξεις που γίνονται με την πρόθεση πρόκλησης σωματικού πόνου ή τραυματισμού σε ένα άλλο πρόσωπο και μπορεί να εξελιχθεί σε συχνούς βίαιους ξυλοδαρμούς και σε ένα φαύλο κύκλο βίας που μπορεί να φτάσει σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμα και στο θάνατο του θύματος (Gelles, 1997).

Στη σωματική βία περιλαμβάνονται η γελοιοποίηση του σώματος του άλλου, σπρωξιές, πετάγματα στο πάτωμα, γροθιές, κλωτσιές, χτυπήματα σε άλλα σημεία του σώματος με τα χέρια ή άλλα αντικείμενα, τσιμπήματα, δαγκωματιές, σπασίματα μελών ή πλευρών, καταναγκαστική ακινησία, απόπειρα πνιξίματος, επιθέσεις με όπλο και μαχαίρι, καψίματα, συστηματικά βασανιστήρια, φόνος (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

2.1.2 Ψυχολογική βία

Η ψυχολογική βία είναι πιο δύσκολα προσδιορίσιμη και μετρήσιμη συγκριτικά με τις άλλες μορφές βίας ενώ ταυτόχρονα είναι και δύσκολο να γίνει αντιληπτή από την γυναίκα ή το περιβάλλον της. Ως ψυχολογική βία μπορεί να θεωρηθεί η ταπείνωση του θύματος έως και η σοβαρή ψυχολογική βία που προκαλεί κοινωνική δυσλειτουργία σε διαπροσωπικές σχέσεις και επαγγελματικές υποχρεώσεις.

Αποτελείται από τον εξαναγκασμό για υποταγή με απειλές, καταστροφή προσωπικών ειδών του θύματος ή αντικειμένων του σπιτιού, ή απειλές για αυτό, συνεχές βρίσιμο, υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς, δημιουργία κλίματος εκφοβισμού και τρόμου, γελοιοποίηση του θύματος ιδιωτικά ή σε κοινό χώρο, συνεχή κριτική και υποτίμηση των αποφάσεών του, κτητικότητα και απομόνωση, συνεχή έλεγχο των κινήσεων, διαρκή κριτική και υποτιμητικά σχόλια για την εμφάνιση, το σώμα, τις ενδυματολογικές επιλογές του θύτη, κλείδωμα στο σπίτι ή εγκατάλειψη σε έναν άλλο χώρο με σκοπό την τιμωρία. Τέλος, η συκοφάντηση της μητέρας στα παιδιά της και οι απόπειρες διάρρηξης του δεσμού τους από τον πατέρα είναι ένας ακόμη τρόπος με τον

οποίο μπορεί να ασκηθεί η ψυχολογική βία (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

2.1.3 Σεξουαλική βία

Οι βίαιες συμπεριφορές εναντίον των γυναικών δεν περιορίζονται μόνο στην άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας αλλά ενδέχεται να έχουν και τη μορφή σεξουαλικής κακοποίησης (Τσιγκρής, 2002). Όταν μια γυναίκα υποχρεώνεται μέσω της άσκησης βίας ή της απειλής αυτής σε ερωτική πράξη τότε κακοποιείται σεξουαλικά. Υπάρχουν δυο εννοιολογικές προσεγγίσεις όσον αφορά τη σεξουαλική βία, η πρώτη αναφέρεται στο ζήτημα της χρήσης βίας κατά τη διάρκεια της συνουσίας, ενώ η δεύτερη έχει ως αφετηρία τη θεμελιώδη αρχή σύμφωνα με την οποία οποιαδήποτε σεξουαλική πράξη παραβιάζει την ελεύθερη βούληση της γυναίκας συνιστά σεξουαλική βία (Τσιγκρής, 2002).

Στη σεξουαλική βία περιλαμβάνονται ο εξαναγκασμός για σεξουαλικές πράξεις στις οποίες δεν συναινεί το θύμα, όπως βιασμός μέσα και έξω από μια σχέση, σεξουαλική κακοποίηση παιδιών και εφήβων, σεξουαλική παρενόχληση, οι απειλές στον χώρο εργασίας ή σε δημόσιο χώρο και η καταναγκαστική πορνεία (trafficking).

Το λεγόμενο trafficking είναι η εμπορία και σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών που σημαίνει τη συλλογή, μεταφορά, μετακίνηση και υπόθαλψη μέσω απειλής ή χρήση βίας (Μονζίνι, 2007). Οι περιπτώσεις αυτές συνήθως συνδέονται και με υψηλά ποσοστά όλων των μορφών βίας καθώς οι γυναίκες ζουν δέσμιες στο ίδιο σπίτι με τον κακοποιητή τους (Μονζίνι, 2007).

2.1.4 Οικονομική βία

Ως οικονομική κακοποίηση ορίζεται η αφαίρεση χρημάτων ή ο έλεγχος των χρημάτων, η αφαίρεση του δικαιώματος να διαχειρίζεται μια γυναίκα το μισθό της ή το μέρος που της αναλογεί από τα έσοδα του νοικοκυριού (Haley, S.D. & Haley, E.B., 2000).

Η οικονομική βία όταν λαμβάνει χώρα στην οικογένεια, αφορά στη στέρηση οικονομικών πόρων όπου η σύζυγος έχει δικαίωμα, απόκρυψη ή υπεξαίρεση εισοδημάτων και ιδιοκτησιών, εκμετάλλευση οικονομικών πόρων του θύματος για

προσωπικούς σκοπούς του συζύγου, στέρηση βασικών φυσικών αγαθών όπως τροφή, ρούχα, φάρμακα και στέγη παρά τις υπάρχουσες δυνατότητες, εμποδισμό της συζύγου να εργαστεί ή να διαλέξει ελεύθερα απασχόληση, πίεση για σύναψη δανείων στο όνομά της. Όταν συμβαίνει στον χώρο εργασίας αφορά ενίοτε σε σεξουαλική παρενόχληση και απειλές για απόλυση (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

2.1.5 Σεξισμός

Η έκταση όλων των μορφών βίας κυμαίνεται από κοινωνία σε κοινωνία ανάλογα με τη νομική και οικονομική θέση των γυναικών. Οι μορφές βίας κατά των γυναικών που καλύπτονται από την Ελληνική Νομοθεσία είναι:

- Η ενδοοικογενειακή σωματική βία
- Ο βιασμός, μέσα και έξω από μια σχέση
- Η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών και εφήβων και
- Η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας
- Η σωματεμπορία (trafficking)

Η βία κατά των γυναικών περιλαμβάνει κάποιες απομονωμένες πράξεις οι οποίες μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν κοινωνικά αποδεκτές (π.χ. εγκλήματα τιμής στον ελληνικό χώρο) ενώ πλέον είναι καταδικαστέες. Οι πράξεις αυτές είναι νομικά τιμωρητέες και αποτελούν καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Η κουλτούρα της κοινωνίας και οι αντιλήψεις που έχουν οι άνθρωποι για τη βία αντικατοπτρίζεται στις διακρίσεις που υφίστανται τα δύο φύλα. Η διάκριση με βάση το φύλο ονομάζεται σεξισμός.

Η Άρσελ (2008) διακρίνει τρεις μορφές σεξισμού ανάλογα με την οικογενειακή, κοινωνική, πολιτισμική σφαίρα στην οποία ζουν οι γυναίκες.

Αναφέρεται αρχικά στον απροκάλυπτο σεξισμό σύμφωνα με τον οποίο μια κοινωνία μεταχειρίζεται τις γυναίκες με έναν καθαρά επιβλαβή και άνισο τρόπο. Η γυναίκα καθίσταται ως πολίτης δεύτερης κατηγορίας και περιορίζεται στον ιδιωτικό οικιακό χώρο. Μπορεί να αντιμετωπίζει φυσική βία, τιμωρία για την ίδια σε περίπτωση βιασμού, καταδίκη σε θάνατο για τη σεξουαλικότητά της, άνιση μεταχείριση από το νόμο, άνιση μεταχείριση στους χώρους εργασίας, εκπαίδευσης κ.α.

Στη συνέχεια αναφέρεται στον κεκαλυμμένο σεξισμό ο οποίος συναντάται στις δυτικές κοινωνίες. Αυτό το είδος σεξισμού εμφανίζεται κυρίως στο χώρο εργασίας, είναι σκόπιμος και κρυφός και στην αποτυχία των γυναικών για ανέλιξη.

Ως τρίτη μορφή σεξισμού η Άρσελ (2008) αναφέρει τον υποσυνείδητο σεξισμό. Οι περισσότεροι άντρες και γυναίκες επηρεασμένοι με αρνητικά μηνύματα για την ισότητα των φύλων υποστηρίζουν την κατωτερότητα των γυναικών.

Σύμφωνα με την Στρατηγάκη (2007), η άσκηση βίας κατά των γυναικών είναι μια σεξιστική πρακτική που καθορίζει τη μορφή της αντρικής εξουσίας και συμβάλλει στη διατήρηση της έμφυλης κοινωνικής ιεραρχίας.

2.2 Η ενδοοικογενειακή βία και οι επιπτώσεις της

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η έμφυλη βία ερμηνεύεται στο πλαίσιο της ανισότητας και δημιουργεί έναν από τους πιο ισχυρούς μηχανισμούς κοινωνικής υποταγής των γυναικών καθώς οι μορφές βίας καταλήγουν στον έλεγχο της συμπεριφοράς και της σκέψης των γυναικών (Στρατηγάκη, 2007).

Η βία είναι μια σοβαρή απειλή για την υγεία των γυναικών και των παιδιών καθώς και για την κοινωνική και ατομική τους ανάπτυξη. Προσβάλλει τη φυσική και συναισθηματική ακεραιότητα τόσο μακροπρόθεσμα όσο και μεσοπρόθεσμα. Οι γυναίκες με ιστορικό παιδικής κακοποίησης εμφανίζουν μεγαλύτερες πιθανότητες κακοποίησης κατά την ενήλικη ζωή τους από τον υπόλοιπο πληθυσμό, σύμφωνα με την πρώτη πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας ΚΕΘΙ (Ζουλινάκη, Α. Κατσίκη, Γ. Ξυδοπούλου, Ε.Κ. Παπαμιχαήλ, Στ, 2003).

Όλα τα είδη και οι μορφές βίας εκτός από ότι μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα και την υγεία των γυναικών αποτελούν ταυτόχρονα εκτός των βλαβών που προκαλούν και καταπάτηση του βασικού δικαιώματος του ατόμου για ζωή ελεύθερη από τη βία.

Οι σωματικές συνέπειες περιλαμβάνουν βλάβες σε πολλά σημεία του σώματος. Ο θύτης δε διστάζει να χτυπήσει τη σύντροφό ακόμη και σε κατάσταση εγκυμοσύνης και σε πολλές περιπτώσεις οι γυναίκες χάνουν μέρος της όρασης και της ακοής από βίαια σπρωξίματα και χτυπήματα.

Οι συνέπειες της βίας αφορούν τόσο στις γυναίκες όσο και στα παιδιά. Στις 30-60% των περιπτώσεων όπου ο σύζυγος κακοποιεί την γυναίκα συνήθως κακοποιούνται και τα παιδιά (White, Smith, Koss, & Figueredo, 2000). Σε έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τη βία και την υγεία αναφέρεται ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί την κύρια αιτία θανάτου για το 7% όλων των θανάτων στις γυναίκες ηλικίας 15-44 χρονών σε όλο τον κόσμο (Krug, E. G., Dahlbergll, L.L., G.A., Zwi, A.B., Losano, R., 2002). Έχει επίσης εκτιμηθεί ότι σε βιομηχανοποιημένες χώρες ο βιασμός και η ενδοοικογενειακή βία κοστίζουν στις γυναίκες πέντε υγιή χρόνια από τη ζωή τους στις ηλικίες 15-44 ετών (Abbott, P. & Williamson, E., 1999).

Η ενδοοικογενειακή βία είναι πιο συχνή αιτία τραυματισμού των γυναικών από ότι τα αυτοκινητιστικά δυστυχήματα, οι επιθέσεις ληστείας και τα επεισόδια βιασμού μαζί (Stark, E. & Flitcraft, A., 1996). Η βία φτάνει σε ακραίες περιπτώσεις και στο φόνο, στην Αμερική έχει εκτιμηθεί ότι τουλάχιστον το 1/3 των ανθρωποκτονιών που αφορούν γυναίκες ο θύτης είναι ο σύντροφός τους ενώ στην Ευρώπη 1 στις 2 γυναίκες που δολοφονούνται είναι θύματα τωρινού ή πρώην συντρόφου (Browne, A., 1993).

Οι ψυχολογικές συνέπειες συχνά αναφέρονται από τις γυναίκες ως πιο σοβαρές από τις σωματικές. Οι Stark & Flitcraft (1996) μίλησαν για το σύνδρομο της κακοποιημένης γυναίκας που χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενους τραυματισμούς, κοινωνική απομόνωση, χρήση ουσιών και ψυχολογικές διαταραχές. Επίσης, μερικά από τα συμπτώματα της κακοποίησης μπορεί να είναι προβλήματα στον ύπνο, ψυχοσωματικά συμπτώματα, μετατραυματικό στρες κ.α.

Στατιστικές εκτιμήσεις υπολογίζουν ότι σχεδόν το 37% των κακοποιημένων γυναικών έχουν διαγνωσθεί με κατάθλιψη και ότι 1 στις 10 γυναίκες υποφέρει από ψυχολογική κατάπτωση.

Σχετική έρευνα που αναφέρεται στον Οδηγό Συμβουλευτικής για τη βία της Γ.Γ.Ι.Φ (2018) ταξινομεί τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της βίας σε τέσσερα επίπεδα.

Στο επίπεδο του άμεσου κόστους όπου συμπεριλαμβάνονται τα έξοδα που αφορούν στα συστήματα της αστυνομίας και της δικαιοσύνης (φυλακές, έξοδα αγωγών και δικαστηρίων, στη θεραπεία στα συστήματα της υγείας (νοσοκομειακή περίθαλψη, οδοντιατρική φροντίδα κ.α.), στην ψυχολογική υποστήριξη σε θύματα και θύτες, στη

στέγασης και στην προσφοράς κοινωνικών υπηρεσιών (εκπαίδευση ειδικών, εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την πρόληψη, εκπαίδευση δικηγόρων, γιατρών κ.α.).

Στο μη χρηματικό επίπεδο που αφορά στον πόνο και τη δυστυχία όπου τα μεγέθη δεν είναι μετρήσιμα.

Στο οικονομικό κόστος πολλαπλών διακρίσεων όπου περιλαμβάνονται οι επιδράσεις της οικογενειακής βίας στο εργασιακό περιβάλλον, την επίδοση της γυναίκας στην εργασία και στην ποιότητα της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας της. Είναι επίσης άρρηκτα συνδεδεμένες με άλλες επιδράσεις της κοινοτικής και εθνικής οικονομίας εφόσον καθώς το θύμα δεν είναι σε θέση να επενδύσει σε άλλους οικονομικούς τομείς όπως η αγορά και ιδιοκτησία κατοικίας ή και η ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Ως προς το κοινωνικό κόστος η επίδραση της βίας μπορεί να εκτιμηθεί άμεσα και μακροπρόθεσμα και στις επόμενες γενιές. Στο επίπεδο του κοινωνικού κόστους πολλαπλών διακρίσεων συμπεριλαμβάνεται η διάβρωση του κοινωνικού κεφαλαίου από την ύπαρξη των οικογενειών που ζουν σε συνθήκες βίας, η μειωμένη ποιότητα ζωής για τα συγκεκριμένα άτομα και τις οικογένειές τους και η μειωμένη συμμετοχή τους στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Ο τρόπος που λειτουργεί η ενδοοικογενειακή βία επηρεάζει όχι μόνο το ζευγάρι ή την οικογένεια αλλά διαχέεται στην ευρύτερη κοινότητα μέσα από την παθητικότητα του θύματος και την αυθαιρεσία του θύτη. Με δεδομένο την ανεπάρκεια των δομών πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας και τα νομοθετικά κενά η έμφυλη βία γίνεται στοιχείο της κοινωνικής συμπεριφοράς και διατήρησης της κοινωνικής ανισότητας (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

2.3 Ο κύκλος της βίας μέσα στην οικογένεια

Η βία μεταξύ συντρόφων ή συζύγων ακολουθεί συνήθως μια κυκλική διαδρομή. Συχνά αναφερόμαστε σε αυτή ως «ο κύκλος της βίας», ο οποίος ακολουθεί τα τρία παρακάτω στάδια σύμφωνα με τον Walker (1989).

Το πρώτο στάδιο ξεκινάει από μια ήρεμη περίοδο αλλά η ένταση και το στρες στο θύμα αυξάνονται προοδευτικά. Μπορεί να υπάρχουν μικρής σημασίας περιστατικά με σπρώξιμο, απειλή, ρίψη αντικειμένων αλλά κανένα ξέσπασμα ακραίας βίας. Το

θύμα είναι πιθανό να δοκιμάσει να καθυστερήσει την μετάβαση στο επόμενο στάδιο προσπαθώντας να τον ευχαριστεί, να τον υπηρετεί και να αποφεύγει να κάνει κάτι που μπορεί να τον θυμώσει. Ίσως ακόμα να φερθεί με τρόπους τους οποίους θεωρεί πιθανό να οδηγήσουν στο επόμενο στάδιο απλά και μόνο για να τερματίσει την περίοδο αναμονής και άγχους.

Το δεύτερο στάδιο ξεκινά με μερικά εκρηκτικά ξεσπάσματα και σημαντική βία. Πολλοί άνθρωποι νομίζουν ότι τα ζευγάρια που έχουν στην σχέση τους την κακοποίηση ζουν συνεχώς σε αυτό το στάδιο και δεν εντοπίζουν τα άλλα δύο στάδια. Σε αυτό το στάδιο το θύμα μπορεί να δεχθεί υπηρεσίες περίθαλψης και να παρέμβει η αστυνομία, η οικογένεια, οι φίλοι ή οι γείτονες. Μπορεί όμως να μην παρατηρηθεί το συμβάν από τρίτους καθώς η γυναίκα είναι πιθανό να κρύψει την κακοποίηση, να καθησυχάσει τους γείτονες ή να κάνει χρήση αναρρωτικής άδειας στο χώρο εργασίας.

Τα παιδιά διατρέχουν σημαντικό κίνδυνο να κακοποιηθούν ή να πληγωθούν σε αυτό το στάδιο. Ορισμένες φορές κατά λάθος, μερικές φορές μετά από παρέμβασή τους για να διακόψουν την κακοποίηση και να προστατεύσουν τον έναν γονιό, και κάποιες φορές από τον θύτη. Η κακοποίηση του παιδιού μπορεί να θεωρείται από τον θύτη ως τρόπος κηδεμονίας ή πειθαρχίας αλλά θεωρείται επίσης τρόπος ελέγχου της γυναίκας απειλώντας την με τα παιδιά.

Το τρίτο στάδιο συνήθως χαρακτηρίζεται από τρυφερότητα. Ο θύτης είναι πιθανό να μετανιώσει για τις πράξεις του, να υποσχεθεί ότι θα ζητήσει βοήθεια από ειδικό ή ότι δεν θα κακοποιήσει ξανά το θύμα και να δείξει τις τύψεις του μέσω δώρων, τρυφερότητας, προσοχής, κλπ.

Σύμφωνα με τον Οδηγό Συμβουλευτικής για τη βία της Γ.Γ.Ι.Φ (2014-2018), ο κύκλος της βίας επαναλαμβάνεται στη διάρκεια των χρόνων και οι ψυχολογικές αντιδράσεις και επιπτώσεις των θυμάτων μπορεί να είναι οι ακόλουθες:

Το θύμα μπορεί να νοιώσει έντονη αγάπη στο τρίτο στάδιο, να κρίνει ότι η βία ήταν ένα μεμονωμένο περιστατικό και να συγχωρέσει το σύντροφο. Η βία μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον δημιουργεί παθολογίες στη ζωή της γυναίκας και ορισμένες φορές ανάλογα με το βαθμό, τη διάρκεια και τη μορφή βίας δεν καταφέρνουν ποτέ να ξεπεράσουν αυτές τις επιπτώσεις.

Με την επανάληψη βίαιων επεισοδίων το θύμα νιώθει δυσάρεστα και δεν αποκαλύπτει ούτε στο στενό συγγενικό και φιλικό περιβάλλον την κατάσταση που βιώνει. Η γυναίκα δυσκολεύεται στις κοινωνικές σχέσεις και αποσύρεται ενώ εάν γνωστοποιηθεί το γεγονός υπάρχει η πιθανότητα να εισπράξει τη σιωπή και την έμμεση αποδοκιμασία. Η αντίφαση των συναισθημάτων, η κακή ψυχολογική κατάσταση, ο σοβαρός τραυματισμός οδηγούν στην απόσυρση και την κοινωνική απομόνωση. Άλλες φορές η ίδια η γυναίκα απομονώνεται εξαιτίας της ντροπής και της απροθυμίας να μοιραστεί αυτό που της συμβαίνει. Μέσα στη φάση της κακοποίησης είναι πιθανόν από την πλευρά του θύτη να επιβάλλονται όροι κοινωνικού ελέγχου και αποκλεισμού. Η απομόνωση που βιώνουν τα θύματα οδηγεί στην πίεση του κλειστού περιβάλλοντος και των επίσημων και νομικών εμποδίων, υπονομεύοντας το μέλλον των παιδιών τους και την ελπίδα μελλοντικής βελτίωσης (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Η γυναίκα αυτό-εγκλωβίζεται μέσα στην κατάσταση που βιώνει και την οποία αντιλαμβάνεται αλλά δεν είναι σε θέση να την αντιμετωπίσει αποφασιστικά. Οι επιπτώσεις της βίας οδηγούν τη γυναίκα να είναι κοινωνικά και ως μονάδα παθητική αλλά και θύμα οποιασδήποτε καταχρηστικής εξουσίας (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018). Η διαχείριση του προβλήματος λόγω αρνητικών στερεοτύπων αλλά και της αδυναμίας των θεσμών να αντιμετωπίσουν τη βία προληπτικά και υποστηρικτικά με αντίστοιχες δομές καταλήγει στο να αντιμετωπίζεται από το θύμα η κατάσταση που ζει ως προσωπικό-ιδιωτικό γεγονός.

2.4 Πολλαπλές διακρίσεις

Ο όρος πολλαπλές διακρίσεις είναι ένας γενικός όρος (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης-Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011) που περιλαμβάνει στο περιεχόμενό του δύο διακριτές περιπτώσεις δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης. Από τη μία μεριά περιλαμβάνει τις επιπρόσθετες ή σωρευτικές διακρίσεις (additive or cumulative discriminations) που οφείλονται σε διαφορετικούς λόγους ή παράγοντες και από την άλλη τις συνδυαστικές ή δια τομεακές διακρίσεις (inrersectional discriminations), δηλαδή, τις διακρίσεις οι οποίες βασίζονται στο συνδυασμό δύο ή και περισσότερων χαρακτηριστικών.

Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει ότι, ενώ στις επιπρόσθετες διακρίσεις οι απαγορευμένοι λόγοι διάκρισης διατηρούν την αυτοτέλειά τους, αντίθετα στις διατομεακές διακρίσεις οι λόγοι αυτοί διασταυρώνονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργείται από αυτούς ένας νέος, σύνθετος όρος διάκρισης (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Οι γυναίκες που ανήκουν σε ορισμένες μειονεκτούσες κοινωνικές ομάδες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν άνιση μεταχείριση επειδή μοιράζονται ένα συνδυασμό χαρακτηριστικών που μπορεί να προκαλέσουν διακρίσεις και επηρεάζονται από πολλαπλές διακρίσεις με διαφορετικούς τρόπους ή σε διαφορετικούς βαθμούς από τους άντρες που ανήκουν στις ίδιες ομάδες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα διαπλεκόμενων διακρίσεων είναι εκείνες που υφίστανται οι μετανάστριες, οι γυναίκες που ανήκουν σε φυλετικές ή εθνοτικές μειονότητες όπως οι Ρομά, οι ηλικιωμένες και ανάπηρες γυναίκες.

Οι πολλαπλές διακρίσεις εντάσσονται στις πολιτικές για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως μέρος της διάστασης του φύλου, με στόχο την ενδυνάμωση των γυναικών. Η ανάπτυξη σχετικών πολιτικών υπογραμμίζει την ποικιλομορφία των εμπειριών των γυναικών και αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο οι πολλαπλοί ρόλοι και οι ταυτότητές τους δημιουργούν και επιδεινώνουν την περιθωριοποίησή τους (Γκερμότση, Β., Μοσχοβάκου, Ν. & Παπαγιαννοπούλου, Μ., 2017).

Κεφάλαιο 3. Πολιτικές για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας

Η λήψη αποφάσεων για την αναγκαιότητα της ισότητας των γυναικών σε επίπεδο πολιτικών και θεσμών αποφασίστηκε το 1985, στην τρίτη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Γυναικών στο Ναϊρόμπι, και υιοθετήθηκε επίσημα το 1995 από την τέταρτη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη στο Πεκίνο όπου μεταξύ άλλων τέθηκε και ορίστηκε το θέμα της αντιμετώπισης της βίας των γυναικών (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Η καταπολέμηση της βίας και των διακρίσεων κατά των γυναικών δεν είναι μόνο θέμα ηθικής και αξιοπρέπειας του ατόμου αλλά αποτελεί έγκλημα σύμφωνα με τις ελληνικές και διεθνείς νομοθεσίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το ανθρώπινο

δικαίωμα μιας γυναίκας να ζει χωρίς βία και διακρίσεις είναι διεθνώς και εθνικά κατοχυρωμένο και αναφαίρετο.

Σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρονται συνοπτικά οι ενέργειες που έγιναν για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα καθώς και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων, το οποίο περιλαμβάνει τη δημιουργία του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων Γ.Γ.Ι.Φ.

3.1 Διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις

Η «Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών» (CEDAW, Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women, 1979) αποτελεί ένα διεθνές εργαλείο για την αλλαγή της κοινωνικής θέσης των γυναικών των κρατών μελών του ΟΗΕ (UNHCR, «Διεθνή Κείμενα Προστασίας των Δικαιωμάτων των Γυναικών», https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/04/Conventions_Women.pdf, 2-11, Αναρτήθηκε στις 6/5/2019).

Την παραπάνω σύμβαση δεσμεύτηκαν να υιοθετήσουν βαθμιαία 130 κράτη, μεταξύ άλλων κρατών και η Ελλάδα, η οποία την υπέγραψε το 1983. Έκτοτε η Ελληνική Κυβέρνηση υποχρεούται να παραδίνει Ετήσια Έκθεση στον ΟΗΕ και να αναφέρει τις προόδους στον τομέα της εξάλειψης των διακρίσεων.

Στη συνέχεια ο ΟΗΕ επικεντρώθηκε στο θέμα της έμφυλης βίας, ως μιας ειδικής μορφής καταστρεπτική διάκριση που χρειαζόταν ειδική εστίαση. Η Διεθνής Διάσκεψη στη Βιέννη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα εστίασε στην έμφυλη βία αναγνωρίζοντας τις παγκόσμιες διαστάσεις της κακοποίησης του γυναικείου φύλου. Σημαντική αιτία αυτής της επικέντρωσης ήταν η συνειδητοποίηση ότι η κοινωνική βία κατά των γυναικών σε μια χώρα εμποδίζει όχι μόνο την ανάπτυξη της προσωπικής και κοινωνικής ζωής των γυναικών αλλά επηρεάζει αρνητικά και τη γενική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Από τότε καθιερώθηκε ότι όταν ο ΟΗΕ αναφέρεται στην ανάπτυξη μιας χώρας εννοεί αυτόματα και την εξάλειψη των διακρίσεων μεταξύ των φύλων.

Ένας νέος τομέας νομοθεσίας αναπτύχθηκε στη συνέχεια για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα με εστίαση στο φύλο ενώ ενσωματώθηκε η έννοια του φύλου σε όλες τις έρευνες, τις πολιτικές, τη νομοθεσία, τα προγράμματα δράσης και γενικότερα σε όλα τα επίπεδα. Τα αποτελέσματα αυτής της προσέγγισης έδειξαν το μέγεθος της ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων και χρειάστηκε να διαμορφωθούν συγκεκριμένες πολιτικές από τον Ο.Η.Ε.

Από το 1993 έως το 2006 ακολούθησε μία σειρά γενικών συνελεύσεων, διακηρύξεων και προγραμμάτων δράσεων. Σε πολλά κράτη όμως παρατηρήθηκε ότι η εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών προχωρούσε με αργούς ρυθμούς και το 2006 ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ προέτρεψε τα κράτη μέλη να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειες τους (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Τα Διεθνή θεσμικά πλαίσια Συμφωνιών προτρέπουν και υποστηρίζουν τις εκάστοτε κυβερνήσεις ώστε να υλοποιούν τις συμβάσεις και να ακολουθούν τις διεθνείς οδηγίες.

3.2 Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το πλαίσιο των Ευρωπαϊκών πολιτικών ενάντια στη βία κατά των γυναικών καθορίστηκε κυρίως από τις δράσεις και τις αρχές διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, αλλά επηρεάστηκε και από τη δράση φεμινιστικών οργανώσεων και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων σε όλη την Ευρώπη.

Τα θεσμικά όργανα που εμπλέκονται με θέματα ισότητας των φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι: το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Ισότητα Ευκαιριών, η Επιτροπή για τα δικαιώματα των γυναικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Το 1957 η ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης θέσπισε την αρχή της ισότητας των αμοιβών μεταξύ γυναικών και ανδρών (άρθρο 119) εγκαινιάζοντας τις Ευρωπαϊκές πολιτικές των φύλων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Συνθήκη της Ρώμης (ΕΟΚ)», <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>, Ανασύρθηκε στις 6/5/2019).

Το 1981 το Συμβούλιο της Ευρώπης αναγνώρισε με ψήφισμα το δομικό χαρακτήρα του προβλήματος της βίας συνδέοντάς το με τη θέση της γυναίκας στην

κοινωνία. Ακολούθησαν δύο συστάσεις για την ενδοοικογενειακή βία, το 1985 και το 1990, ενώ το 1996 υιοθέτησε το Πλάνο Δράσης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, Κ, 2005).

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας έθεσε θέμα για τη βία κατά των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 1996, το οποίο ψήφισε ομόφωνα αναγνωρίζοντας την ύπαρξη του φαινομένου ως ενδογενή παράγοντα της κοινωνικής κατάστασης των γυναικών. Μετά από σταδιακές αναθεωρήσεις αναγνωρίστηκε το 1997 η ενσωμάτωση της ισότητας των φύλων σαν κεντρική αποστολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Συνθήκη του Άμστερνταμ», <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-amsterdam>, Ανασύρθηκε 6/5/2019) . Στη Συνθήκη δόθηκε έμφαση στην ανάγκη να εξαλειφθούν οι ανισότητες μεταξύ των φύλων και να προωθηθεί η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, μέσω της ενσωμάτωσης της ισότητας των φύλων στις πολιτικές της Ε.Ε..

Το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2002 ψήφισε Σύσταση για την προστασία των γυναικών από τη βία που ασκείται σε βάρος τους, στην οποία πρότεινε μέτρα τα οποία μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην προστασία των θυμάτων, στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους και στην πρόληψη κάθε μορφής βίας σε βάρος των γυναικών (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Τα 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε το Χάρτη Πορείας για την Ισότητα των φύλων, μεταξύ έξι πεδίων που περιελάμβανε ήταν η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και η σωματεμπορία, το οποίο αποτελούσε κείμενο πολιτικών κατευθύνσεων και όχι δράσεων αφού δεν υποστηριζόταν από προϋπολογισμό (Στρατηγάκη, Μ., 2008).

Παράλληλα με τα παραπάνω πραγματοποιήθηκαν διάφορες εκστρατείες, συνέδρια, προγράμματα, έρευνες και καμπάνιες με θέμα τη βία κατά των γυναικών οι οποίες είχαν ως σκοπό την ενημέρωση για το φαινόμενο αλλά και την στήριξη των γυναικών θυμάτων βίας.

3.3 Εθνικές πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας

Το 2002 ψηφίστηκε στην Ελλάδα ο Νόμος 3064/2002 «για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών» (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, «Νόμος 3064/2002», <https://www.e-nomothesia.gr/kat-egklema-organomeno/n-3064-2002.html>, Αναρτήθηκε 6/5/2019). Την ίδια χρονιά η Διυπουργική επιτροπή κατέθεσε στον Υπουργό Εσωτερικών νομοσχέδιο σχετικά με το θέμα της βίας κατά των γυναικών, το οποίο δεν ψηφίστηκε (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Το Δίκτυο για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των γυναικών ιδρύθηκε το 1999 και περιελάμβανε 50 οργανώσεις και ομάδες που ασχολούνταν με όλες τις μορφές ανδρικής βίας κατά των γυναικών σε όλη την επικράτεια, με έδρα την Αθήνα. Το Μάιο του 2003 με πρωτοβουλία του Δικτύου συντάχθηκε το Εθνικό Παρατηρητήριο για την Αντιμετώπιση της Βίας, με βασικούς φορείς το Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών, το Δίκτυο για την καταπολέμηση της αντρικής βίας κατά των γυναικών, τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το Κέντρο Έρευνας για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ). Το Δίκτυο αποτελεί ανεξάρτητο όργανο και παρακολουθεί την πρόοδο των πολιτικών του κράτους, την τήρηση των διεθνών δεσμεύσεων και συντάσσει εκθέσεις για την πορεία της προόδου στον αγώνα εναντίον της βίας κατά των γυναικών. Σήμερα αποτελείται από το «Δίκτυο για την καταπολέμηση της αντρικής βίας κατά των γυναικών» και από την «Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων».

Η πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών αποτέλεσε άξονα δράσης των Εθνικών Προτεραιοτήτων Πολιτικής για την Ισότητα των Φύλων από το 2004-2008 κάτω από την πίεση των ομάδων και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνταν στο θέμα αυτό.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων είναι ο αρμόδιος κυβερνητικός φορέας για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών για την ισότητα των φύλων σε όλους τους τομείς. Η Γ.Γ.Ι.Φ αποτελεί αυτοτελή Δημόσια Υπηρεσία και είναι αρμόδια για την προώθηση και πραγματοποίηση της νομικής και ουσιαστικής ισότητας των φύλων στην κοινωνική, την πολιτικής και οικονομική ζωή.

Το 2005, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της συγκρότησε Ομάδα Εργασίας, η οποία εκπόνησε Πόρισμα για την αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας. Το Πόρισμα περιελάμβανε προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου, από πλευράς ποινικού δικαίου, ποινικής και πολιτικής δικονομίας, αλλά και από πλευράς δομών υποστήριξης των θυμάτων και των δραστών.

Το Πόρισμα αυτό σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης αποτέλεσε το βασικό συντελεστή του νομοσχεδίου για την ενδοοικογενειακή βία με το Νόμο 3500/2006 (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, «Νόμος 3500/2006», <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/n-3500-2006.html?q=35002006>, Αναρτήθηκε 6/5/2019).

Το Μάιο του 2011 η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας στην 121η συνεδρίαση του Συμβουλίου στην Κωνσταντινούπολη, ενώ τέθηκε σε ισχύ στις 22/4/2014. Η εν λόγω σύμβαση αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά και σύγχρονα κείμενα διεθνώς για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας.

Με το Νόμο 4531/2018 (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, Νόμος 4531/2018», <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4531-2018-phek-62a-5-4-2018.html?q=45312018>, Αναρτήθηκε 6/5/2019) κυρώθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων και έχει την ισχύ που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος της Ελλάδας, η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας.

3.4 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016-2020

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η ΓΓΙΦ με στόχο την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών εκπόνησε το «Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2009-2013», το οποίο αποτέλεσε το πρώτο ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης προς όφελος των γυναικών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό η ΓΓΙΦ προχώρησε στη δημιουργία ενός δικτύου δομών πανελλαδικής κάλυψης, με στόχο την παροχή υποστηρικτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών και πρόληψης των σημαντικότερων μορφών έμφυλης βίας ή και πολλαπλών

διακρίσεων. Συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες φιλοξενίας δημιουργήθηκαν στις έδρες ή/και στις μεγαλύτερες πληθυσμιακά πόλεις των περιφερειών (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Το επικαιροποιημένο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016-2020 (ΕΣΔΙΦ) διαμορφώθηκε μέσα από μια διαδικασία διερεύνησης αναγκών και διαβούλευσης με γυναίκες και άντρες εμπειρογνώμονες σε θέματα ισότητας, εκπροσώπους της κοινωνίας πολιτών, της ακαδημαϊκής κοινότητας, της πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016-2020 (ΕΣΔΙΦ) είναι εθνικής εμβέλειας και οι στρατηγικοί στόχοι που τέθηκαν είναι (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018):

- Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, με έμφαση στις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού και τις γυναίκες μετανάστριες και πρόσφυγες
- Η πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην οικογένεια, την εργασία και την κοινωνία
- Η στήριξη της απασχόλησης των γυναικών και η άρση των συνεπειών της ανδρικής απασχόλησης όσον αφορά στις έμφυλες ταυτότητες και τις σχέσεις των δύο φύλων
- Η προώθηση της ισότητας στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τα μέσα ενημέρωσης και τον αθλητισμό
- Η άρση των έμφυλων ανισοτήτων στην υγεία
- Η ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2016-2020), η ΓΓΙΦ ενέταξε ως βασικές της προτεραιότητες συγκεκριμένες δράσεις και πρωτοβουλίες που αφορούν στην πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Οι δράσεις αυτές έχουν διαμορφωθεί στη βάση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας 2010-2013. Οι βασικοί άξονες που αφορούν έτυχαν περαιτέρω επεξεργασίας μέσω του εθνικού σχεδίου 2016-2020 και αφορούν στη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου για τη βία και το trafficking και την εγκατάσταση μόνιμου δικτύου δομών με συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες σε όλη την επικράτεια.

Κεφάλαιο 4. Οι υπηρεσίες των Συμβουλευτικών Κέντρων και η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, «Ν 4604/2019», <https://www.e-nomothesia.gr/autodioikese-demoi/nomos-4604-2019-phek-50a-26-3-2019.html?q=46042019>, Αναρτήθηκε 6/5/2019) αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του "Εθνικού Προγράμματος για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2009-2013", το οποίο αποτέλεσε το πρώτο Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης προς όφελος των γυναικών για την αντιμετώπιση της βίας και ενσωματώθηκε το 2010 στο "Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013".

Κάθε Συμβουλευτικό Κέντρο διαθέτει κτιριακή υποδομή κατάλληλη για την εξυπηρέτηση των σκοπών του. Ειδικά για τις δομές αυτές και λόγω του ευαίσθητου πληθυσμού που τις επισκέπτεται οι κτιριακές εγκαταστάσεις βρίσκονται συνήθως σε μέρη όπου δεν συνωστίζονται άλλες κοινωνικές υπηρεσίες και είναι μακριά από πολυσύχναστα μέρη. Σε κάθε δομή λειτουργεί χώρος υποδοχής των εξυπηρετούμενων, καθώς και χώρος πραγματοποίησης ατομικών ή/και ομαδικών συνεδριών.

Οι δομές λειτουργούν πέντε ημέρες την εβδομάδα (Δευτέρα έως Παρασκευή) και με βάση τους όρους εργασίας που ισχύουν στον δημόσιο τομέα (ωράριο, αργίες, κ.λπ.) ενώ το Σαββατοκύριακο ορίζεται από τα στελέχη προσωπικό ασφαλείας για έκτακτες περιπτώσεις.

Τα Κέντρα αποτελούν υπηρεσίες πρώτης γραμμής, καλύπτοντας την ανάγκη παροχής υπηρεσιών άμεσης αρωγής προς τις γυναίκες-θύματα έμφυλης βίας και υλοποιώντας παράλληλα δράσεις πρόληψης και ευαισθητοποίησης κρίσιμης σημασίας για την ανάδειξη του ζητήματος της έμφυλης βίας όλων των μορφών σε τοπικό επίπεδο.

Το Συμβουλευτικό Κέντρο (ΣΚ) του Δήμου Καστοριάς περιλαμβάνει την ανάπτυξη δράσεων υποστήριξης και αρωγής με την οπτική του φύλου, η οποία και θα αναπτυχθεί παρακάτω, ως εξής:

- Δράσεις ψυχοκοινωνικής και νομικής στήριξης
- Δράσεις προώθησης στην απασχόληση
- Δράσεις δικτύωσης

- Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών

4.1 Παρεχόμενες Υπηρεσίες

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα δέχονται γυναίκες θύματα έμφυλης βίας όπως ενδο-οικογενειακή κακοποίηση, βιασμό ή απόπειρα βιασμού, πορνεία ή trafficking, σεξουαλική παρενόχληση και γυναίκες θύματα πολλαπλών διακρίσεων όπως είναι οι μετανάστριες, οι πρόσφυγες, ΑμεΑ, άνεργες, μονογονείς κ.λπ.

Στις υπηρεσίες περιλαμβάνεται η ψυχολογική στήριξη, η κοινωνική στήριξη, η νομική συμβουλευτική, η συμβουλευτική στην απασχόληση, η φιλοξενία σε ξενώνα του δικτύου και η παραπομπή σε κοινωνικές υπηρεσίες ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Επιπλέον, στις παρεχόμενες υπηρεσίες των στελεχών περιλαμβάνονται και οι δράσεις δικτύωσης με τοπικούς φορείς και η ενημέρωση και πρόληψη για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

4.1.1 Δράσεις ψυχοκοινωνικής και νομικής στήριξης

Στις δράσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης περιλαμβάνονται υπηρεσίες ενημέρωσης και εξειδικευμένης πληροφόρησης σε γυναίκες και άντρες πολίτες, οι οποίοι θέλουν να ενημερωθούν για θέματα ισότητας και αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων κατά των γυναικών.

Οι γυναίκες μπορούν να επιλέξουν ψυχολογική η κοινωνική συμβουλευτική. Οι σύμβουλοι είναι εξειδικευμένοι στη συμβουλευτική με την οπτική του φύλου και σε γυναίκες θύματα βίας. Επίσης μπορούν να επιλέξουν νομική συμβουλευτική και πληροφόρηση για τα δικαιώματα των γυναικών θυμάτων βίας, τη σχετική νομοθεσία και τις απαιτούμενες διαδικασίες για την υποβολή καταγγελίας και μήνυσης καθώς και να παραπεμφθούν σε Πρόγραμμα Νομικής Βοήθειας (legalaid). Επίσης, τα στελέχη είναι δυνατόν να συνοδεύσουν τις ωφελούμενες σε νοσοκομεία, σε φορείς κοινωνικής πολιτικής, απασχόλησης, φύλαξης και υποστήριξης παιδιών κ.α.

4.1.2 Δράσεις προώθησης στην απασχόληση

Στις δράσεις προώθησης στην απασχόληση περιλαμβάνονται η εργασιακή συμβουλευτική. Με τη συμβουλευτική στην απασχόληση επιδιώκεται η ανάδειξη των δεξιοτήτων των γυναικών μέσα από εξειδικευμένα εργαλεία βιωματικών ασκήσεων. Η μακροχρόνια ανεργία είναι συχνή στις γυναίκες και αποτελεί πολλαπλή διάκριση. Είναι σημαντικό οι γυναίκες να ενδυναμώνονται συνολικά σε όλους τους τομείς.

Ταυτόχρονα γίνονται ενέργειες δικτύωσης και σύνδεσης με αρμόδιους φορείς προώθησης της απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να βελτιωθεί η εργασιακή κατάσταση των ωφελούμενων γυναικών (π.χ. ΟΑΕΔ-ΚΠΑ, Γραφεία διασύνδεσης Πανεπιστημίων/ΑΤΕΙ, Επιμελητήρια, Εμπορικοί και Επαγγελματικοί σύλλογοι, Κέντρα δια βίου μάθησης, Σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, Κέντρα Κοινότητας, εξειδικευμένα Κέντρα Υποστήριξης Ρομά, μεταναστών/-τριών κ.λπ.).

4.1.3 Δράσεις δικτύωσης

Μια αποτελεσματική πολιτική δικτύωσης των κοινωνικών φορέων, με τις κατάλληλες προϋποθέσεις, μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στην άμβλυση των επιπτώσεων της κρίσης (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018). Η δικτύωση επιτρέπει την από κοινού αντιμετώπιση του φαινομένου της έμφυλης βίας και το σχέδιο δικτύωσης που αφορά σε ένα οργανωμένο σχέδιο ανάπτυξης μιας οργανωτικής δομής με τη μορφή δικτύου.

Στις δράσεις δικτύωσης περιλαμβάνεται επίσης, η δικτύωση μεταξύ των στελεχών του δικτύου και των λοιπών εμπλεκόμενων φορέων (π.χ. Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900, αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές, νοσοκομεία, κοινωνικές υπηρεσίες, γυναικείες οργανώσεις, ΜΚΟ κ.λπ.). Επιπλέον, περιλαμβάνεται η δικτύωση με τους φορείς της τοπικής κοινωνίας δημόσιους και ιδιωτικούς.

4.1.4 Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών

Στόχος των δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης είναι η διάδοση της πληροφόρησης ότι η βία συνιστά αδίκημα που τιμωρείται, όπως επίσης και ότι τα δικαιώματα των θυμάτων προστατεύονται με συγκεκριμένες νομοθετικές διατάξεις. Αυτό σημαίνει, αφενός ότι η κοινωνία ως σύνολο πρέπει να απορρίψει τη βία κατά των

γυναικών και, αφετέρου, ότι το σύνολο των πολιτών θα πρέπει να ενημερωθεί για τους τρόπους αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι γυναίκες στην αναζήτηση στήριξης και στην αναφορά ή καταγγελία των περιστατικών βίας αλλά και να ενδυναμωθούν ώστε να διαχειρίζονται με αποτελεσματικότητα τις καταστάσεις που βιώνουν (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Παράλληλα, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην ευαισθητοποίηση ειδικών ομάδων του πληθυσμού, οι οποίες είτε απειλούνται από βία, είτε έρχονται σε επαφή με θύματα βίας (άνεργες, μετανάστριες, προσφύγισσες, ΑμεΑ, μονογονείς, κ.λπ.). Στην περίπτωση αυτή, έχει εξαιρετική σημασία οι ειδικές αυτές ομάδες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν ή/και να διαγιγνώσκουν την κακοποίηση, καθώς και να προσφέρουν στις γυναίκες-θύματα την κατάλληλη υποστήριξη ή και να τις παραπέμψουν στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Οι δράσεις έχουν ως στόχο την προαγωγή του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, την καταπολέμηση των στερεότυπων που ανέχονται και αναπαράγουν τη βία αλλά και τη διάχυση της πληροφόρησης για τις υπάρχουσες δομές στήριξης και προστασίας των γυναικών θυμάτων βίας.

4.2 Βασικές αρχές και στόχοι της φεμινιστικής συμβουλευτικής προσέγγισης

Η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου βασίζεται στις αρχές της φεμινιστικής συμβουλευτικής και περιλαμβάνει την έννοια του φύλου ως σημαντικό παράγοντα για την κατανόηση των δυσκολιών και των προβλημάτων της γυναίκας.

Οι βασικές αρχές της φεμινιστικής προσέγγισης έχουν στόχο την ενίσχυση της επίγνωσης που πρέπει να έχουν οι άνθρωποι για όλες τις κοινωνικές τους ταυτότητες και την ενίσχυση της ψυχικής τους ανθεκτικότητας και ευημερίας, τα οποία με τη σειρά τους οδηγούν στην ενδυνάμωση των ατόμων ως οντοτήτων.

Σύμφωνα με τη φεμινιστική συμβουλευτική προσέγγιση «*το προσωπικό είναι πολιτικό*», το γεγονός δηλαδή ότι οι προσωπικές εμπειρίες εντάσσονται σε ένα πολιτικό πλαίσιο και μια πολιτική πραγματικότητα αποτελεί τη βάση των φεμινιστικών προσεγγίσεων της συμβουλευτικής ψυχολογίας ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '60 (Morrow, S. L., & Hawxhurst, D. M., 1998). Η φεμινιστική συμβουλευτική

προσέγγιση τονίζει ότι η κύρια πηγή των αρνητικών εμπειριών και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες είναι προϊόν της αλληλεπίδρασης του εσωτερικού ψυχικού τους κόσμου και του εξωτερικού κοινωνικού, άρα είναι πολιτική (Gilbert, 1980. Walker, 1990).

Μία δεύτερη αρχή της φεμινιστικής συμβουλευτικής είναι ότι *η προσωπική ταυτότητα και οι κοινωνικές ταυτότητες είναι αλληλένδετες*. Η προσωπική ταυτότητα του κάθε ανθρώπου συνδέεται και προκύπτει από όλους τους κοινωνικούς ρόλους που αναλαμβάνει ως απόρροια της κοινωνικοποίησης του. Στόχος της είναι η αναγνώριση όλων των κοινωνικών ταυτοτήτων και η συνειδητοποίηση ότι αυτές αποτελούν μέρος της προσωπικής ταυτότητας των γυναικών. Από εκεί και πέρα, μέσα από συζητήσεις που στοχεύουν στην ανεύρεση του προσωπικού νοήματος που έχει καθεμιά από αυτές τις ταυτότητες, να αντιλαμβάνονται τον αντίκτυπό τους στην ταυτότητα και την αυτό-εικόνα τους (Worell, J., & Remer, P., 2003).

Σύμφωνα με την αρχή της *δέσμευσης για κοινωνική αλλαγή* η φεμινιστική συμβουλευτική δεν πρέπει να στοχεύει μόνο στη βελτίωση της ψυχολογικής κατάστασης της γυναίκας ή του άνδρα, αλλά να δεσμεύεται και για την ευρύτερη κοινωνική αλλαγή (Tindall, C., Robinson, J., & Kagan, C., 2010).

Οποιαδήποτε προσπάθεια βελτίωσης της θέσης των συμβουλευόμενων δεν θα έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα αν δεν υποστηρίζεται και από το περιβάλλον τους. Κατά τον ίδιο τρόπο, προκειμένου να δημιουργηθεί μια μη σεξιστική κοινωνία η οποία θα είναι απαλλαγμένη από προκαταλήψεις και καταπίεση, θα πρέπει να υπάρχει και η δέσμευση των συμβούλων και συμβουλευόμενων ότι θα δραστηριοποιηθούν προκειμένου να βοηθήσουν για την κοινωνική αλλαγή. Για να ενεργοποιηθούν σύμβουλοι και συμβουλευόμενοι προς αυτή την κατεύθυνση, θα πρέπει να έχει προηγηθεί η συνειδητοποίηση της αρχής ότι «το προσωπικό είναι και πολιτικό» (Μαλικιώση-Λοϊζου, 2012).

Η αρχή που στοχεύει στις *ισότιμες σχέσεις* δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση συμβούλου-συμβουλευόμενου, η οποία πρέπει να είναι ισότιμη γιατί και οι δύο έχουν την ίδια αξία ως άτομα. Στη φεμινιστική συμβουλευτική, η συμβουλευτική σχέση χαρακτηρίζεται από αμοιβαίο σεβασμό, φροντίδα, ενσυναίσθηση και συνεργασία, παράγοντες που συμβάλλουν στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού θεραπευτικού περιβάλλοντος, όπου τα συμβουλευόμενα άτομα μπορούν να εμπιστευθούν τον εαυτό

τους και να ενισχυθούν στην προσπάθειά τους να επιφέρουν την αλλαγή στα ίδια και στην κοινωνία (Μαλικιώση-Λοϊζου, 2012).

Η *εκτίμηση της γυναικείας εμπειρίας και έκφρασης* υπαγορεύει ότι οι εμπειρίες που έχει βιώσει μια γυναίκα θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στη συμβουλευτική προσέγγιση και να μην υποβιβάζονται ή να αγνοούνται υποτασσόμενες στους ανδροκρατικούς ορισμούς της γυναικείας υπόστασης. Οι γυναίκες πρέπει να ενθαρρύνονται να αυτό-προσδιορίζονται εμπιστευόμενες τις προσωπικές τους εμπειρίες. Μέσα από μια τέτοια διαδικασία θα μάθουν σιγά σιγά να εκτιμούν χαρακτηριστικά τους που πριν υποτιμούσαν, να φροντίζουν τον εαυτό τους και να εμπιστεύονται τη διαίσθησή τους. Η φεμινιστική συμβουλευτική προσέγγιση στοχεύει να τις εμπυχώσει ώστε να αγαπήσουν και να εκτιμήσουν αυτό που είναι (Μαλικιώση-Λοϊζου, 2012).

Επίσης, η *αναγνώριση όλων των τύπων καταπίεσης*, σε όλες τις μορφές της, επηρεάζει σημαντικά τις πεποιθήσεις αλλά και κάθε τύπο ισχύος και κοινωνικής οργάνωσης. Στη φεμινιστική συμβουλευτική αναδεικνύεται η επίδραση της κοινωνικής καταπίεσης στην ψυχοπαθολογία (Comas-Diaz, & Greene, 1994. Helms, & Cook, 1999).

Τέλος, η φεμινιστική συμβουλευτική προσέγγιση έδωσε μεγάλη έμφαση στην *έννοια της ισχύος* στις ανθρώπινες σχέσεις. Η ισχύς είναι μια πολύ-επίπεδη έννοια, την οποία η φεμινιστική συμβουλευτική προσεγγίζει τόσο στο επίπεδο της συμβουλευτικής σχέσης όσο και στο διαπροσωπικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο. Προσπαθεί να αναγνωρίσει διάφορες πηγές και εκφάνσεις ισχύος και έλλειψης ισχύος, και να βοηθήσει τα συμβουλευόμενα άτομα να αναγνωρίσουν τις δυνατότητες που διαθέτουν για απόκτηση προσωπικής και κοινωνικής ισχύος (Tindall, C., Robinson, J., & Kagan, C., 2010).

Με βάση τις παραπάνω βασικές αρχές προκύπτουν και οι θεραπευτικοί στόχοι της προσέγγισης. Κάποιοι από τους βασικούς στόχους αφορούν την εκτίμηση της διαφορετικότητας, την κοινωνική αλλαγή, την ισότητα, την ενδυνάμωση των γυναικών την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης στον εαυτό (Enns, 2004). Οι στόχοι καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό και από τον τρόπο με τον οποίο οι σύμβουλοι αντιλαμβάνονται το φεμινισμό (Chester, A., & Bretherton, D., 2001).

4.3 Διαχωρισμός συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας

Σύμφωνα με το Οδηγό Συμβουλευτική για τη βία (2018) υπάρχουν τρεις βασικές διαφορές μεταξύ συμβουλευτική και ψυχοθεραπείας, οι οποίες αναπτύσσονται στην παρούσα ενότητα αλλά και κάποια κοινά σημεία των δύο προσεγγίσεων.

Μια πρώτη βασική διαφορά της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου και της ψυχοθεραπείας είναι ότι η γυναικεία συμβουλευτική δεν ασχολείται με τις ψυχικές διαταραχές αλλά με την επίλυση των καθημερινών προβλημάτων που προκύπτουν από την ανισότητα. Η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου δεν είναι ψυχοθεραπεία. Ο πληθυσμός με τον οποίο ασχολούνται οι σύμβουλοι θεωρείται μη κλινικός, οπότε και εξορισμού δεν γίνεται ψυχοθεραπεία. Είναι απαραίτητο ο/η σύμβουλος να είναι σε ετοιμότητα επιστημονικά καθώς είναι δυνατόν να προκύψουν θέματα που χρειάζονται πιο εξειδικευμένη αντιμετώπιση. Στην γίνονται αντιληπτές ψυχικές διαταραχές όπως είναι οι νευρώσεις, οι ψυχώσεις και η μανιοκατάθλιψη, θα πρέπει να την αναγνωρίσει και να την παραπέμψει αναλόγως.

Ο αριθμός των συνεδριών είναι η δεύτερη διαφορά μεταξύ της συμβουλευτικής και της ψυχοθεραπείας. Στην συμβουλευτική διαδικασία συνήθως ο αριθμός των συναντήσεων μεταξύ ωφελούμενης και συμβούλου είναι πολύ μικρότερος από τον αριθμό των συνεδριών της ψυχοθεραπείας. Παρόλα αυτά οι συνεδρίες στα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών δεν είναι χρονικά περιορισμένες και δεν δεσμεύουν τους εμπλεκόμενους να αυξήσουν τις συναντήσεις σε περίπτωση που διαπιστώσουν ότι χρειάζεται. Επίσης, ακόμη και στην περίπτωση που τελειώσουν οι προκαθορισμένες συνεδρίες είναι δυνατόν η ωφελούμενη να επικοινωνήσει με τους συμβούλους όποτε η ίδια χρειαστεί ώστε να ξεκινήσει εκ νέου τη συμβουλευτική διαδικασία.

Τέλος, στην ψυχοθεραπεία ανάλογα με τον ψυχοθεραπευτή ακολουθείται συνήθως συγκεκριμένη ψυχοθεραπευτική προσέγγιση και αντιμετώπιση των προβλημάτων από την μεριά του ψυχοθεραπευτή, όπως είναι η ψυχαναλυτική, η προσωποκεντρική και η γνωστική –συμπεριφορική προσέγγιση. Σε αντίθεση, στη συμβουλευτική διαδικασία ο/η σύμβουλος μπορεί να επιλέξει τη μέθοδο προσέγγισης του ανάλογα με τις ανάγκες των γυναικών.

Στα κοινά σημεία μεταξύ των δύο κατευθύνσεων ανήκουν οι στόχοι των συμβούλων, όπως η ελάττωση του ψυχικού στρες, η καλύτερη σχέση της

εξυπηρετούμενης με τον εαυτό της και τους άλλους, η αντιμετώπιση των προβλημάτων και η λήψη θετικών αποφάσεων για αλλαγή. Επίσης, βασικό ρόλο παίζει και η στάση του θεραπευτή και του/της συμβούλου απέναντι στην γυναίκα αναφερόμενοι στην άνευ όρων αποδοχή, τη μη κριτική των επιλογών της και τη μη κατευθυντική διάθεση προς τις επιλογές της γυναίκας (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

4.4 Αρχές συμβουλευτικής των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα υιοθετούν τη συμβουλευτική με την οπτική του φύλου. Η σχέση συμβούλου-εξυπηρετούμενης βασίζεται στην ισοτιμία και όχι στην αναπαραγωγή σχέσεων εξουσίας ενώ οι σύμβουλοι δεν χρησιμοποιούν το κύρος της θέσης τους για να κατευθύνουν τη γυναίκα στη λήψη αποφάσεων. Μέσω της ενδυνάμωσης των γυναικών ενθαρρύνεται η επανάκτηση της αυτοεκτίμησής τους, ώστε να αναλάβουν την ευθύνη της επαγγελματικής, προσωπικής και οικογενειακής τους ζωής και να πάρουν οι ίδιες τις καλύτερες αποφάσεις για το μέλλον τους.

Η συμβουλευτική προσέγγιση που παρέχουν οι δομές βασίζεται στις ακόλουθες αρχές της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018):

- Δεν ασκείται κριτική στις μέχρι στιγμής εμπειρίες, στη συμπεριφορά και στις επιλογές των εξυπηρετούμενων γυναικών.
- Δεν επιτρέπεται η οποιαδήποτε διάκριση κατά των εξυπηρετούμενων γυναικών στη βάση της οικονομικής και κοινωνικής τους κατάστασης, της καταγωγής, του εκπαιδευτικού τους επιπέδου, της εθνικής τους ταυτότητας, των φυσικών τους ικανοτήτων, του σεξουαλικού τους προσανατολισμού κ.λπ.
- Διασφαλίζεται το απόρρητο σε όλα τα επίπεδα και ως προς αυτό τηρείται ο κώδικας δεοντολογίας που αφορά στην προστασία των προσωπικών δεδομένων των εξυπηρετούμενων γυναικών που προσφεύγουν στις υποστηρικτικές υπηρεσίες των δομών του Δικτύου της ΓΓΙΦ (Συμβουλευτικά Κέντρα, Ξενώνες Φιλοξενίας και Τηλεφωνική Γραμμή SOS) στο προσωπικό που εργάζεται σε αυτές τις Υπηρεσίες, καθώς και σε όλους/όλες τους/τις εργαζόμενους/ες της ΓΓΙΦ και στους εμπλεκόμενους φορείς (π.χ. ΚΕΘΙ, ΕΕΤΑΑ, ΕΚΔΔΑ, Δήμοι). Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει το θέμα της διακίνησης πληροφοριών που αφορούν

περιπτώσεις θυμάτων κακοποίησης. Η εξυπηρετούμενη πρέπει να γνωρίζει για τη διακίνηση των προσωπικών της δεδομένων και εγγράφων και να συναινεί. Τούτο προϋποθέτει ότι η εξυπηρετούμενη τυγχάνει πλήρους και αντικειμενικής ενημέρωσης για την υπόθεσή της.

- Επιδιώκεται η διεπιστημονική συνεργασία για την υποστήριξη των εξυπηρετούμενων γυναικών.
- Διασφαλίζεται η αρχή της αυτοδιάθεσης και του σεβασμού των αποφάσεων των εξυπηρετούμενων. Η κάθε γυναίκα αποφασίζει, αφού ενημερωθεί και κατανοήσει όλες τις πιθανές επιλογές της.

Επιπλέον, οι σύμβουλοι ενημερώνονται και στηρίζουν το συμβουλευτικό τους έργο σε επιστημονικά και ερευνητικά δεδομένα και δεν χρησιμοποιούν το κύρος της θέσης τους για να επηρεάσουν τη λήψη των αποφάσεων των γυναικών. Η συμβουλευτική στοχεύει στην ενδυνάμωση των γυναικών ώστε να πάρουν οι ίδιες τις αποφάσεις που τις αφορούν σύμφωνα με τις ανάγκες τους. Τέλος, ενθαρρύνουν τις γυναίκες να βγουν από την απομόνωση, να κατανοήσουν ότι δεν είναι μόνες και ότι δεν ευθύνονται για τα περιστατικά βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων που υφίστανται.

Τα στελέχη των Κέντρων συνεργάζονται με φορείς του Δημοσίου τομέα ή της Κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να παράσχουν στην ωφελούμενη υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, νομικής εκπροσώπησης και ψυχικής υγείας. Τηρούν το απόρρητο της Συμβουλευτικής και ενημερώνουν τις εξυπηρετούμενες ότι τηρούνται οι κανόνες της εχεμύθειας και επιπλέον, ενθαρρύνουν την ενεργητική συμμετοχή των εξυπηρετούμενων στον σχεδιασμό και την εξέλιξη των ενεργειών στήριξής τους (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ], 2014-2018).

Κεφάλαιο 5. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα αποτελούν το πρώτο Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια λειτουργίας τους δεν υλοποιήθηκε σχετική έρευνα που να εμπεριέχει τις εμπειρίες των ωφελούμενων γυναικών για την ψυχολογική και κοινωνική στήριξη που τους παρέχεται.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθούν μελέτες σχετικά με την αντιμετώπιση των κακοποιημένων γυναικών από τους επαγγελματίες υγείας, την εμπειρία των γυναικών από τους επαγγελματίες υγείας και την αναγκαιότητα της συμπερίληψης του φύλου στην συμβουλευτική των γυναικών.

5.1 Μελέτες σχετικά με την αντιμετώπιση των κακοποιημένων γυναικών που από τους επαγγελματίες υγείας

Σε μελέτες που υλοποιήθηκαν σε νοσοκομειακούς χώρους της Ελλάδας (Παπαγιαννοπούλου, Ε & Γκούβα, Μ., 2009) διαπιστώθηκαν τα παρακάτω συμπεράσματα για τον τρόπο που αντιμετωπίζονται οι κακοποιημένες γυναίκες από τους επαγγελματίες υγείας. Οι επαγγελματίες υγείας αντιμετωπίζουν τις γυναίκες ως έκτακτα περιστατικά που χρήζουν ιατρικής βοήθειας γιατί πάσχουν οργανικά και σωματικά. Συνεπώς συχνά παραλείπεται η ψυχολογική και κοινωνική προσέγγιση του θύματος ώστε να του παρασχεθεί ψυχολογική στήριξη και ενημέρωση για τους τρόπους αναζήτησης βοήθειας. Επίσης στη διάγνωση η βία αναφέρεται ως «ξυλοδαρμός» ή «τραυματισμός» (Ζορμπά, 1992) ενώ η κλινική εικόνα πιστοποιεί καταφανώς τον ξυλοδαρμό ή τον τραυματισμό από βία σωματική επίθεση, γεγονός που μπορεί να ερμηνευτεί με δύο τρόπους.

Από τη μία μεριά χρειάζεται το θύμα να δηλώσει την αιτία της κατάστασής που παρουσιάζει και να επιβεβαιώσει το γεγονός και από την άλλη αντιμετωπίζει την αποστασιοποίηση του ιατρικού προσωπικού που αποφεύγει να αναφερθεί στο αίτιο της κλινικής εικόνας που έχει μπροστά. Ως προς τη διάγνωση αναγράφεται η ιατρικά εξακριβωμένη κατάσταση της γυναίκας και τελικά, ενώ διαπιστώνεται η κακοποίηση από την κλινική εικόνα, δεν καταγράφεται σαν περιστατικό βίας αν δεν δηλωθεί από τη γυναίκα.

Παρά το γεγονός ότι εκατοντάδες γυναίκες που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία ζητούν βοήθεια στο σύστημα υγείας, οι επαγγελματίες υγείας περιθάλπουν τις γυναίκες, χωρίς συχνά να ρωτήσουν αν τα τραύματα προέρχονται από ενδεχόμενη κακοποίηση, με αποτέλεσμα να μην αναγνωρίζουν και να μην αντιμετωπίζουν τις αντικειμενικές αιτίες των προβλημάτων υγείας τους (Παπαγιαννοπούλου, Ε & Γκούβα, Μ., 2009).

Η αποτυχία των επαγγελματιών υγείας να αναγνωρίσουν την ενδοοικογενειακή βία και να προσφέρουν υποστήριξη στα θύματα, αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα και ενοχοποιούνται παράγοντες όπως η έλλειψη ειδικής εκπαίδευσης, η αρνητική στάση απέναντι στα θύματα, η δυσκολία κατανόησης της παραμονής των θυμάτων σε μια βίαιη σχέση. Η βοήθεια και η υποστήριξη των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί ηθική υποχρέωση των επαγγελματιών υγείας.

5.2 Μελέτες σχετικά με την εμπειρία των κακοποιημένων γυναικών από τους επαγγελματίες υγείας

Στις περισσότερες μελέτες για τις εμπειρίες κακοποιημένων γυναικών από το γενικότερο σύστημα υγείας διαπιστώνεται ότι το προσωπικό δυσκολεύεται να αποκαλύψει τη βία, να βοηθήσει τη γυναίκα που την υφίσταται και να την παραπέμψει σε υπηρεσίες βοήθειας. Ταυτόχρονα, οι στάσεις και αντιλήψεις του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού σχετικά με το εάν η βία αποτελεί κοινωνικό ή προσωπικό φαινόμενο εμποδίζουν την όλη διαδικασία.

Στο άρθρο *“Experiences of seeking help from Health Professional in a sample of women who experienced domestic violence”* (Bacchus. L, Mezey. G, Bewley. S, 2003), διερευνάται η εμπειρία γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας από την αναζήτηση βοήθειας σε επαγγελματίες υγείας, στα νοσοκομεία Guy’s και St Thomas Hospital στο Λονδίνο.

Οι γυναίκες ανέφεραν ότι οι γιατροί δεν ήταν βοηθητικοί ώστε να αποκαλύψουν την ενδοοικογενειακή βία. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής, η συνεχιζόμενη περίθαλψη και οι χρονικοί περιορισμοί ήταν τα κυρίαρχα θέματα που προκύπταν από τις επαφές των γυναικών με τους επαγγελματίες υγείας. Λίγες γυναίκες αποκάλυψαν οικειοθελώς την ενδοοικογενειακή βία και ακόμη λιγότερες ερωτήθηκαν άμεσα για αυτή.. Η έρευνα καταλήγει στην αναγκαιότητα της εκπαίδευσης των επαγγελματιών υγείας ώστε να χειρίζονται κατάλληλα και αποτελεσματικά τις γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας.

Σε μία συστηματική ανασκόπηση των αντιλήψεων και εμπειριών για την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας από ενήλικα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, *“Systematic Review of the perceptions and experiences of accessing Health Services by Adult victims of domestic violence”* (Robinson, L & Spilsbury, K., 2008),

επανεξετάστηκε η αποκάλυψη της βίας από τα ενήλικα θύματα κατά την πρόσβασή τους, η ανταπόκριση των επαγγελματιών υγείας, τα εμπόδια στην παροχή υποστήριξης των θυμάτων και η καταλληλότητα των παραπομπών.

Τα ευρήματα έδειξαν ότι τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας αντιμετώπισαν δυσκολίες κατά την πρόσβασή τους στις υπηρεσίες υγείας. Οι δυσκολίες αποδόθηκαν στις ακατάλληλες αντιδράσεις των επαγγελματιών υγείας, στη δυσφορία του περιβάλλοντος υγειονομικής περίθαλψης, στην αποκάλυψη της ενδοοικογενειακής βίας και στην έλλειψη εμπιστοσύνης.

Από την άλλη μεριά στο άρθρο “*Effectiveness of Hotline, Advocacy, Counselling and Shelter Services for Victims of Domestic Violence*” (Bennett, L. Riger, S. Schewe, P. Howard, A. Wasco, S., 2004), αναφέρονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των υπηρεσιών που παρέχονται από 54 εξειδικευμένους οργανισμούς για την ενδοοικογενειακή βία στο Illinois. Τα αποτελέσματα ήταν θετικά και στους τέσσερις τομείς του προγράμματος: τηλεφωνική γραμμή, συμβουλευτική, υπεράσπιση και καταφύγιο.

5.3 Μελέτη για την αναγκαιότητα της συμπερίληψης του φύλου στην συμβουλευτική των γυναικών

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο της Καστράνη (2013), με τίτλο: «*Η έμφυλη διάσταση της ψυχικής οδύνης: μια ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση της εμπειρίας πελατισσών συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας*». Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδηλώνουν ότι σύμφωνα με την εμπειρία των πελατισσών το φύλο έπαιξε σημαντικό ρόλο τόσο στα προβλήματα που συνέβαλαν στην έναρξη της συμβουλευτικής για τις ίδιες όσο και στην ερμηνεία της ψυχικής οδύνης των γυναικών γενικότερα.

Στα συμπεράσματα που αναδύθηκαν από την παραπάνω έρευνα τονίζεται η ανάγκη συμπερίληψης του φύλου στο θεραπευτικό πλαίσιο. Σύμφωνα με την Καστράνη (2013), εφόσον το φύλο είναι ένα ζήτημα που απασχολεί τις πελάτισσες και συνδέεται από τις ίδιες με την ψυχική οδύνη, γίνεται φανερό η ανάγκη το θέμα αυτό να καλυφθεί όσο το δυνατόν σωστότερα από του/τις συμβούλους. Οι σύμβουλοι δεν μπορούν να προβλέψουν τις διεργασίες των πελατισσών τους σε σχέση με το φύλο. Όμως μπορούν να προσπαθήσουν ενεργά ώστε να κατανοήσουν τα πλαίσια αναφοράς των πελατισσών/-ών και να συμπεριλάβουν το φύλο στη θεραπεία με τέτοιο τρόπο

ώστε από τη μία να εκτιμάται η γυναικεία εμπειρία και από την άλλη να αναγνωρίζεται ο κοινωνικοπολιτικός χαρακτήρας των έμφυλων ζητημάτων. Επίσης, μπορούν να διερευνήσουν τις δικές τους προσωπικές διεργασίες σε σχέση με το φύλο, τις μεροληψίες και το ρόλο τους ως σύμβουλοι σε σχέση με αυτό το θέμα. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να δημιουργήσουν το ασφαλές πλαίσιο έκφρασης και θεραπευτικής πράξης για ένα ζήτημα που για την φεμινιστική θεραπεία αποτελεί ζήτημα δεοντολογίας.

ΜΕΡΟΣ Β: Ποιοτική Έρευνα

Κεφάλαιο 6. Στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

Με βάση το θεωρητικό και ερευνητικό πλαίσιο, το οποίο περιγράφηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, επιχειρείται στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή η διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων γυναικών που έχουν υποστεί έμφυλη βία και υποστηρίχθηκαν από το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών που λειτουργεί στην πόλη της Καστοριάς.

Στην διεθνή βιβλιογραφία διαπιστώνεται η σημαντικότητα της φεμινιστικής συμβουλευτικής προσέγγισης και η ένταξη του φύλου στη συμβουλευτική των γυναικών. Έως σήμερα δεν έχει διερευνηθεί η εμπειρία των ωφελούμενων γυναικών σχετικά με την ψυχοκοινωνική συμβουλευτική των Συμβουλευτικών Κέντρων τα οποία δημιουργήθηκαν με το «Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2009-2013».

6.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η διερεύνηση των εμπειριών των κακοποιημένων γυναικών ως προς την ψυχοκοινωνική στήριξη που δέχθηκαν από το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών στην πόλη της Καστοριάς. Επιδιώκεται να κατανοηθεί εάν επιτυγχάνονται οι στόχοι της φεμινιστικής προσέγγισης, η οποία χρησιμοποιείται κατά τη συμβουλευτική με την οπτική του φύλου.

Οι στόχοι και οι παρεμβάσεις της φεμινιστικής συμβουλευτικής προσέγγισης (Landrine. H., 2010) σχετίζονται με τα ακόλουθα:

1. Κριτική ανάπτυξη συνείδησης. Η κατανόηση ότι οι ατομικές και ιδιωτικές δυσκολίες έχουν τις ρίζες τους στις ευρύτερες ιστορικές, κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις
2. Εκτίμηση της κοινωνικής ταυτότητας. Παραπέμπει στη σημασία της πολυδιάστατης ανάλυσης των ταυτοτήτων που σχετίζονται με τον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου. Η ανίχνευσή της διευκολύνει την ανάπτυξη της συνείδησης και οδηγεί στην αυτογνωσία
3. Ενδυνάμωση μέσα από τη στήριξη. Η αναγνώριση των δυνατοτήτων, των δεξιοτήτων και των ταλέντων των γυναικών τους επιτρέπει να πιστέψουν στον

εαυτό τους συνειδητοποιώντας ότι είναι ικανά, δυνατά και άξια άτομα να βρίσκουν λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν

6.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Με βάση τους στόχους αυτούς προέκυψαν τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία σχετίζονται με την εμπειρία των γυναικών στη συμβουλευτική διαδικασία με την οπτική του φύλου:

1. Είναι η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου ένα μέσο ενδυνάμωσης για την γυναίκα που έχει υποστεί ή και υφίσταται έμφυλη βία; Με ποιον τρόπο αποτυπώνεται αυτό από την εμπειρία των γυναικών στη συμβουλευτική διαδικασία και ποιος ο ρόλος του συμβούλου στην ενδυνάμωση;
2. Πως αντιλαμβάνονται οι γυναίκες τους κοινωνικούς ρόλους των δύο φύλων μέσα από την εμπειρία του φύλου τους και μετά την ολοκλήρωση της συμβουλευτικής διαδικασίας. Με ποιον τρόπο σχετίζεται η κακοποίηση που έχουν υποστεί με τους κοινωνικούς ρόλους των δύο φύλων;
3. Με ποιον τρόπο αντιλαμβάνονται οι γυναίκες του δείγματος τη γυναικεία ταυτότητα μετά την συμβουλευτική διαδικασία;

Κεφάλαιο 7. Μεθοδολογικό πλαίσιο

Για την διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική μεθοδολογία διότι είναι η μέθοδος που δίνει τη δυνατότητα να εστιάσουμε στον τρόπο με τον οποίο οι ίδιες οι συμμετέχουσες βίωσαν τη ψυχοκοινωνική στήριξη και ανταποκρίνεται καλύτερα στα ερευνητικά ερωτήματα και τους στόχους της έρευνας. Σκοπός της ποιοτικής μεθόδου και ανάλυσης είναι η μελέτη με βάση το πλαίσιο αναφοράς των συμμετεχουσών (Smith J A, 2009).

7.1 Θεωρητικό πλαίσιο φαινομενολογικής ανάλυσης των δεδομένων

Ως καταλληλότερη μέθοδος ανάλυσης για τη μεταπτυχιακή διατριβή επιλέχθηκε η ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση (ΕΦΑ) μέσα από την οποία μπορούν να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα και οι στόχοι της έρευνας. Η ΕΦΑ επιχειρεί να συλλάβει τους τρόπους με τους οποίους άτομα ή ομάδες προσδίδουν νόημα

στον κοινωνικό τους κόσμο και οικοδομούν τη βιωμένη εμπειρία τους σχετικά με το εξεταζόμενο φαινόμενο.

Η ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση αναπτύχθηκε ως ερευνητική προσέγγιση της ποιοτικής μεθοδολογίας από τον Jonathan Smith τη δεκαετία του 1990, με βασικό στόχο να μελετηθούν οι διαφορετικοί τρόποι κατανόησης του κόσμου από διαφορετικά άτομα (Langdridge, 2007. Smith, 1994, 1996. Smith & Osborn, 2004).

Η φαινομενολογία στην ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση γίνεται αντιληπτή ως μία φιλοσοφική και επιστημολογική βάση, η οποία μελετά τον τρόπο που κατανοείται ο κόσμος από τη σκοπιά του υποκειμένου, έτσι ώστε η ατομική εμπειρία και η υποκειμενικότητα να καθίστανται έγκυρες πηγές γνώσεις (Bogdan & Biklen, 2003. Smith et al., 2009).

Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας (Τσιώλης, 2015) προϋποθέτει μια *«ανάγνωση μέσα και πίσω ή πέρα από τα δεδομένα αυτά καθαυτά, είτε πρόκειται για πραγματικά κείμενα είτε για οπτικές παραστάσεις ή για οτιδήποτε άλλο»*. Έτσι, ο ερευνητής μπορεί να ανιχνεύσει τα υπονοούμενα πρότυπα ή τους κανόνες με τους οποίους λειτουργεί ο ερωτώμενος, τα είδη του θεματικού λόγου που τον επηρεάζουν, τους τρόπους με τους οποίους συγκροτούνται αυτά τα είδη λόγου, την ύπαρξη μηχανισμών αιτιότητας στο πλαίσιο της κοινωνικής πράξης. Μπορεί, ακόμη, να εστιάσει σε ερμηνείες, αντιλήψεις ή αναφορές που καταδεικνύουν το πώς τα υποκείμενα της έρευνας αντιλαμβάνονται νοηματικά τα κοινωνικά φαινόμενα.

Η ανάλυση της παρούσας έρευνας έγινε μέσα από την αναγνώριση νοημάτων τα οποία ονομάζονται θέματα. Τα θέματα ομαδοποιήθηκαν ως προς το περιεχόμενό τους (Πίνακας 3, κεφάλαιο 8) και συγκεντρώθηκαν σε ένα περιγραφικό τίτλο που ονομάζεται υπερ-θέμα (Larkin, M., & Thompson, A. R., 2011). Δίπλα από κάθε θέμα του πίνακα αποτελεσμάτων, παρέχεται μία σχετική δήλωση από τις από-μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις, η οποία αναδεικνύει καλύτερα το εννοιολογικό περιεχόμενο του θέματος (Smith, J. A., & Eatough, V., 2007). Δημιουργήθηκε με αυτόν τον τρόπο ένας πίνακας αποτελεσμάτων ο οποίος εμπεριέχει τα υπερ-θέματα της έρευνας, τα υπό-θέματα που ανήκουν σε κάθε υπερ-θέμα και ένα παράδειγμα από τις συνεντεύξεις (Storey, 2007).

7.2 Επιλογή και περιγραφή του δείγματος

Το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας αποτελείται από έξι γυναίκες, κοινό χαρακτηριστικό των οποίων είναι η βία που έχουν υποστεί από τους συντρόφους τους και ότι υπήρξαν ωφελούμενες του Κέντρου Συμβουλευτικής Γυναικών του δήμου Καστοριάς. Το δείγμα έχει επιλεγεί με τρόπο σκόπιμο ή με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία επιτρέπουν τη διερεύνηση των ερευνητικών στόχων (Ritchie, J., Lewis, J., & Elam, G., 2003).

Το μέγεθος του δείγματος ορίστηκε λαμβάνοντάς υπόψη την προσέγγιση της ανάλυσης δεδομένων, τους στόχους και τους περιορισμούς αυτής της μεθοδολογίας. Το μέγεθος επηρεάζεται άμεσα από τη μεθοδολογία ανάλυσης των δεδομένων και στην ερμηνευτική φαινομενολογική προσέγγιση προτείνεται, από τους Smith et al. (2009), ένα μικρού μεγέθους δείγμα ικανό να αναδείξει τις ομοιότητες και διαφορές των περιπτώσεων αλλά να επιτρέπει και την έκφραση του ιδιογραφικού χαρακτήρα της μεθόδου.

Το κοινό χαρακτηριστικό του δείγματος ήταν οι γυναίκες θύματα συντροφικής βίας και ωφελούμενες του Συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών του δήμου Καστοριάς. Είναι αναγκαίο σε αυτή την έρευνα το δείγμα να είναι σκόπιμο εφόσον μελετάμε τις στάσεις και αντιλήψεις των γυναικών που έχουν υποστεί έμφυλη βία και έλαβαν υποστήριξη από τα στελέχη των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών.

Απαραίτητη προϋπόθεση της συμμετοχής στην έρευνα ήταν οι συμμετέχουσες να έχουν παρακολουθήσει ένα κύκλο συμβουλευτικής ψυχοκοινωνικής στήριξης με τους συμβούλους της δομής. Η σχετική βιβλιογραφία προτείνει τη συμπλήρωση τριών με τεσσάρων συνεδριών για την ανάπτυξη του αισθήματος θεραπευτικής συμμαχίας από μέρους των πελατών/-ισσών (Eaton, Abeles & Gutfreund, 1988. Thompson, 1995). Οι γυναίκες του δείγματος έχουν πραγματοποιήσει με τους συμβούλους τουλάχιστον δέκα συνεδρίες. Στην παρούσα έρευνα δόθηκε αυτός ο χρόνος ώστε να αναπτυχθούν και οι υπόλοιποι στόχοι της φεμινιστικής προσέγγισης και της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου.

Μία ακόμη παράμετρος για την επιλογή του δείγματος ήταν η χρονική απόσταση από την τελευταία συνεδρία συμβουλευτικής της ωφελούμενης έως την ημέρα επιλογής των συμμετεχουσών στην έρευνα. Σε αυτό το στάδιο επιλέχθηκε η απόσταση τουλάχιστον τριών μηνών από την τελευταία συνάντηση συμβουλευτικής με στόχο επιλεγθούν γυναίκες οι οποίες έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία. Μετά την

ολοκλήρωση της διαδικασίας οι σύμβουλοι ακολουθούν μία σειρά τηλεφωνικών συνεδριών (follow up) στον έναν, στους δύο και στους τρεις μήνες ώστε να διατηρείται η επαφή με την συμβουλευόμενη και η υποστήριξη στα ζητήματα που συναντάει στην καθημερινότητά της.

Ως προς τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχουσών το κοινό στοιχείο είναι ότι όλες διαμένουν στο νομό Καστοριάς. Άλλα δημογραφικά στοιχεία περιλαμβάνουν την υπηκοότητα, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την εκπαίδευση και την επαγγελματική τους κατάσταση.

Τα στελέχη των Συμβουλευτικών Κέντρων ακολουθούν τη συμβουλευτική με την οπτική του φύλου που έχει τη βάση της στη φεμινιστική προσέγγιση και είναι σύμφωνη με τον οδηγό Συμβουλευτικής για τη βία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο.

7.3 Ημι-δομημένες συνεντεύξεις

Για την παρούσα έρευνα, τη συλλογή και διεξαγωγή των απαραίτητων δεδομένων επιλέχθηκε η χρήση ατομικών ημι-δομημένων συνεντεύξεων.

Η συνέντευξη είναι ένα από τα βασικότερα εργαλεία της ποιοτικής μεθόδου. Πρόκειται για την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία μεταξύ προσώπων, που καθοδηγείται από τον ερευνητή ή ερωτώντα με στόχο την απόσπαση σχετικών πληροφοριών με το αντικείμενο της έρευνας (Cohen, L. and Manion, L. , 1992). Με άλλα λόγια πρόκειται για την μέθοδο που έχει ως αντικείμενό της να σχηματίσει ένα «νοητικό περιεχόμενο» (Mialaret, 1997), να αποκαλύψει πτυχές της προσωπικότητας και να αναγνωρίσει συμπεριφορές. Βασικό εργαλείο της είναι η συνομιλία που λαμβάνει χώρα μεταξύ δύο ή και παραπάνω προσώπων.

Ο Tuckman (1972), όρισε τις συνεντεύξεις ως δυνατότητα «εισόδου» στο τι διαδραματίζεται στο μυαλό του υποκειμένου. Οι συνεντεύξεις προβάλλουν τις γνώσεις που το υποκείμενο κατέχει (πληροφορίες και γνώσεις), τι του αρέσει και τι όχι (αξίες και προτιμήσεις) και κυρίως τι σκέπτεται (απόψεις και αντιλήψεις).

Στην παρούσα έρευνα επιλέχθηκε και χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη καθώς είναι το είδος της συνέντευξης που επιτρέπει τη διερεύνηση του πλαισίου αναφοράς των συμμετεχουσών και επιτρέπει παράλληλα τη σύγκριση μεταξύ

των συνεντεύξεων της έρευνας (May, 2001). Αυτή η μορφή συνέντευξης χρησιμοποιεί συγκεκριμένες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου ενώ παράλληλα, γίνεται προσπάθεια να διατηρηθεί η συζήτηση στα πλαίσια των ερωτήσεων. Από την άλλη, δίνεται η ελευθερία να πάρει η συζήτηση απροσδόκητες κατευθύνσεις για την παραγωγή νέας γνώσης καθώς και η δυνατότητα να συζητήσουν θέματα που ενδιαφέρουν τις συμμετέχουσες.

Το περιεχόμενο της συνέντευξης καθορίστηκε από τα θεωρητικά ερωτήματα και τους στόχους της έρευνας και δόθηκε προσοχή στη μη κατευθυντική φύση των ερωτημάτων. Ενδεικτικά, ερωτήσεις που κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχουσες ήταν: «πως ήταν για εσάς η εμπειρία της συμβουλευτικής διαδικασίας» ή «με ποιόν τρόπο πιστεύεται ότι συνέβαλε το φύλο σας στην κακοποίηση που βιώσατε;».

7.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, στελεχώνονται από τις εξής ειδικότητες: ψυχολόγο, κοινωνική λειτουργό, κοινωνιολόγο και νομικό. Ο τρόπος εύρεσης του δείγματος της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε από το χώρο εργασίας της ερευνήτριας, η οποία είναι στέλεχος του συμβουλευτικού κέντρου σε θέση κοινωνιολόγου.

Συνολικά καταγεγραμμένες ωφελούμενες στο Κέντρο, από τον Νοέμβριο του 2013 έως τον Αύγουστο του 2018 όπου επιλέχθηκε το δείγμα, ήταν 161 γυναίκες. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί σε γυναίκες που είναι θύματα έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων με διαφορετικά αιτήματα η καθεμία, όπως: ψυχοκοινωνική στήριξη, πληροφόρηση, νομική στήριξη και βοήθεια, φιλοξενία, είδη πρώτης ανάγκης κ.α.

Η προσέγγιση των γυναικών πραγματοποιήθηκε τηλεφωνικά. Κατά τη διάρκεια του τηλεφωνήματος η ερευνήτρια αναφερόταν στο θέμα της έρευνας, έδινε τις απαραίτητες διευκρινίσεις για τον τρόπο διεξαγωγής της συνέντευξης και διασφάλιζε τα δεοντολογικά ζητήματα σχετικά με το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων.

Συνολικά προσκλήθηκαν δεκαπέντε γυναίκες από τις οποίες εξέφρασαν την επιθυμία να συμμετέχουν οι οχτώ και τελικά στις προγραμματισμένες συνεντεύξεις παρουσιάστηκαν οι έξι.

Οι συμμετέχουσες επέλεξαν τον χρόνο και τον τόπο όπου θα πραγματοποιούταν οι συνεντεύξεις. Οι δύο από τις γυναίκες του δείγματος επέλεξαν το χώρο του σπιτιού τους, οι τρεις παραχώρησαν τις συνεντεύξεις σε καφετέρια και πραγματοποιήθηκε και μία συνέντευξη μέσω skype. Η διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν μεταξύ 12 και 60 λεπτών, με μέσο όρο τα 36 λεπτά.

7.5 Διασφάλιση δεοντολογικών ζητημάτων

Τα δεοντολογικά ζητήματα πηγάζουν από τα είδη των προβλημάτων που ερευνώνται από τους κοινωνικούς επιστήμονες και από τις μεθόδους που χρησιμοποιούν αυτοί για να εξασφαλίσουν αξιόπιστα και έγκυρα δεδομένα. Αυτό σημαίνει ότι κάθε στάδιο στη διαδικασία της έρευνας μπορεί να είναι μια πιθανή πηγή δεοντολογικών ζητημάτων. Τα δεοντολογικά ζητήματα μπορεί να προκύψουν από τη φύση του ερευνητικού προγράμματος, το πλαίσιο της έρευνας, τις μεθόδους συλλογής δεδομένων, τη φύση των συμμετεχόντων/ουσών, το είδος των στοιχείων που συλλέγονται και από το τι θα γίνει με τα δεδομένα μετά την έρευνα (Cohen, L. Manion, L, 2000).

Μεγάλο μέρος της κοινωνικής έρευνας απαιτεί την εξασφάλιση της συναίνεσης και συνεργασίας των ατόμων που θα συμμετέχουν στην έρευνα αλλά και άλλων σημαντικών ατόμων, σε οργανισμούς και ιδρύματα, που παρέχουν διευκολύνσεις για τη διεξαγωγή της. Η αρχή της συνειδητής συναίνεσης βασίζεται στο δικαίωμα του ατόμου στην ελευθερία και την αυτοδιάθεσή του (Cohen, L. Manion, L, 2000).

Για τον παραπάνω λόγο συντάχθηκε αίτηση έγκρισης διεξαγωγής ποιοτικής έρευνας στο Κέντρο Συμβουλευτικής Γυναικών του δήμου Καστοριάς προς τον προϊστάμενο του Τμήματος Προστασίας και Ισότητας των Δύο Φύλων του δήμου Καστοριάς στον οποίο υπάγεται και η δομή, Παράρτημα Ι. Στην αίτηση αναφερόταν το θέμα, οι στόχοι της έρευνας τα στοιχεία που θα χρησιμοποιούταν και ο τρόπος διεξαγωγής της.

Εφόσον εγκρίθηκε η παραπάνω αίτηση συντάχθηκε και ένα έντυπο συγκατάθεσης για τις συμμετέχουσες. Πριν από την έναρξη των συνεντεύξεων δόθηκε στις γυναίκες το έντυπο συγκατάθεσης στο οποίο ενημερώθηκαν σχετικά με την έρευνα, τη διεξαγωγή της, τον ανώνυμο χαρακτήρα της, τα δικαιώματά τους για τα προσωπικά δεδομένα και τη συγκατάθεσή τους για την επεξεργασία των

δημογραφικών στοιχείων τους από τον ατομικό φάκελο της καθεμίας που τηρεί του Συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών. Το έντυπο συγκατάθεσης, όπως διανεμήθηκε στις συμμετέχουσες, παρατίθεται στο Παράρτημα II.

Ένα ακόμη ζήτημα δεοντολογίας που παρουσιάστηκε στην παρούσα έρευνα αφορά στο ότι οι γυναίκες του δείγματος ανήκουν σε μία ευαίσθητη κοινωνική ομάδα ενώ ταυτόχρονα ζούνε σε μία επαρχιακή πόλη μικρού πληθυσμού. Για αυτό είναι πολύ σημαντικό να αισθάνονται ασφαλείς και να διασφαλίζεται με κάθε τρόπο το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων τους.

Σε σχέση με τις συμμετέχουσες πραγματοποιήθηκαν τρεις ενέργειες για την ενημέρωσή και την διασφάλιση του απορρήτου τους. Η πρώτη ενέργεια αφορούσε την ενημέρωσή για την έρευνα και τη διαδικασία της συνέντευξης καθώς και τη συγκατάθεσή τους, Παράρτημα II, για πρόσβαση της ερευνήτριας στα δημογραφικά στοιχεία τους από τον ατομικό φάκελο που διατηρεί το Κέντρο. Η δεύτερη ενέργεια ήταν η επιλογή του τόπου διεξαγωγής της συνέντευξης από τις ίδιες ώστε να γίνει σε ένα περιβάλλον που οι ίδιες θεωρούν ασφαλές. Και η τελευταία ενέργεια η συμφωνία μεταξύ των εμπλεκομένων στο ότι δεν θα μεταφερθούν στη μεταπτυχιακή διατριβή μέρη των συνεντεύξεων που εμπεριέχουν ονόματα ή καταστάσεις οι οποίες θα μπορούσαν να υποδείξουν τα υποκείμενα της έρευνας.

Τέλος, οι συμμετέχουσες αναφέρονται στην παρούσα μελέτη με τα διακριτικά: Σ.1, Σ.2, Σ.3, Σ.4, Σ.5 και Σ.6 και δίπλα αναγράφονται οι ηλικίες τους υποδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο και τη χρονική σειρά των συνεντεύξεων. Επίσης συμφωνήθηκε με της συνεντευξιαζόμενες να διαγραφούν ότι τα ψηφιακά αρχεία στο τέλος της έρευνας.

7.6 Περιορισμοί της έρευνας

Ένας πρώτος περιορισμός της έρευνας θα μπορούσε να σχετίζεται με το μέγεθος του δείγματος. Το δείγμα στην παρούσα μελέτη αποτελούν έξι γυναίκες και επιλέχθηκε με τρόπο σκόπιμο και με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία επιτρέπουν τη διερεύνηση των ερευνητικών στόχων (Ritchie, J., Lewis, J., & Elam, G., 2003). Αν και θεωρείται ικανοποιητικό δείγμα για την ανάλυση της συγκεκριμένης μελέτης, θα είχε ενδιαφέρον σε μελλοντική έρευνα να συμμετέχουν γυναίκες από όλη την Ελλάδα οι οποίες υποστηρίχθηκαν στα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών.

Σύμφωνα με τον Groves (1989), τα σφάλματα παρατηρητικότητας σε μία έρευνα αποτελούν αποκλίσεις των απαντήσεων των ερωτώμενων από τις πραγματικές τιμές. Ο Groves (1989), αναλύει τα σφάλματα παρατηρητικότητας περαιτέρω σε: α) σφάλματα που σχετίζονται με αυτόν που διενεργεί τη συνέντευξη (interviewer errors), β) σφάλματα επί του ερωτηματολογίου (instrument errors), γ) σφάλματα που σχετίζονται με τον ερωτώμενο (respondent errors) και δ) σφάλματα που σχετίζονται με τη μέθοδο συλλογής δεδομένων (mode of data collection errors).

Σύμφωνα με τα σφάλματα παρατηρητικότητας, ένας δεύτερος περιορισμός σχετίζεται με την ειδικότητα της ερευνήτριας, η οποία στελεχώνει το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών από το οποίο προέρχεται το δείγμα. Θα μπορούσαμε στο σημείο αυτό να υποθέσουμε ότι οι γυναίκες ήταν ευνοϊκά προκατειλημμένες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και ότι ακόμη δεν απάντησαν με ειλικρίνεια σχετικά με την αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής διαδικασίας (respondent errors).

Ένα ακόμη σφάλμα παρατηρητικότητας και περιορισμός στην έρευνα αποτελεί και η μεροληψία της ερευνήτριας (interviewer errors) όπου θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι και η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με προκατάληψη από τη μεριά της ερευνήτριας για τον ίδιο λόγο.

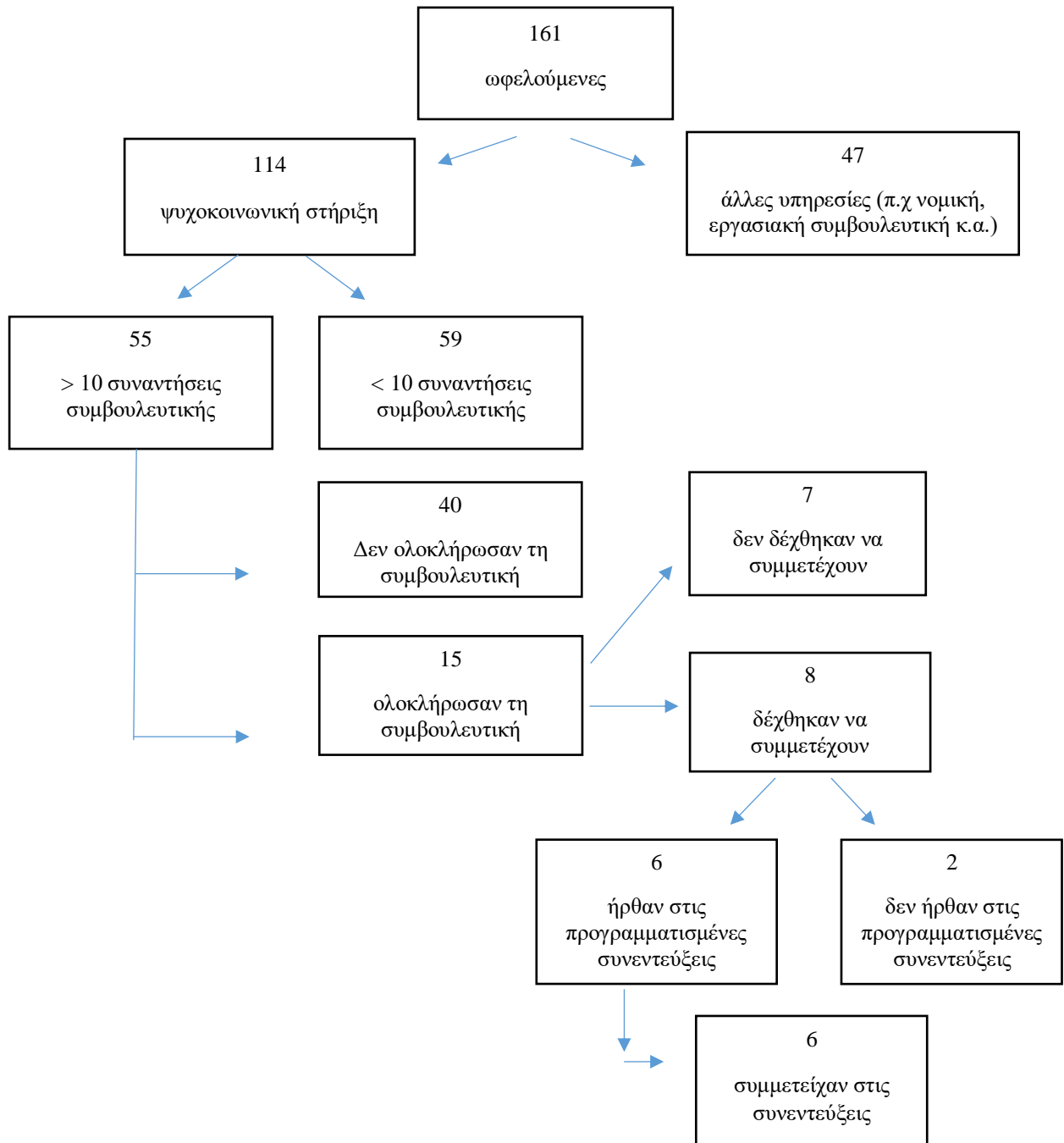
Ως αντίλογο στους περιορισμούς παρατηρητικότητας θα μπορούσε να αποτελεί το γεγονός ότι η σύνδεση της ερευνήτριας με το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών λειτούργησε θετικά ως προς την ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης. Από τη μία μεριά, ήταν ευκολότερη η πρόσβαση στο συγκεκριμένο πλαίσιο και η έγκριση της διεξαγωγής της έρευνας και από την άλλη μεριά, ήταν ευκολότερη η προσέγγιση των γυναικών του δείγματος και η συμμετοχή τους.

Κεφάλαιο 8. Αποτελέσματα

Από τις 161 συνολικά ωφελούμενες του Κέντρου επιλέχθηκαν οι 114 που είχαν αιτηθεί ψυχοκοινωνική στήριξη. Στη συνέχεια και σύμφωνα με τις παραμέτρους του δείγματος επιλέχθηκαν οι 55 γυναίκες που είχαν πραγματοποιήσει πάνω από 10 συναντήσεις με τους συμβούλους της δομής και τελικά προσκλήθηκαν οι 15 από αυτές που είχαν ολοκληρώσει τη συμβουλευτική διαδικασία, μαζί με το διάστημα των τριών μηνών που περιλαμβάνει τα follow up των συμβούλων με τις ωφελούμενες. Στην

έρευνα δέχθηκαν να συμμετέχουν οι οχτώ και στις προγραμματισμένες συνεντεύξεις παρουσιάστηκαν οι έξι γυναίκες.

Ακολουθεί το flowchart με τη διαδικασία επιλογής του δείγματος.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Οκτώβριο του 2018 και καταγράφηκαν σε ψηφιακά αρχεία, τα οποία θα διαγραφούν μετά το τέλος της έρευνας. Στη συνέχεια οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και προέκυψε η ανάλυση δεδομένων.

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος. Από τα δημογραφικά στοιχεία παρατηρείται ότι το δείγμα αποτελείται από γυναίκες από τις ηλικιακές ομάδες 26-35, 36-45, 46-55, 56-60 (σύμφωνα με τον διαχωρισμό ηλικιακών ομάδων των Συμβουλευτικών Κέντρων) με μέσο όρο τα 42 έτη. Οι συμμετέχουσες έχουν δεχτεί έμφυλη βία από συντρόφους εντός ή εκτός γάμου και τέσσερις από αυτές έχουν παιδιά. Όσον αφορά την εκπαίδευση τους παρατηρείται ότι είναι γυναίκες από όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα εκτός από αναλφάβητες και κατόχους διδακτορικών τίτλων. Τέλος, οι τρεις είναι εργαζόμενες και οι υπόλοιπες είναι άνεργες, γεγονός που τις τελευταίες τις εντάσσει και στα θύματα πολλαπλώς διακρίσεων.

Πίνακας 1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά δείγματος

Χαρακτηρισμός	Ηλικία	Οικογενειακή Κατάσταση	Τέκνα	Εκπαίδευση	Επαγγελματική Κατάσταση
Σ1	33	Ανύπαντρη	0	Μεταλυκειακή ή	Άνεργη
Σ2	39	Διεζευγμένη	2	Μεταλυκειακή ή	Εργαζόμενη
Σ3	59	Διεζευγμένη	2	Υποχρεωτική	Εργαζόμενη
Σ4	49	Παντρεμένη	2	Πανεπιστημιακή	Άνεργη
Σ5	47	Παντρεμένη	5	Δευτεροβάθμια	Εργαζόμενη
Σ6	30	Ανύπαντρη	0	Μεταπτυχιακή ή	Άνεργη

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα στοιχεία που σχετίζονται με την αναζήτηση βοήθειας κατά το παρελθόν, τη βία στο οικογενειακό περιβάλλον και την ύπαρξη κακοποίησης στην παιδική ηλικία. Από τα στοιχεία του Πίνακα 2 παρατηρείται ότι οι μισές γυναίκες του δείγματος αναζήτησαν βοήθεια από διάφορους φορείς κατά το παρελθόν σύμφωνα με τις οποίες η βοήθεια που έλαβαν ήταν από καθόλου έως ελάχιστη. Επίσης, τέσσερις από τις έξι γυναίκες ανέφεραν βία στο οικογενειακό περιβάλλον η οποία προκλήθηκε από τον πατέρα προς τη μητέρα ενώ οι τρεις από αυτές ανέφεραν και κακοποίηση από τον πατέρα στην παιδική ηλικία.

Πίνακας 2: Στοιχεία για την αναζήτηση βοήθειας στο παρελθόν και τη βία στο οικογενειακό περιβάλλον του δείγματος

Χαρακτηρισμός	Αναζήτηση βοήθειας στο παρελθόν	Ύπαρξη βίας στο οικογενειακό περιβάλλον	Κακοποίηση στην παιδική ηλικία
Σ1	Ψυχολόγος/καθόλου	Ναι	πατέρας προς μητέρα και τέκνα
Σ2	Όχι	Όχι	-
Σ3	Ψυχίατρος/ καθόλου, Συγγενικό περιβάλλον/ελάχιστο. Φιλικό περιβάλλον/ελάχιστο	Ναι	πατέρας προς μητέρα και τέκνα
Σ4	Όχι	Όχι	-
Σ5	Ψυχίατρος/ ελάχιστα	Ναι	πατέρας προς μητέρα και τέκνα
Σ6	Όχι	Ναι	πατέρας προς μητέρα

Από τα δεδομένα των έξι από-μαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων της έρευνας, αναδύθηκαν συνολικά 2 υπερ-θέματα, τα οποία αποτελούνται από επιμέρους υπο-θέματα. Οι όροι υπερ-θέματα και υπο-θέματα υιοθετούνται από την περιγραφή της Storey (2007) για τον τρόπο διεξαγωγής της ερμηνευτικής φαινομενολογικής ανάλυσης.

Το πρώτο υπερ-θέμα σχετίζεται με την **ενδυνάμωση των γυναικών** που έχουν υποστεί βία από τους συντρόφους τους μέσα από τη συμβουλευτική διαδικασία που ακολουθήθηκε. Στα δύο υπο-θέματα που δημιουργήθηκαν οι γυναίκες αξιολογούν τη συμβουλευτική διαδικασία μέσα από τις θετικές ή και αρνητικές εμπειρίες τους και αναλύεται ο ρόλος των συμβούλων και τα χαρακτηριστικά που τους μετατρέπουν ως υποστηρικτικό δίκτυο.

Το δεύτερο υπερ-θέμα σχετίζεται με τους **κοινωνικούς ρόλους των φύλων** που δημιουργούν την συντροφική βία και στα δύο υπο-θέματα αναλύεται η εμπειρία των γυναικών από την κοινωνική κατασκευή του φύλου τους και η ανακατασκευή της κοινωνικής τους ταυτότητας μετά τη συμβουλευτική διαδικασία.

Παρακάτω, βρίσκεται ο Πίνακας 3 των αποτελεσμάτων, με κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα από τις συνεντεύξεις για κάθε υπόθεμα και στη συνέχεια αναλύονται τα υπερ-θέματα και τα υπο-θέματα του πίνακα.

Πίνακας 3: Αποτελέσματα-Ανάλυση: Υπερ-Θέματα, Υπο-θέματα, Παραδείγματα συνεντεύξεων

Πίνακας 3. Αποτελέσματα

Υπερ-Θέματα	Υπο-Θέματα	Παραδείγματα συνεντεύξεων
<p>1. Η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου ως μέσο ενδυνάμωσης της γυναίκας-θύμα έμφυλης βίας</p>	<p>α. Η αξιολόγηση της συμβουλευτικής διαδικασίας</p> <p>β. Ο ρόλος του/της συμβούλου ως υποστηρικτικό δίκτυο</p>	<p>«Είναι ανακουφιστικό να ξέρεις ότι μπορείς να μιλήσεις σε κάποιον, να πεις αυτά που σε ζορίζουν, αυτά που σε προβληματίζουν και είναι εκεί να σε ακούσει και όχι για να σε κρίνει. Βοήθησε στην ψυχική μου ηρεμία περισσότερο.. νομίζω. Δεν ξέρω..» Σ.2, ετών 39</p> <p>«Νομίζω ότι δεν ήταν κριτικός. Νομίζω ότι έκανε για μένα αυτό που δεν κάνει κανείς και ειδικά.. κανένας άλλος δηλαδή που δεν ξέρει.. να ξέρει να ακούει.. αυτό για μένα το πιο σημαντικό. Εντάξει είναι πάρα πολλά βέβαια.. η θετική αποδοχή, προπαντός η παύση.. αυτό, και το ότι δείχνει να σε εμπιστεύεται εκεί που κανένας άλλος δεν. Και αυτό βοηθάει να εμπιστευτώ και εγώ εμένα.» Σ.4, ετών 49</p>
<p>2. Οι ρόλοι των φύλων ως αιτιακός παράγοντας της συντροφικής βίας</p>	<p>α. Η εμπειρία της κοινωνικής κατασκευής του γυναικείου φύλου</p> <p>β. Η ανακατασκευή της κοινωνικής ταυτότητας</p>	<p>«Αυτό το παρωχημένο, το ελληνικό δεν ξέρω, η νοοτροπία η ελληνική ότι η γυναίκα είναι υπό, η γυναίκα πρέπει να ακούει τους χλευασμούς, τις προσβολές αλλά πάντα να είναι εκεί σαν γυναίκα, σαν σύζυγος, σαν σύντροφος, σαν φίλη, σαν όλα. Δηλαδή οτιδήποτε και να γινότανε στη σχέση τη δικιά μου θα έπρεπε να είμαι εκεί για αυτόν τον άνθρωπο.» Σ.6, ετών 30</p> <p>«Εεε, το 2018 να είσαι γυναίκα; Νομίζω ότι είναι ωραία, παρόλα αυτά, γιατί άμα έχεις ανοιχτά τα αυτιά σου και βγάλεις τις παρωπίδες και βγεις απ' όλα αυτά που έχεις μάθει, καταλαβαίνεις ότι μπορείς να κάνεις πάρα πολλά πράγματα. Ότι ο ρόλος της γυναίκας δεν είναι αυτός που είχες μάθει και ότι είναι πολύ δυνατή και έχεις και., δεν είσαι μόνη σου, έχεις και άλλες γυναίκες να σε στηρίζουνε πίσω από αυτό κι αυτό είναι ακόμα πιο ωραίο.» Σ.2, ετών 39</p>

8.1 Η εμπειρία της συμβουλευτικής διαδικασίας

Στο παρόν υπερ-θέμα με τίτλο «*η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου ως μέσο ενδυνάμωσης της γυναίκας-θύμα έμφυλης βίας*» οι γυναίκες που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρονται στην εμπειρία τους σε σχέση με την ψυχοκοινωνική στήριξη που τις παρείχαν τα στελέχη του Συμβουλευτικού Κέντρου Υποστήριξης Γυναικών Θυμάτων βίας του δήμου Καστοριάς. Από το παραπάνω υπερ-θέμα προκύπτουν δύο υπο-θέματα. Το πρώτο υπο-θέμα είναι «*η αξιολόγηση της συμβουλευτικής διαδικασίας*» και το δεύτερο υπο-θέμα είναι «*ο ρόλος του/της συμβούλου ως υποστηρικτικό δίκτυο*».

8.1.1 Η αξιολόγηση της συμβουλευτικής διαδικασίας

«*Η αξιολόγηση της συμβουλευτικής διαδικασίας*» αφορά στις βιωμένες εμπειρίες των συμμετεχουσών, θετικές και αρνητικές, πριν την έναρξη των συναντήσεων με τον σύμβουλο, κατά τη διάρκεια τους και με την ολοκλήρωση της συμβουλευτικής διαδικασίας. Επίσης, στο παρόν υπόθεμα παρουσιάζεται από τις συμμετέχουσες και η αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου. Ακολούθως προέκυψαν τρία στοιχεία προς ανάλυση: οι θετικές εμπειρίες των συμμετεχουσών, οι αρνητικές εμπειρίες και η αποτελεσματικότητα.

8.1.1.1 Θετικές εμπειρίες

Από την ανάλυση των συνεντεύξεων προκύπτει ότι όλες οι γυναίκες του δείγματος βίωσαν την παρεχόμενη από τους συμβούλους υποστήριξη ως μία θετική εμπειρία. Οι συμμετέχουσες αναφέρονται στην συμβουλευτική διαδικασία ως μια κατάσταση που δημιουργούσε τις συνθήκες να αναπτυχθούν αισθήματα ασφάλειας, αποδοχής, εμπιστοσύνης και ενσυναίσθησης.

Η Σ.1, ετών 33, αναφέρεται αρχικά στις συναντήσεις της με ένα γενικό τρόπο, χωρίς να προσδιορίζει τι είναι αυτό που της δημιούργησε τις συνθήκες ώστε να βοηθηθεί από τη διαδικασία.

- *«Ναι, είναι ο τρόπος που, ο τρόπος σας, δηλαδή στο να αρχίζω με τον ψυχολόγο να μιλάω, να βγάζω πράγματα που έχω από μέσα μου και με τις συμβουλές να βοηθηθώ εγώ.»*

Ενώ στη συνέχεια της συνέντευξης αναφέρεται συγκεκριμένα στο κλίμα ηρεμίας, στην άνεση και την ασφάλεια που ένιωθε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ως τις συνθήκες αυτές που της επέτρεψαν να μιλήσει και να βοηθηθεί από τη συμβουλευτική.

- *«Εε ναι, αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ότι, είναι πρώτον η ηρεμία, το κλίμα ηρεμίας που υπάρχει, οι άνθρωποι που είναι εδώ.»*
- *«..είναι η δουλειά που κάνετε εδώ πέρα, που μας κάνετε, εμένα τουλάχιστον με κάνει να νιώθω ασφάλεια, πράγμα το οποίο δεν το είχα.»*
- *«Ναι, για μένα με βοηθάει πολύ, αισθάνομαι σαν στο σπίτι μου..»*

Όλες οι συμμετέχουσες αναφέρθηκαν στα αισθήματα μοναξιάς και στην αναγκαιότητα της ύπαρξης υποστηρικτικού περιβάλλοντος. Οι γυναίκες που υφίστανται συντροφική βία συνήθως δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν τα όσα βιώνουν. Τις περισσότερες φορές αισθάνονται ότι κανένας δεν μπορεί να τις βοηθήσει, σε κάποιες περιπτώσεις έχουν απομακρυνθεί από το οικογενειακό/φιλικό περιβάλλον (κοινωνική βία), αισθάνονται ότι η βία είναι οικογενειακή υπόθεση, εκφράζουν το αίσθημα ευθύνης για την κακοποίηση που υφίστανται, φοβούνται, ντρέπονται ή δεν έχουν πάρει υποστήριξη στις περιπτώσεις που έχουν ζητήσει βοήθεια.

Οι Σ.2, ετών 39 και Σ.6, ετών 30, πιο αναλυτικές ως προς την περιγραφή τους χαρακτήρισαν την υποστήριξη που πήραν ως μια διαδικασία που τους δημιουργούσε συναισθήματα λύτρωσης και ανακούφισης αντίστοιχα.

Η Σ.2, ετών 39 χαρακτήρισε την εμπειρία της λυτρωτική καθώς ήταν το μέσο για να επικοινωνήσει τα προσωπικά της βιώματα και να μην αισθάνεται μόνη.

- *«Για μένα ήτανε λυτρωτικό το ότι μπόρεσα να βγάλω αυτά που ένιωθα μέσα μου, να τα πω σε κάποιον. Και μόνο αυτό ήταν μεγάλη βοήθεια γιατί αλλιώς είναι να τα, να τα ζεις, να ξέρεις τι ζεις, να νιώθεις μόνος σου και αλλιώς να τα λες σε κάποιον και να το εξωτερικεύεις όλο αυτό...»*

Η Σ.6, ετών 30 χαρακτήρισε ανακουφιστική τη συμβουλευτική διαδικασία. Αναφέρθηκε και αυτή στην αναγκαιότητα του υποστηρικτικού περιβάλλοντος στο

οποίο μπορεί να εκφράσει τα συναισθήματά της για τα όσα βίωσε στη συντροφική της σχέση.

- *«Ανακουφιστική. Τόσο αβίαστα το λέω, ανακουφιστική γιατί είχα έναν άνθρωπο, και τον Β (σύμβουλο) και τους υπόλοιπους εσάς, που μίλησα και με τη Μαρία, που μου άφησαν μία ώρα γεμάτη να μιλήσω, να κλάψω, να ξεσπάσω και προσπάθησαν να με βοηθήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Ήταν πολύ βοηθητικό θεωρώ.»*

Η συμμετέχουσα Σ.4, ετών 49 περιέγραψε την εμπειρία της στη συμβουλευτική διαδικασία ως τον τρόπο με τον οποίο μπορούσε να «πετάξει σακίδια με βάρη» από πάνω της και αναφέρθηκε συγκεκριμένα στο κλίμα εμπιστοσύνης και στη χρησιμότητα της διαδικασίας.

- *«Ο τρόπος που γίνεται η συμβουλευτική διαδικασία είναι πάρα πολύ χαλαρός και ξεκούραστος. Έρχεσαι με άγχος και φεύγεις σαν να έχεις πετάξει σακίδια με βάρη. Είναι σε ένα κλίμα θετικό και εμπιστοσύνης.. νομίζω γι' αυτό δέχθηκα και είμαι εδώ..»*
- *«Ναι είναι πάρα πολύ χρήσιμη, είναι πολύ χρήσιμη και αυτή τη στιγμή νομίζω ότι κάθε γυναίκα έχει ανάγκη αυτό, δηλαδή από κάποιον που ξέρει να έχει το χρήσιμο, ούτε το πολύ πολύ, ούτε το λίγο. Αυτό μπορεί να το πάρει η ίδια και να το κάνει βήμα.. μπροστά.»*

Επίσης, για την Σ.5, ετών 47 το κλίμα ηρεμίας και η αίσθηση της ασφάλειας και της κατανόησης ήταν τα χαρακτηριστικά που δημιούργησαν τις συνθήκες στην ίδια ώστε να εμπιστευτεί τον/την σύμβουλο και να μιλήσει για την κακοποίηση στη συντροφική της σχέση. Όπως και παραπάνω τονίζεται και από αυτή η αναγκαιότητα για υποστηρικτικό περιβάλλον στο οποίο όμως υπάρχει η κατανόηση για τα όσα βίωσε.

- *«Εε, ηρεμούσα να σου πω την αλήθεια, ησύχαζα, είχα κάποιον άνθρωπο να με ακούει, να με καταλαβαίνει..»*
- *«Κατά αρχήν ότι μιλούσα σε κάποιον άνθρωπο και με άκουγε έτσι με πολύ υπομονή και ηρεμία. Με καταλάβαινε εεε, ήξερα ότι κάπου είχα να ακουμπήσω δηλαδή ας πούμε αν ήθελα να κάνω το επόμενο βήμα ήξερα ότι υπήρχε κάποιος δίπλα μου.»*

8.1.1.2 Αρνητικές εμπειρίες

Οι μισές από τις συμμετέχουσες εκτός από τις θετικές εμπειρίες που βίωσαν μέσα από τη συμβουλευτική διαδικασία αναφέρθηκαν και σε αρνητικά συναισθήματα που τους προκλήθηκαν είτε στο ξεκίνημα, είτε κατά τη διάρκειά της διαδικασίας.

Για παράδειγμα, η Σ.1, ετών 33 αναφέρθηκε στα αισθήματα ντροπής και φόβου στο ξεκίνημα των συναντήσεων της. Η ντροπή και ο φόβος είναι από τα πιο συχνά και ισχυρά συναισθήματα σε γυναίκες θύματα έμφυλης βίας και τις περισσότερες φορές αποτελούν παράγοντες αποτροπής αναζήτησης βοήθειας.

- *«Γιατί στην... εεε... στην αρχή ντρεπόμουνα, φοβόμουνα να πω ότι ξέρεις εγώ πάω σε έναν ψυχολόγο, σε έναν, σε έναν άνθρωπο που με βοηθάει. Στην αρχή ντρεπόμουνα, είναι κάτι που έχω καταλάβει, είναι κάτι που στην αρχή είναι φυσιολογικό να συμβαίνει. Αλλά πλέον δεν το αισθάνομαι.»*

Επίσης, η Σ.3, ετών 57 αναφέρθηκε στα αρνητικά συναισθήματα στην έναρξη της συμβουλευτικής διαδικασίας. Η συμμετέχουσα αισθάνθηκε φόβο και αμφιβολία για την υποστήριξη και τη βοήθεια που θα μπορούσε να πάρει μέσα από τη συμβουλευτική.

- *«Ήρθα εδώ και μπορώ να πω ότι ξεκίνησα με έναν φόβο και με μία αμφιβολία ότι δε θα βοηθηθώ.. όμως στην πάροδο του χρόνου δηλαδή με την πρώτη, τη δεύτερη, την τρίτη φορά άρχισα να καταλαβαίνω ότι ήδη έχω πάρει αρκετή δύναμη και βοήθεια ταυτόχρονα..»*

Από την άλλη μεριά, η Σ.5, ετών 47 αναφέρθηκε στην αρνητική εμπειρία που βίωσε κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας. Η συμμετέχουσα αισθάνθηκε φόβο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και αμφισβήτηση ως προς τον/την σύμβουλο.

- *«Θα σου πω κάτι τώρα που αστραπιαία μου πέρασε από το μυαλό. Κάποια στιγμή φοβήθηκα.. και αυτό θέλω να στο πω, εεε, κατά τη διάρκεια. Λέω, λες να χάσω τα παιδιά μου; Αλήθεια. Φοβόμουν πάρα πολύ μήπως ας πούμε κάποιος πει όλα αυτά που λέω, μήπως ας πούμε έρθουν στο σπίτι και μου πάρουν τα παιδιά και έτρεμα. Λέω, μήπως κάνω λάθος. Υπήρχε κάποια αμφισβήτηση κάποια στιγμή γιατί με πήρε μια κυρία τηλέφωνο η οποία είχε μια άλλη..»*

Οι γυναίκες που έχουν βιώσει ή βιώνουν συντροφική βία διακατέχονται από έντονα συναισθήματα φόβου και ντροπής όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο. Τις περισσότερες φορές όταν μία γυναίκα ζητήσει βοήθεια είτε σε φιλικό/οικογενειακό περιβάλλον, είτε στην αστυνομία, είτε σε επαγγελματίες υγείας όχι μόνο δεν υποστηρίζονται αλλά πολλές φορές υπάρχει ο κίνδυνος της δευτερογενούς θυματοποίησης. Συνεπώς, οι γυναίκες θύματα συντροφικής βίας διακατέχονται από έντονα συναισθήματα φόβου, ντροπής, απογοήτευσης και αμφιβολίας γεγονός που μπορεί να κλονίσει την εμπιστοσύνη τους στον/στην σύμβουλο.

8.1.1.3 Αποτελεσματικότητα

Στην παρούσα έρευνα οι συμμετέχουσες στο σύνολό τους αναφέρονται στις θετικές εμπειρίες από την διαδικασία της συμβουλευτικής. Οι θετικές εμπειρίες και η αίσθηση ασφάλειας, βοήθειας, εμπιστοσύνης και άνευ όρων αποδοχής λειτουργούν ως βοηθητικές συνθήκες για την παραμονή των γυναικών που βιώνουν έμφυλη βία στη διαδικασία της συμβουλευτικής και στην αυτοβοήθεια τους.

Η αποτελεσματικότητα χρησιμοποιείται στην παρούσα ποιοτική έρευνα ως ένας όρος που αναδεικνύεται σε σχέση με τις αρχές της συμβουλευτικής φεμινιστικής προσέγγισης. Στόχος της συμβουλευτικής διαδικασίας με την οπτική του φύλου είναι η ενδυνάμωση, η λειτουργικότητα και η πρόληψη των γυναικών και με βάση αυτά αναλύεται η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας.

Όλες οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι αισθάνονται πιο δυνατές λόγω της υποστήριξης που πήρανε από τους συμβούλους του Συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών. Κάποιες από τις γυναίκες αναφέρονται σε αυτή την αίσθηση από το ξεκίνημα των συναντήσεων, κάποιες κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας και ορισμένες με την ολοκλήρωσή της ανεξάρτητα από το αν βγήκαν από την κακοποιητική σχέση ή όχι.

Η Σ.3, ετών 57 από τις πρώτες κιόλας συναντήσεις με τον/την σύμβουλο αναφέρει ότι αισθάνθηκε δυνατή ενώ στη συνέχεια, αναφέρεται στην ευαλωτότητα που αισθανόταν και την αλλαγή της στάσης της μετά τη συμβουλευτική διαδικασία.

- «.. όμως στην πάροδο του χρόνου δηλαδή με την πρώτη, τη δεύτερη, την τρίτη φορά άρχισα να καταλαβαίνω ότι ήδη έχω πάρει αρκετή δύναμη και βοήθεια ταυτόχρονα..»
- «Ναι. Νιώθω δυνατή, νιώθω δυνατή έτσι απλά. Δηλαδή πολύ πιο δυνατή από πριν. Πριν ήμουνα και πολύ πιο ευάλωτη και πιο ευαίσθητη. Τώρα νιώθω πιο δυνατή.»

Παρομοίως, η Σ.4, ετών 49 αναφέρει ότι αισθάνεται δυνατή μετά τη συμβουλευτική και λόγω αυτού μπορεί να σταθεί με έναν άλλο τρόπο και μια άλλη στάση στις καταστάσεις που βιώνει μέσα στην κακοποιητική σχέση.

- « Ναι, θεωρώ ότι είμαι. Θεωρώ ότι είμαι. Βέβαια ακόμη είναι πολύ κουραστικό όλο αυτό αλλά θεωρώ ότι εγώ είμαι αλλού σε σχέση με αυτό που ήμουν πριν έρθω..»
- «Ναι αλλά εγώ δυνατότερη.. τώρα!»

Χαρακτηριστικός είναι και ο τρόπος με τον οποίο η Σ.5, ετών 47 αναφέρεται στην ενδυνάμωση που έλαβε από τη συμβουλευτική διαδικασία, την οποία και ξεχωρίζει από την διαδικασία της αλλαγής στο εργασιακό της καθεστώς.

- «... Νομίζω πως δυνάμωσα. Νομίζω πως πάτησα στα πόδια μου. Δεν βοηθάει μόνο το ότι έπιασα δουλειά γιατί δουλειά έπιασα εδώ και πέντε μήνες αλλά νομίζω πως ήξερα μετά τι ζητούσα..»

Η λειτουργικότητα σε επίπεδο καθημερινότητας της γυναίκας που υφίστανται χρόνια συντροφική βία είναι ένας ακόμη στόχος της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου. Οι περισσότερες συμμετέχουσες ανέδειξαν το θέμα της λειτουργικότητας σε πολλαπλά επίπεδα όπως σε σχέση με την εργασία, την οικογένεια, τον εαυτό κ.α.

Η Σ.4, ετών 47 αναφέρθηκε στη συνέντευξη στην χωροταξική λειτουργικότητα του κοινού σπιτιού με τον σύντροφο της, στην λειτουργικότητα της συμβίωσης και στην λειτουργικότητα σε σχέση με τον εαυτό της και τους άλλους. Η ύπαρξη λειτουργικότητας φαίνεται να είναι για την συμμετέχουσα ο τρόπος με τον οποίο φροντίζει τον εαυτό της και έδωσε τον ορισμό της λειτουργικότητας με βάση αυτό.

- «Πιστεύω ότι είμαι λειτουργική, πιστεύω ότι λειτουργικός είναι ένας άνθρωπος ο οποίος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα και δεν το πετάει κάπου αλλού, βρίσκει

βέβαια τις αιτίες, σπαταλάει κάποιο χρόνο σ' αυτό αλλά κοιτάει την καλύτερη δυνατή λύση που μπορεί να βρει για να το λύσει.»

- *«Πιστεύω ότι αυτό είναι ο ορισμός του λειτουργικού. Επίσης, αυτός που ζητάει παραδείγματος χάρη ένα τρόπο να ξεκουράσει τον εαυτό του. Δηλαδή.. εε, φίλιες, παρέες.. εε που δεν, αντί να κάθεται να φιλοσοφεί για τη μοναξιά και το ένα και το άλλο, κάνει ένα βήμα και ανοίγεται προς τον κόσμο. Έχει κάποια ενδιαφέροντα, κάποια χόμπι.. και έχει και ένα στόχο για ένα όνειρο αν θες. Νομίζω ότι λειτουργικός είναι αυτός, και νομίζω ότι κάθε μέρα γίνομαι όλο και πιο λειτουργική.»*

Η Σ.5, ετών 47 αναφέρθηκε στην λειτουργικότητα σε σχέση με την οικογένεια, τον σύντροφο και τις καθημερινές εργασίες και υποχρεώσεις του σπιτιού και των παιδιών. Η συμμετέχουσα μέσα από την εμπειρία της δίνει στην λειτουργικότητα την έννοια της διεκδίκησης και του μοιράσματος των αρμοδιοτήτων και των ρόλων στην οικογένεια.

- *«Τώρα είμαι καλύτερα.. τώρα είμαι καλύτερα.. εε, εντάξει τώρα είναι και η δουλειά που έπεσε έτσι παράλληλα με όλο αυτό και λίγο με μπερδεύει αλλά νομίζω πως είναι καλύτερα, λειτουργώ καλύτερα. Έχω πράγματα να κάνω, γεμίζω το χρόνο, γεμίζει και εκείνος το χρόνο του, με βοηθάει στο σπίτι. Τα παιδιά προσπαθούμε με τα φροντιστήρια, με τα μαθήματα να τα μοιραζόμαστε.. χρόνο για εμάς τους δύο δεν πολύ έχουμε.»*

Σε επίπεδο πρόληψης οι γυναίκες του δείγματος αναφέρθηκαν σε σχέση με τον εαυτό τους και σε σχέση με τους άλλους. Για τις συμμετέχουσες η πρόληψη παίρνει την έννοια της «προστασίας» από την κακοποιητική σχέση που βιώνει η γυναίκα με τον σύντροφο στην περίπτωση που επιλέξει να παραμένει στη σχέση ή και την προστασία από τον τρόπο που σχετίζονται με τους άλλους ανθρώπους στην περίπτωση που επιλέξει να αφήσει τον σύντροφό της. Παρατηρείται συχνά το φαινόμενο μια γυναίκα που βιώνει συντροφική βία να κακοποιηθεί από το οικογενειακό του περιβάλλον κατά το παρελθόν και να υπάρχει ο κίνδυνος να θυματοποιηθεί και στο μέλλον.

Η παροχή πληροφόρησης από τους συμβούλους, σύμφωνα με τη φεμινιστική συμβουλευτική προσέγγιση, σχετικά με τους ιστορικούς και κοινωνικό-πολιτισμικούς

παράγοντες της θέσης της γυναίκας οδηγούν στην κατανόηση της θέσης αυτής μέσα στην κοινωνία και στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο σχετίζονται τα δύο φύλα.

Η Σ.1, ετών 33 αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο σχετίζεται με τον εαυτό της και με τους άλλους μετά τη συμβουλευτική διαδικασία. Για τη συμμετέχουσα η αναγνώριση της θέσης της μπορεί να την «προστατέψει» από παρόμοιες κακοποιητικές σχέσεις.

- *«.. οπότε όλα αυτά με έχουν βάλει και αρχίζω και συνειδητοποιώ το τι θέλω εγώ από τη ζωή μου, τι θέλω εγώ απ' τους ανθρώπους που έχω γύρω μου.»*

Η πρόληψη για την Σ.3, ετών 57 φαίνεται να είναι ο τρόπος με τον οποίο οριοθετεί τη σχέση της με τους άλλους και αυτό-προστατεύεται.

- *«Δεν αφήνω τον εαυτό μου στο να με, ο άλλος να με ισοπεδώνει. Έγινα πολύ πιο δυνατή, ναι.»*

Με τον ίδιο τρόπο αναφέρεται για την πρόληψη σε σχέση με τον σύντροφό της και η Σ.6, ετών 30, η οποία φαίνεται να διεκδικεί τα προσωπικά της όρια μέσα στην σχέση μετά τη συμβουλευτική διαδικασία.

- *«Μετά τις συνεδρίες απαιτήσα να έχω το χώρο μου, το χρόνο μου, το να επιλέξω εγώ στο που θα δουλέψω σε ποια δουλειά και το έκανα εε, αλλά εντάξει οι καταστάσεις αυτές εξακολουθούν να είναι.. η ζήλεια και όλα αυτά. Απλά εγώ προσπαθώ λίγο περισσότερο να διεκδικήσω τι χρειάζομαι σαν άνθρωπος, σαν (όνομα).»*

8.1.2 Ο ρόλος του συμβούλου

Στο παρόν υπο-θέμα αναλύονται οι βιωμένες εμπειρίες των συμμετεχουσών στη σχέση τους με τον/την σύμβουλο καθώς και τα χαρακτηριστικά των συμβούλων που τις διευκόλυναν κατά τη διάρκεια τη διαδικασίας.

Οι συμμετέχουσες στην πλειοψηφία τους χαρακτήρισαν τον/τη σύμβουλο ως ένα άνθρωπο με ενσυναίσθηση και αποδοχή, με την ικανότητα να ακούει χωρίς κριτική στάση και μη κατευθυντικό ως προς τις αποφάσεις και τις επιλογές τους.

Η Σ.2, ετών 39 χαρακτήρισε τον/την σύμβουλο ως ενσυναισθητικό, με μη κατευθυντική στάση ως προς τις επιλογές της και με μη κριτική στάση ως προς τα

λεγόμενα της. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά δημιουργούν ισότιμες σχέσεις ενώ σύμβουλοι και συμβουλευόμενες μοιράζονται την ισχύ σε μια σχέση αμοιβαιότητας.

- *«Μμμ, αποδοχή, αποδοχή ότι όντως τα πράγματα είναι έτσι όπως τα σκέφτεσαι και όπως είναι στο μυαλό σου.»*
- *«Ααα, δεν είναι ότι έδωσε συμβουλές να σου πει τι θα κάνεις, τι δε θα κάνεις. Είναι ότι σε άκουσε βασικά..»*
- *«Είναι ανακουφιστικό να ξέρεις ότι μπορείς να μιλήσεις σε κάποιον, να πεις αυτά που σε ζορίζουν, αυτά που σε προβληματίζουν και είναι εκεί να σε ακούσει και όχι για να σε κρίνει.»*

Η συμμετέχουσα Σ.3, ετών 57 εκτός από τα χαρακτηριστικά της αποδοχής και ενσυναίσθησης του/της συμβούλου τόνισε και την ενεργητική συμμετοχή συμβούλου και συμβουλευόμενης. Ο τρόπος με τον οποίο υποστηρίζεται ο διάλογος στη συμβουλευτική διαδικασία μπορεί να φέρει την ορθή επικοινωνία και την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των εμπλεκομένων.

- *«Κατά τη διάρκεια αυτή κάθε φορά που έμπαινα με κάποιο πρόβλημά μου ένιωθα ότι ο λόγος μου ακουγότανε και έπαιρνα την ανάλογη απάντηση. Δηλαδή έπαιρνα αυτό που ήθελα να ακούσω. Εεε, ο άνθρωπος που με άκουσε εισχωρούσε βαθιά μες στην ψυχή μου, μου έβγαζε τον εσωτερικό μου κόσμο.»*
- *«Εξωτερικεύεις όλο τον ψυχικό σου κόσμο, τα πράγματα που σου συμβαίνουνε, ο άνθρωπος που σ' ακούει ανοίγει τα μάτια και αφιερώνεται σε σένα και αυτό με κράτησε και με βοήθησε πάρα μα πάρα πολύ για τη μετέπειτα ζωή μου.»*
- *«Αναφέρθηκα.. εεε το ότι ο άνθρωπος με τον οποίο συζητώ είναι πάρα, πάρα πολύ έξυπνος και πολύ.. διεισδύει μέσα στο μυαλό του άλλου ανθρώπου και δείχνει απόλυτη κατανόηση. Αυτά ξέρω να πω δεν.. απόλυτη κατανόηση και είναι σα να μιλάς με τον δεύτερο εαυτό σου.. ναι, αυτό εισέπραξα.»*

Αλλά και η Σ.4, ετών 49 τονίζει στα χαρακτηριστικά του/της συμβούλου την άνευ όρων αποδοχή, τη μη κατευθυντική στάση, την εμπιστοσύνη και την ικανότητα του/της να ακούει χωρίς να κάνει κριτική.

- *«Νομίζω ότι δεν ήταν κριτικός. Νομίζω ότι έκανε για μένα αυτό που δεν κάνει κανείς και ειδικά.. κανένας άλλος δηλαδή που δεν ξέρει.. να ξέρει να ακούει.. αυτό για μένα το πιο σημαντικό.»*

- *Εντάξει είναι πάρα πολλά βέβαια.. η θετική αποδοχή, προπαντός η παύση.. αυτό και το ότι δείχνει να σε εμπιστεύεται εκεί που κανένας άλλος δεν. Και αυτό βοηθάει να εμπιστευτώ και εγώ εμένα.»*
- *«Χωρίς να σου επιβάλλει κάτι, να σου υποδείξει κανένα δρόμο που θα ακολουθήσεις. Σ' αφήνει σε απόλυτη ελευθερία να πιστέψεις πως σιγά σιγά, βήμα βήμα να διαλέγεις εσύ το δρόμο. Νομίζω ότι σε κάνει να εμπιστευτείς τον εαυτό σου και αυτό είναι το πιο σημαντικό. Και ότι κανένα βήμα δεν πρόκειται να γίνει αν δεν πιστέψω εγώ σε εμένα. Είναι πάρα πολύ χρήσιμη διαδικασία.»*

Η Σ.6, ετών 33 αναφέρεται επίσης στη μη κατευθυντική στάση του συμβούλου καθώς και στην ηρεμία που εισέπραττε σε όλη τη διαδικασία από τον/την σύμβουλο η οποία και την βοήθησε να μιλήσει για τη κατάσταση που βίωνε.

- *«Το ότι προσπάθησαν και να με ανοίξουν γιατί γενικά έχω κλειστεί πάρα πολύ στον εαυτό μου και να βρούμε μαζί λύσεις πρώτα για τον εαυτό μου έτσι ώστε να φανώ και αντάξια των περιστάσεων και των συνθηκών που επικρατούν. Όχι ξέρεις τι η λύση: ή χώρισε ή κάτσε.»*
- *«Η ηρεμία που και στα μάτια του την έβλεπα του Β (σύμβουλος) και στον τρόπο που μιλάει γιατί η κατάσταση που ζω είναι ένταση. Μια λέξη που την περιγράφει είναι ένταση, φωνές, κραυγές. Ενώ ο Β (σύμβουλος) μου προσέφερε το αντίθετο. Ηρεμία. Με κοιτούσε στα μάτια, μπορούσα να μιλήσω πιο άνετα και με έκανε να ξεδιπλωθώ. Αυτό, η ηρεμία.»*

Για την πλειοψηφία του δείγματος δεν έπαιξε κάποιο ρόλο το φύλο του/της συμβούλου. Μόνο μία από τις έξι γυναίκες θεώρησε σημαντική την επιλογή του φύλου του/της συμβούλου. Η Σ.5, ετών 47 είχε πολλές συναντήσεις με την κοινωνική λειτουργό της δομής για αρκετό χρονικό διάστημα όμως δεν δέχθηκε ποτέ να μιλήσει στον ψυχολόγο λόγω του φύλου του. Ο λόγος της επιλογής της ήταν επειδή θεωρούσε ότι μόνο μια γυναίκα θα την καταλάβαινε και η αντίληψή της ότι όλοι οι άντρες είναι κακοποιητικοί ως προς τις γυναίκες τους.

- *«... Το ότι ήτανε γυναίκα.. δεν ήθελα να μιλήσω σε άντρα στην αρχή, δεν ξέρω αν το ξέρεις. Δεν ήθελα γιατί θεωρούσα ότι όλοι οι άντρες είναι το ίδιο. Ότι όλοι ζηλεύουν, ότι όλοι κάνουν έτσι τις γυναίκες τους.. Ναι δεν ήθελα να είναι άντρας, ήθελα να είναι μία γυναίκα, να με ακούσει μία γυναίκα γιατί πίστευα ότι θα με καταλάβει περισσότερο εκείνη. Και είμαι μια χαρά που είναι γυναίκα.»*

Παρά την αρχική της προτίμηση όμως στο φύλο του/της συμβούλου που θα την εξυπηρετούσε η Σ.5, ετών 47 αναφέρει στη συνέχεια ότι μετά τη συμβουλευτική διαδικασία η στάση της έχει αλλάξει και θα μπορούσε πλέον να μιλήσει και σε έναν άντρα σύμβουλο.

- *«Και σε άντρα θα μπορούσα να τα πω τώρα. Αλλά τότε ήθελα να είναι μια γυναίκα και θυμάμαι τότε είχα ρωτήσει τη Μαρία ήταν κάποιος εκεί δεν ξέρω λέω όχι θέλω σε άντρα να μην...»*

8.2 Οι ρόλοι των φύλων ως αιτιακός παράγοντας της συντροφικής βίας

Στο παρόν υπερ-θέμα περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο οι ρόλοι των φύλων, με τον τρόπο που έχουν διαμορφωθεί από την κοινωνία ως σήμερα, δημιουργούν τις συνθήκες για την κακοποίηση των γυναικών. Οι συμμετέχουσες εκφράζουν τα στερεότυπα, τις στάσεις και της αντιλήψεις του κοινωνικού περιβάλλοντος τους για το γυναικείο φύλο, τις προσωπικές αντιλήψεις τους για την ισότητα των φύλων και την αναγκαιότητα για κοινωνική αλλαγή. Μέσα από την ανάλυση φαίνεται ότι ο λόγος και οι εμπειρίες τους μετατρέπουν το «προσωπικό σε πολιτικό» και αναπτύσσεται η κριτική ανάπτυξη της συνείδησης αναγνωρίζοντας ότι οι ατομικές δυσκολίες τους έχουν τις ρίζες τους σε ευρύτερες κοινωνικές, ιστορικές και πολιτικές δυνάμεις σύμφωνα με τους στόχους της φεμινιστικής συμβουλευτικής (Goodman, 2004).

Από το παραπάνω υπέρ-θέμα προκύπτουν δύο υπο-θέματα. Το πρώτο υπο-θέμα αναφέρεται στην εμπειρία του γυναικείου φύλου, στο οποίο η πλειοψηφία των συμμετεχουσών αναγνωρίζουν την άνιση μεταχείριση των φύλων και τα στερεότυπα που οδηγούν στον υποβιβασμό της αξίας της γυναίκας και τη συντροφική βία. Στο δεύτερο υπο-θέμα, αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο ανακατασκευάζουν οι συμμετέχουσες τον τρόπο που συστήνονται και τον τρόπο που βλέπουν τον εαυτό τους μετά τη συμβουλευτική διαδικασία και ταυτόχρονα αναγνωρίζεται από τις συμμετέχουσες και η αναγκαιότητα για κοινωνική αλλαγή.

8.2.1 Η εμπειρία του γυναικείου φύλου

Οι συμμετέχουσες κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων εξέφρασαν τις εμπειρίες τους σε σχέση με τον τρόπο που το γυναικείο φύλο κοινωνικοποιείται καθώς και τις

υποταγές του κοινωνικού περιβάλλοντος που καθορίζουν τους γυναικείους ρόλους. Επίσης οι γυναίκες συνέδεσαν την κακοποίηση από τις συντροφικές τους σχέσεις με τα στερεότυπα για τη θέση της γυναίκας και την ισχύ του αντρικού φύλου. Από το παρόν υπο-θέμα προκύπτουν δύο στοιχεία. Το πρώτο στοιχείο συνδέεται με τα στερεότυπα του κοινωνικού περιβάλλοντος που δημιουργούν την ανισότητα ανάμεσα στα φύλα και το δεύτερο στοιχείο συνδέει τα στερεότυπα με την κακοποίηση των γυναικών.

8.2.1.1 Στερεότυπα για το γυναικείο φύλο

Η Σ.2, ετών 39, παραστατικά αναφέρεται στους κοινωνικούς ρόλους που η γυναίκα υιοθετεί μέσω της κοινωνικοποίησης και των προτύπων που αναπαράγονται από την οικογένεια.

- *«Δηλαδή μάθαμε η γυναίκα πρέπει να ανέχεται αυτό, η γυναίκα πρέπει να κάνει εκείνο, η γυναίκα πρέπει να κάνει το άλλο. Μάθαμε ότι η γυναίκα πρέπει να μεγαλώνει τα παιδιά, η γυναίκα πρέπει να φροντίζει το σπίτι, δεν μάθαμε πουθενά ότι όλο αυτό είναι ένα.. η σχέση δεν είναι μόνο η γυναίκα είναι και ο άντρας.»*

Αντίστοιχα, η Σ.4, ετών 49, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αναφέρεται στην άνιση μεταχείριση των φύλων και κάνει λόγο για προκατάληψη, στερεότυπα και σεξισμό. Οι παραπάνω παράγοντες διαμορφώνουν τους ρόλους των δύο φύλων και την άνιση μεταχείριση του ενός από το άλλο.

- *«Τα έθιμα, οι στάσεις, ο τρόπος που αντιμετωπίζουν τις γυναίκες λοιπόν θεωρώ ότι στο χώρο που βρίσκομαι ίσως και μετά από τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς στους τούρκους, σε ένα περιβάλλον επίσης δύσκολο για το γυναικείο φύλο γεμάτο προκαταλήψεις, νομίζω πως είναι δύσκολος, είναι αρνητικός εκ των προτέρων.»*
- *«Ναι, ο σεξισμός είναι άλλο ένα πακετάκι που δυστυχώς γεννιόμαστε μ' αυτό. Μας το κολλάνε στη μάπα από την πρώτη μέρα, έτσι; Παιχνιδάκι; Όχι εσύ κουκλίτσα σε παρακαλώ.. στο αγόρι.. Δεν ξέρω αν συμφωνείς με αυτό, εγώ το βλέπω καθημερινά και το καταλαβαίνω, το βλέπω δίπλα μου και το έχω ζήσει και με τα δικά μου τα παιδιά αν θες, έτσι;»*

Στη συνέχεια η Σ.5, ετών 47, αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τα πρότυπα της οικογένειας και στις στερεοτυπικές αντιλήψεις που οδηγούν σε προκαταλήψεις απέναντι στο γυναικείο φύλλο.

- *«Νομίζω ότι, εντάξει εγώ είμαι και τώρα.. κοντεύω τα πενήντα, νομίζω πως είναι αυτά τα οποία έχουμε υιοθετήσει από τους πατεράδες, από τους παππούδες γιατί και εγώ στο περιβάλλον που μεγάλωσα ο πατέρας μου μόλις έμπαινε στο σπίτι όλα σιγούσαν.. ήρθε ο μπαμπάς πρέπει να ξεκουραστεί από την οικοδομή, να κοιμηθεί και εσείς φερμουάρ ως εκεί και τίποτα άλλο. Νομίζω πως όλα αυτά από παλιά ας πούμε ακόμα δεν έχουνε φύγει. Όχι από το DNA, ακόμα λέγονται και από νέους. Κάποιοι νέοι ακόμα λένε ότι η γυναίκα είναι γυναίκα. Τώρα αυτό τι σημαίνει δεν ξέρω. Είναι λάθος.»*

Μία ακόμη συμμετέχουσα η Σ.6, ετών 30, αναφέρεται στις κοινωνικές υποταγές του περιβάλλοντος που υποστηρίζουν την άνιση μεταχείριση των γυναικών από τους συντρόφους τους, την ανισότητα σε σχέση με την εργασία και τα στερεότυπα της οικογένειας.

- *«Με βάση τη δική μου ζωή θεωρώ ότι είναι αρκετά πιο δύσκολη σε σχέση με έναν άντρα. Στο κομμάτι της δουλειάς γιατί υπάρχει πάλι αυτό το στερεότυπο -α είσαι γυναίκα δε θα μπορείς να ανταπεξέλθεις [...] είσαι γυναίκα επέλεξες μια δουλειά καθαρά ανδρική, γεωλόγος-. Ο γεωλόγος τι είναι, παίρνει το σφυρί, πάει στα βουνά και σκάβει. Έχεις τη μυϊκή δύναμη να το κάνεις; Γιατί δεν επέλεγες κάτι άλλο κομμωτική, αισθητική»*
- *‘Η «είσαι γυναίκα δεν πρέπει» ο κόσμος, αυτό υπάρχει και από την οικογένεια μου θα σου μιλήσω, τι θα πει ο κόσμος. «Θα έρχεται στο σπίτι, θα σε πηγαίνει τι θα πει ο κόσμος, τότε θα παντρευτείς μας βλέπει η γειτονιά.»*

Οι πέντε από τις έξι συμμετέχουσες αναφέρονται στα στερεότυπα του κοινωνικού περιβάλλοντός λόγω φύλου. Όμως κατά την ανάλυση των συνεντεύξεων παρατηρείται ότι δύο από τις έξι γυναίκες εξέφρασαν κάποια στερεοτυπικά χαρακτηριστικά για τη γυναικεία ταυτότητά τους.

Η Σ.1, ετών 33, σε σχετική ερώτηση για τον εάν στην κακοποίηση που υπέστη από τον σύντροφο συμβάλει το γεγονός ότι είναι γυναίκα ανέφερε ότι συμβάλει επειδή «η γυναίκα είναι πιο ευάλωτη». Προσδίδει στα βιολογικά χαρακτηριστικά του γυναικείου φύλου την ευαλωτότητα και την ευαισθησία.

- *«Η γυναίκα επειδή σκεφτόμαστε συναισθηματικά και όχι τόσο εγκεφαλικά όπως μπορεί να σκέφτεται ένας άντρας. Εε, σκεφτόμαστε συναισθηματικά οπότε αρχίζουμε να είμαστε πιο ευάλωτες. Και αυτό, το ότι είμαι ευάλωτη, το ότι είμαι ευαίσθητη, το ότι επειδή είμαι γυναίκα εεε, ότι έχει να κάνει σε σχέση με τη γυναίκα ο άντρας μπορεί κάποια πράγματα να τα διαχειριστεί όταν είναι ευάλωτη.»*

Επίσης, η Σ.5, ετών 47, αναφέρεται σε χαρακτηριστικά των δύο φύλων με αντίστοιχο τρόπο. Η συμμετέχουσα διαχωρίζει τον τρόπο λειτουργίας των δύο φύλων εγκεφαλικά και προσδίδει χαρακτηριστικά όπως η ευαισθησία στην γυναικεία φύση ενώ χαρακτηριστικά όπως η σκληρότητα στην ανδρική φύση.

- *«Γιατί λέω και οι νεκροί πιο συναισθηματικοί βρε παιδί μου, ο άντρας νομίζω είναι λίγο γαϊδούρι.. είναι λες και.. κοίταξε εγώ σκέφτομαι δέκα πράγματα, ο άντρας σκέφτεται ένα. Δεν ξέρω νομίζω είναι λίγο πιο, πιο σκληροί από τις γυναίκες, οι γυναίκες είναι πιο ευαίσθητες.»*

8.2.1.2 Στερεότυπα και κακοποίηση

Από την ανάλυση των συνεντεύξεων αναδύεται ότι οι γυναίκες συνδέσαν την άνιση μεταχείριση των φύλων και τα στερεότυπα με τη βία που έχουν υποστεί από τους συντρόφους τους.

Η Σ.2, ετών 39, συνδέει του κοινωνικούς ρόλους με την συντροφική βία που υπέστη. Συγκεκριμένα συνδέει τα οικογενειακά πρότυπα για τους ρόλους των δύο φύλων με το ότι η γυναίκα μέσα στη σχέση πρέπει να τα δέχεται όλα.

- *«Το γεγονός ότι είμαι γυναίκα.. το γεγονός ότι η γυναίκα θα πρέπει να είναι το τσουβάλι που τα δέχεται όλα θέλεις να πεις... μεγάλωσα με λάθος πρότυπα μπορώ να πω οπότε θεωρούσα πως να συμβαίνουν κάποια πράγματα στη ζωή μου είναι το λογικό και το σωστό.»*

Για την Σ.3, ετών 57, το γεγονός ότι στο κοινωνικό περιβάλλον που ζει το αντρικό φύλο θεωρείται ανώτερο είναι αυτό που τροφοδοτεί τη βία και την άνιση μεταχείριση. Η γυναίκα είναι «υπό» και «δεν έχει αξία» αναφέρει στη συνέντευξη της.

- *«Το ότι είμαστε γυναίκες και για τους άντρες, ειδικά της Ελλάδος τους άντρες του Έλληνας, είμαστε πιο υπό μπορώ να πω, πιο... δεν έχουμε την αξία στα μάτια τους..»*

Η βία προς τη γυναίκα προέρχεται από τον τρόπο που το κοινωνικό περιβάλλον και τα στερεότυπα για το γυναικείο φύλο ενεργούν σύμφωνα με την συμμετέχουσα Σ.4, ετών 49.

- *«Πιστεύω ότι η κακοποίηση δε θα συνέβαινε αν η κάθε γυν.. μάλλον, δεν συμβαίνει όταν εμ, η γυναίκα εντάσσεται σε ένα θετικό περιβάλλον γύρω της, χωρίς προκαταλήψεις για αυτήν. Έτσι, εννοώ ότι οι προκαταλήψεις, τα κλισέ, το ανδροκρατούμενο περιβάλλον αιώνων... έτσι; Το κάθε κοριτσάκι που γεννιέται, όταν γεννιέται σε τέτοιο περιβάλλον και όσο πιο δύσκολο είναι το περιβάλλον και αρνητικό για το γυναικείο φύλο τόσο σε μεγαλύτερη συχνότητα αντιμετωπίζει αυτό που αντιμετωπίζω εγώ.»*

Επίσης, η Σ.6,ετών 30 συνδέει τα στερεότυπα και την προκατάληψη με τη συντροφική βία. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε στην αντίληψη του κοινωνικού περιβάλλοντος που ζει για το γυναικείο φύλο σε σχέση με την κακοποίηση. Σύμφωνα με τη συμμετέχουσα η γυναίκα για την ελληνική κοινωνία είναι «υπό» σε σχέση με τον άντρα και οι κοινωνικές υποταγές επιβάλλουν να αντέχει οποιαδήποτε συμπεριφορά από τον σύντροφο.

- *«Αυτό το παρωχημένο, το ελληνικό δεν ξέρω, η νοοτροπία η ελληνική ότι η γυναίκα είναι υπό, η γυναίκα πρέπει να ακούει τους χλευασμούς, τις προσβολές αλλά πάντα να είναι εκεί σαν γυναίκα, σαν σύζυγος, σαν σύντροφος, σαν φίλη, σαν όλα. Δηλαδή οτιδήποτε και να γινότανε στη σχέση τη δικιά μου θα έπρεπε να είμαι εκεί για αυτόν τον άνθρωπο.»*

8.2.2 Η ανακατασκευή της κοινωνικής ταυτότητας

Η έννοια της κοινωνικής ταυτότητας παραπέμπει στη σημασία της πολυδιάστατης ανάλυσης όλων των ταυτοτήτων που σχετίζονται με τον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου. Η ανίχνευσή τους διευκολύνει την ανάπτυξη της συνείδησης και οδηγεί στην αυτογνωσία.

Στο παρόν υπο-θέμα προκύπτουν δύο στοιχεία από την ανάλυση των συνεντεύξεων. Στο πρώτο στοιχείο οι συμμετέχουσες αναφέρονται στην θετική αλλαγή και αντίληψη για την εικόνα του εαυτού και του φύλου τους μετά τη συμβουλευτική διαδικασία. Ενώ στο δεύτερο τονίζεται από τις γυναίκες η αναγκαιότητα για κοινωνική αλλαγή σε σχέση με τους ρόλους των φύλων.

8.2.2.1 Αλλαγή αυτό-εικόνας

Η αυτό-εικόνα είναι ο τρόπος με τον οποίο περιγράφει κάποιος τον εαυτό του και διαμορφώνεται σύμφωνα με τις εμπειρίες του. Στην παρούσα μελέτη φαίνεται οι γυναίκες του δείγματος να αλλάζουν τον τρόπο με τον οποίο περιγράφουν τον εαυτό και το φύλο τους μετά τη συμβουλευτική διαδικασία.

Χαρακτηριστικά, η Σ.1, ετών 33, αναφέρει ότι μέσα από την συμβουλευτική διαδικασία αγάπησε τον εαυτό της.

- *«Κι αυτό επίσης με βοήθησε ο ψυχολόγος και εσείς με τον τρόπο σας να καταλάβω, ότι έχω αυτά τα χαρακτηριστικά και το αγαπάω αυτό στον εαυτό μου. Και είναι η πρώτη φορά που αρχίζω να αγαπάω κάτι από τον εαυτό μου. Και έτσι με βοηθάει αυτό, αυτό το πράγμα όλο.»*

Αντίστοιχα δύο ακόμη συμμετέχουσες στην ερώτηση: *το πώς είναι για εσένα να είσαι γυναίκες το 2018*, μίλησαν με θετικό πρόσημο για το φύλο τους.

Η Σ.2, ετών 39, αναγνωρίζοντας τη δυσκολία που συναντά στο να διώξει τις κοινωνικές υποταγές και τα στερεότυπα, αναφέρεται πλέον στη θετική εμπειρία του φύλου της.

- *«Εεε, το 2018 να είσαι γυναίκα; Νομίζω ότι είναι ωραία, παρόλα αυτά, γιατί άμα έχεις ανοιχτά τα αυτιά σου και βγάλεις τις παρωπίδες και βγεις όλα αυτά που έχεις μάθει, καταλαβαίνει ότι μπορείς να κάνεις πάρα πολλά πράγματα. Ότι ο ρόλος της γυναίκας δεν είναι αυτός που είχες μάθει και ότι είναι πολύ δυνατή και έχεις και.. δεν είσαι μόνη σου, έχεις και άλλες γυναίκες να σε στηρίζουνε πίσω από αυτό κι αυτό είναι ακόμα πιο ωραίο.»*

Και στην περίπτωση της Σ.4, ετών 49, η εικόνα για τον εαυτό και το φύλο της έχει αλλάξει από τη συμβουλευτική διαδικασία.

- *«Πως είναι για μένα να είμαι γυναίκα.. λίγο.. μ' αρέσει που είμαι γυναίκα. Και αυτό δεν περίμενα ότι θα το έλεγα πριν από λίγο καιρό, νομίζω ότι αυτό το, το οφείλω στο Κέντρο. Μ' αρέσει που μαζεύω τα κομμάτια μου και είμαι γυναίκα.»*
- *«Μ' αρέσει που γέννησα, δεν με πειράζει που έκανα αυτές τις επιλογές πιστεύω ότι μαθαίνω από αυτές και θα μάθω και από τις άλλες που θα κάνω.. εεε, νομίζω ότι έχω και ένα στόχο. Θα ήθελα να δείξω δηλαδή στα.. πρώτα από όλα στα παιδιά μου ότι έχουν μια σωστή μητέρα από την άποψη ότι ξεπερνά τις δυσκολίες, θεωρεί τον εαυτό της χρήσιμο και αξιαγάπητο.»*

8.2.2.2 Κοινωνική αλλαγή

Οι τέσσερις από τις έξι συμμετέχουσες αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα για κοινωνική αλλαγή σε σχέση με τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων. Αναφέρονται στην κοινωνική αλλαγή με έναν τρόπο που μπορεί να ξεκινήσει αλλάζοντας αρχικά ο καθένας την προσωπική στάση του σε ζητήματα ισότητας.

Η Σ.2, ετών 39 αναφέρει ότι η οικογένεια και η φροντίδα των παιδιών δεν είναι αρμοδιότητα μόνο της γυναίκας αλλά και των δύο συντρόφων.

- *«Το σπίτι κρατιέται από τους δύο, τα παιδιά μεγαλώνουν με τους δύο, είναι και ο ένας γονέας και ο άλλος γονέας. Αυτό νομίζω ήταν το χειρότερο στο.. όσο αφορά στη σχέση, στο ρόλο της γυναίκας που έχει επικρατήσει εδώ και πάρα πολύ καιρό. Να πιστεύω ότι αυτός είναι ο ρόλος μου και έτσι πρέπει να αντιδράω και έτσι πρέπει να κάνω και οτιδήποτε άλλο είναι λάθος.. ακόμη και να υψώσεις τη φωνή σου και να πεις «όχι ρε φίλε αυτό δεν το ανέχομαι» είναι λάθος να το κάνεις. Και να νιώθεις και τύψεις άμα το κάνεις μετά. Ότι εσύ φταις άμα.. που χάλασε η σχέση, ότι δεν έκανες αυτά που έπρεπε να κάνεις..»*

Η Σ.4, ετών 49, αναγνωρίζει όλους τους τύπους καταπίεσης και αναφέρει ότι μια γυναίκα έρχεται αντιμέτωπη με όλες τις μορφές της έχοντας απέναντί της το κοινωνικό σύνολο μέσα στο οποίο και οι ίδιες οι γυναίκες έχουν αποδεχθεί αυτούς τους ρόλους.

- *«Νομίζω ότι η δυσκολία είναι ότι οι γυναίκες κάποια στιγμή, οι γυναίκες σαν και εμένα όχι όλες ευτυχώς ένα ποσοστό, νιώθουν ότι στην ουσία δεν είναι ο σύζυγος απέναντι για να μπορείς να πολεμήσεις έναν, δεν είναι μόνο ο σύζυγος απέναντι.»*

Είναι η έλλειψη υποστήριξης από όλο το σύνολο, είναι ότι πολεμάς σε ένα λάθος περιβάλλον για εσένα. Είναι ότι πολεμάς.. όλους μαζί. Καμιά φορά ακόμη.. και βλέπω τόσες πολλές γυναίκες πραγματικά να υποστηρίζουν και να έχουνε τη δικαιολογία έτοιμη.. “ναι, αλλά αυτή ξέρεις μιλάει όμως, ναι, αλλά εντάξει μωρέ τώρα τι να κάνει κι αυτό το καημένο το ανθρωπάκι που έρχεται κουρασμένο και που.. δεν βρίσκει την κατανόηση που θα έπρεπε”. Και οι ίδιες οι γυναίκες έχουν αποδεχθεί ότι πρέπει να γίνουνε χαλιά για να τους πατήσει ο άλλος.»

Η Σ.5, ετών 47 αναφέρεται στην αναγκαιότητα της αλλαγής των αντιλήψεων του κοινωνικού περιβάλλοντος σε σχέση με τους ρόλους των δύο φύλων.

- *«Είναι κάποια που πρέπει ας πούμε να, να φύγουν από την κοινωνία, να εξαφανιστούν πώς να στο πω, να σταματήσουν. Ας πούμε αν είχα εγώ αγόρι νομίζω θα το μεγάλωνα να την έχει τη γυναίκα του στα ώπα - ώπα, εντάξει με αμοιβαίο σεβασμό βέβαια, αλλά όχι η γυναίκα είναι έτσι. Η γυναίκα είναι άνθρωπος έχει ψυχή όπως έχει και ο άντρας και αν εκείνος δεν έχει να την ανακαλύψει, να τη βρει.»*

Η αναγκαιότητα για κοινωνική αλλαγή τονίζεται και από την Σ.6, ετών 30, η οποία ταυτόχρονα αναφέρει τους πολλαπλούς ρόλους που καλείται το γυναικείο φύλο να εκπληρώσει κοινωνικά.

- *«Εε, η γυναίκα του 2018 εγώ θεωρώ ότι είναι εργαλείο, πολύ-εργαλείο. Όπως σου είπα στο κρεβάτι, στο να είναι η «σωστή» σύντροφος αλλά θεωρώ ότι λίγο λίγο πρέπει να υψώσουμε το ανάστημά μας με τον οποιοδήποτε τρόπο.»*

Κεφάλαιο 9. Αποτελέσματα

Το παρόν κεφάλαιο περιλαμβάνει τη συζήτηση, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της ερευνητικής προσπάθειας με σκοπό την ομαδοποίηση και την τεκμηρίωση της εγκυρότητά τους σε σύνδεση με τη θεωρία.

9.1 Συζήτηση

Όλες οι γυναίκες του δείγματος βίωσαν θετικές εμπειρίες κατά τη διάρκεια της ψυχοκοινωνικής συμβουλευτικής. Οι θετικές εμπειρίες εκφράστηκαν με το αίσθημα

της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης, τη μη κατευθυντική διάθεση των συμβούλων ως προς τις επιλογές τους, το σεβασμό στην ατομικότητα, την ενσυναίσθηση και την υποστήριξη. Παρατηρείται ότι οι βιωμένες εμπειρίες των γυναικών συνάδουν με τις αρχές της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου. Σύμφωνα με αυτές, στη σχέση συμβούλου και συμβουλευόμενης επικρατούν ισότιμες σχέσεις που χαρακτηρίζονται από αμοιβαίο σεβασμό, φροντίδα, ενσυναίσθηση και συνεργασία. Αυτοί οι παράγοντες συμβάλλουν στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού θεραπευτικού περιβάλλοντος, όπου τα άτομα μπορούν να εμπιστευτούν τον εαυτό τους (Μαλικιώση-Λοϊζου, 2012).

Κάποιες από τις γυναίκες βίωσαν και αρνητικές εμπειρίες στην έναρξη ή κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής. Οι αρνητικές εμπειρίες σχετίζονται με το αίσθημα του φόβου και της ντροπής για την κατάσταση που βίωναν αλλά και με το αίσθημα της αμφισβήτησης για την υποστήριξη που θα έπαιρναν από το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών. Τα αρνητικά συναισθήματα του φόβου και της ντροπής είναι αποτέλεσμα των επιπτώσεων της βίας που υφίστανται οι γυναίκες, όπως αναφέρεται και στην βιβλιογραφία. Παρομοίως, το αίσθημα της αμφισβήτησης ως προς τη βοήθεια μπορεί να προκύπτει από την εμπειρία των γυναικών αυτών με άλλους επαγγελματίες υγείας στο παρελθόν. Στον Πίνακα 2 αναγράφονται στοιχεία από το κοινωνικό ιστορικό των γυναικών και προκύπτει ότι οι τρεις από τις έξι γυναίκες δεν βοηθήθηκαν σε παλαιότερη αναζήτηση βοήθειας. Το παραπάνω διαπιστώνεται και σε αντίστοιχες μελέτες για την αντιμετώπιση των κακοποιημένων γυναικών από τους επαγγελματίες υγείας. Όπως αναφέρεται και στη βιβλιογραφία, οι κακοποιημένες γυναίκες αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά την αναζήτηση βοήθειας, οι οποίες αποδίδονται κυρίως στον ακατάλληλο χειρισμό των περιστατικών βίας από τους επαγγελματίες υγείας. Οι παραπάνω δυσκολίες μπορεί να αποτελέσουν ανατρεπτικό παράγοντα για τις ίδιες ως προς την αναζήτηση περαιτέρω βοήθειας.

Όμως διαπιστώνεται επίσης, από την ανάλυση των αποτελεσμάτων, ότι όλες οι γυναίκες αναφέρονται στην αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής διαδικασίας ως προς την ενδυνάμωση, τη λειτουργικότητα και την πρόληψη. Οι περισσότερες γυναίκες αισθάνονται ενδυναμωμένες από την συμβουλευτική υποστήριξη και πιο λειτουργικές σε ζητήματα καθημερινότητας. Ταυτόχρονα αντιλαμβάνονται την πρόληψη ως ένα τρόπο αυτό-προστασίας από μελλοντικές κακοποιητικές συμπεριφορές.

Στην ανάλυση παρατηρείται ότι όλες οι γυναίκες του δείγματος συνέδεσαν τους κοινωνικούς ρόλους με την έμφυλη βία. Οι εμπειρίες των γυναικών από το γυναικείο φύλο εμπεριέχουν στερεότυπα και διακρίσεις που σχετίζονται με τις ικανότητες των δύο φύλων και τα οποία ξεκινούν από τα βιολογικά χαρακτηριστικά. Έτσι, η γυναικεία εμπειρία εμπεριέχει την υποτίμηση του γυναικείου φύλου και η υποτίμηση της αξίας του συνδέεται με την άσκηση βίας ως μέσο ελέγχου της συμπεριφοράς. Η γυναικεία εμπειρία, όπως περιγράφεται στην ανάλυση, ταυτίζεται με τη θεωρία του βιολογικού φύλου σύμφωνα με την οποία οι διακρίσεις απέναντι στο γυναικείο φύλο αποτέλεσαν τις επιστημονικές «αλήθειες» πάνω στις οποίες στηρίχθηκαν οι αντιλήψεις για την κοινωνική ανισότητα των φύλων και οι οποίες επηρεάζουν έως σήμερα την ανθρώπινη συμπεριφορά και ειδικότερα τις σχέσεις των φύλων και την κοινωνική οργάνωση στον δυτικό πολιτισμό (Νόβα-Καλτσούνη, 2005).

Από την ανάλυση φαίνεται επίσης ότι οι γυναίκες κατανοούν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην προσωπική και κοινωνική ζωή και τις συνδέουν με τις ευρύτερες κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις αναφέροντας τους στερεοτυπικούς ρόλους και τα εμπόδια που συναντούν σε όλους τους τομείς. Επίσης, συνδέουν τα στερεότυπα με την έμφυλη βία και συνειδητοποιούν ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν προκύπτουν από την αλληλεπίδραση του εσωτερικού τους κόσμου με τον εξωτερικό.

Επίσης, παρατηρείται ότι οι περισσότερες γυναίκες της παρούσας μελέτης συνειδητοποιούν ότι η κοινωνική ταυτότητα αποτελεί μέρος της προσωπικής τους ταυτότητας καθώς και τον αντίκτυπο που έχουν οι κοινωνικές ταυτότητες στις ίδιες. Η παραπάνω αποδοχή αλλάζει και τον τρόπο που περιγράφουν εντέλει τον εαυτό αλλά και την εμπειρία τους από το γυναικείο φύλο. Μετά την συμβουλευτική διαδικασία οι γυναίκες αλλάζουν τον τρόπο που μιλούν για τον εαυτό και το φύλο τους και του προσδίδουν ένα θετικό πρόσημο.

Από την άλλη μεριά, καταλήγουν και στην αναγκαιότητα της αλλαγής των στάσεων και αντιλήψεων της κοινωνίας σε σχέση με τους ρόλους των φύλων. Η συνειδητοποίηση ότι «το προσωπικό πρόβλημα είναι και πολιτικό» οδηγεί και στην αναγνώριση της αναγκαιότητας για κοινωνική αλλαγή και την ουσιαστική ισότητα των φύλων προκειμένου να δημιουργηθεί μια κοινωνία μη σεξιστική, η οποία θα είναι απαλλαγμένη από προκαταλήψεις και στερεότυπα.

Από την ανάλυση φαίνεται ότι τις γυναίκες του δείγματος τις απασχολούν ζητήματα που αφορούν στο φύλο και ότι υπάρχει αναγκαιότητα ένταξης του φύλου στη συμβουλευτική σε όλους τους χώρους αναζήτησης βοήθειας των γυναικών αυτών (αστυνομία, νοσοκομεία, κέντρα υγείας κ.α). Το παραπάνω διαπιστώνεται και στο άρθρο της Καστράνη (2013), όπου στα αποτελέσματα της ερευνητικής της μελέτης για την εμπειρία πελατισσών από τη συμβουλευτική και την ψυχοθεραπεία παρουσιάζεται αυτή η αναγκαιότητα.

Μετά τη συμβουλευτική διαδικασία, οι γυναίκες συνέδεσαν τις ατομικές και ιδιωτικές τους δυσκολίες με τις ευρύτερες ιστορικές και πολιτικές δυνάμεις, αναγνώρισαν την κοινωνική τους ταυτότητα και ενδυναμώθηκαν. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων και τις εμπειρίες των γυναικών του δείγματος φαίνεται ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου.

9.2 Συμπεράσματα

Στόχος της παρούσας ερευνητικής εργασίας ήταν η διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων των γυναικών θυμάτων βίας σχετικά με την ψυχοκοινωνική στήριξη που έλαβαν από το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών του δήμου Καστοριάς.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν αφορούν στην ενδυνάμωση των γυναικών, στη συσχέτιση των κοινωνικών ρόλων των φύλων με την έμφυλη βία και στην προσέγγιση της γυναικείας ταυτότητας από τις ίδιες. Οι στόχοι της φεμινιστικής συμβουλευτικής προσέγγισης φαίνεται να επιτυγχάνονται. Μετά τη συμβουλευτική διαδικασία οι γυναίκες του δείγματος φαίνεται να είναι ενδυναμωμένες, να επαναπροσδιορίζουν την εμπειρία της γυναικείας ταυτότητας και να κατανοούν τους λόγους για τους οποίους τα προσωπικά τους προβλήματα είναι ταυτόχρονα και κοινωνικά.

Ένα πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάλυση των αποτελεσμάτων είναι ότι η συμβουλευτική προσέγγιση με την οπτική του φύλου που ακολουθείται από το συγκεκριμένο Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών αποτελεί μέσο ενδυνάμωσης για τις γυναίκες θύματα έμφυλης βίας του δείγματος. Οι γυναίκες που ολοκλήρωσαν τη διαδικασία ενδυναμώθηκαν σημαντικά σε ψυχολογικό επίπεδο, έγιναν λειτουργικές σε ζητήματα που αφορούν στην καθημερινότητα τους και ενσωμάτωσαν την πρόληψη ως ένα τρόπο αναγνώρισης όλων των μορφών βίας και αναζήτησης βοήθειας.

Το δεύτερο συμπέρασμα της παρούσας μελέτης σχετίζεται με τη σημαντικότητα της ένταξης της οπτικής του φύλου στη συμβουλευτική διαδικασία σε γυναίκες θύματα έμφυλης βίας. Ο προσδιορισμός και η αναγνώριση των αιτιών της έμφυλης βίας είναι σημαντικός και καθοριστικός και βοήθησε τις γυναίκες του δείγματος να αποσυνδέσουν την προσωπική ευθύνη που αισθάνονται ότι φέρουν για τη βία που υφίστανται. Ταυτόχρονα σύνδεσαν τα προβλήματα τους με την ευρύτερη ιστορική και κοινωνική κατάσταση και την ανισότητα των φύλων που δημιουργεί και τις προϋποθέσεις για τις διακρίσεις στις γυναίκες και την έμφυλη βία.

Το τελευταίο συμπέρασμα προέκυψε από τα δύο παραπάνω και σχετίζεται με την αλλαγή που επιφέρει στο άτομο και στην κοινωνία η συμβουλευτική προσέγγιση με την οπτική του φύλου. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προέκυψε ότι μετά την ολοκλήρωση της συμβουλευτικής διαδικασίας, την ενδυνάμωσή και την αναγνώριση των αιτιών της βίας οι γυναίκες του δείγματος άλλαξαν τον τρόπο με τον οποίο περιγράφουν τον εαυτό τους καθώς και τις στερεοτυπικές αντιλήψεις σε θέματα ισότητας, γεγονός που με τη σειρά του μπορεί να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο στέκεται συνολικά το κοινωνικό σύνολο σε ζητήματα φύλου.

9.3 Προτάσεις για μελλοντικές μελέτες

Για τη γενίκευση των παραπάνω αποτελεσμάτων είναι απαραίτητη η περαιτέρω διερεύνηση των ζητημάτων αυτών σε μελλοντικές μελέτες που θα περιλαμβάνουν τις εμπειρίες γυναικών από όλες τις υπηρεσίες του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων. Τέτοιου είδους μελέτες θα αποτελούσαν εργαλεία ανίχνευσης των δυσκολιών που μπορεί να προκύπτουν μεταξύ συμβούλων και συμβουλευόμενων κατά τη διαδικασία με στόχο την αναβάθμιση των υπηρεσιών.

Επίσης ενδιαφέρον θα είχε μία συγκριτική μελέτη σχετικά με τις εμπειρίες των γυναικών που υφίστανται έμφυλη βία από τα νοσοκομεία, την αστυνομία, τα κέντρα υγείας κ.α. σε σχέση με την υποστήριξη των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων. Από τα αποτελέσματα μίας τέτοιας μελέτης θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας οδηγός για τους τρόπους διαχείρισης των θυμάτων έμφυλης βίας όπου θα αναδείκνυε και την αναγκαιότητα της ενσωμάτωσης της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου στους δημόσιους φορείς..

Τέλος, με αφορμή την προσφυγική κρίση θα είχε ενδιαφέρον σε μελλοντικές μελέτες να συμπεριληφθούν και οι εμπειρίες προσφύγων γυναικών, οι οποίες εντάσσονται και στις πολλαπλές διακρίσεις, σε σχέση με την υποστήριξη που λαμβάνουν από τις διάφορες κοινωνικές δομές από τη στιγμή της άφιξής τους στη χώρα.

Βιβλιογραφία

Αρσελ, Λ. Τ. (2008). "Βία: κοινωνική οδύνη ή προσωπική ντροπή; Σωματική και Ψυχολογική βία κατά των γυναικών στις συζυγικές και ερωτικές σχέσεις". Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων [Γ.Γ.Ι.Φ]. (2014-2018). "Οδηγός Συμβουλευτικής για τη βία". Οριζόντιες Παρεμβάσεις Εθνικής Εμβέλειας για την Καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014-2020. Αθήνα: Ανάδοχος Εταιρεία: Γνώση Αναπτυξιακή Συμβουλευτική Ι.Κ.Ε.

Γκερμότση, Β., Μοσχοβάκου, Ν. & Παπαγιαννοπούλου, Μ. (2017). "Οδηγός για την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου στις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών". (σ. 94). Αθήνα: Ίδρυμα Μποδοσάκη.

Δεληγιάνη - Κουϊμτζη, Β & Σακκά, Δ. (2007). "Μελέτες για τις ταυτότητες φύλου στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα". Αθήνα: Gutenberg.

Ζορμπά, Ε. (1992). "Κακοποίηση γυναικών. Μελέτη περιστατικών σωματικής κακοποίησης σε Γενικό Νοσοκομείο". Στο Σύγχρονα Θέματα. 48: τριμηνιαία έκδοση επιστημονικού προβληματισμού και παιδείας (48), 78-86. Παντειακές δημοσιεύσεις: Νίκος Αλιβιζάτος.

Ζουλινάκη, Α. Κατσίκη, Γ. Ξυδοπούλου, Ε.Κ. Παπαμιχαήλ, Στ. (2003). "Ενδο-οικογενειακή Βία κατά των Γυναικών: Πρώτη Πανελλαδική Επιδημιολογική Έρευνα". Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Καστράνη, Θ & Δεληγιάνη-Κουϊμτζή, Β. (2013). "Η έμφυλη διάσταση της ψυχικής οδύνης: Μια ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση της εμπειρίας πελατισσών συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας". Hellenic Journal of Psychology, Vol.10, pp. 1-23.

Κούβελας, Η. (1978). "Ο Νέος Βιολογικός Ντετερμινισμός-Κοινωνιοβιολογία". Σύγχρονα Θέματα, σσ. 79-85, τεύχ. 1.

Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. (2012). "Η φεμινιστική πολυπολιτισμική προσέγγιση της συμβουλευτικής ψυχολογίας". Psychology, 19 (2), σσ. 215-229.

Μονζίνι, Π. (2007). "Εμπόριο Γυναικών: πορνεία, μαστροπεία, εκμετάλλευση (μτφ Ζερβού Φ.)". Αθήνα: Μελάρι.

Νόβα-Καλτσούνη, Χ. (2005). "Κοινωνικοποίηση, Η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου". Αθήνα: Gutenberg.

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης-Συμβούλιο της Ευρώπης. (2011). "Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων". Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παπαγιαννοπούλου, Ε & Γκούβα, Μ. (2009). "Οι επαγγελματίες υγείας και η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών". *Interscientific Health Care*, σσ. 51-55, issue 2, vol 1.

Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, Κ. (2005). "Οι πολιτικές της Ε.Ε για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: ενδο-οικογενειακή βία και διεθνή σωματεμπορία". Εισήγηση στο Εργαστήριο Σπουδών Φύλου, Πάντειο Πανεπιστήμιο. Ανάκτηση από http://www.penterpanteion.gr/gr/other_pdf/kostavara.pdf

Παπαταξιάρχης Ε, & Παραδέλλης Θ. (1998). "Ταυτότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα". Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Στρατηγάκη, Μ. (2003). "Πολιτικές για την ισότητα των φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Συμπτώσεις και αντιφάσεις στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.". Σε Παναγοπούλου Ρ., Κονιόρδου Σ., Μαράτου-Αλιμπράτη Λ. (Επιμ.), Παγκοσμιοποίηση και σύγχρονη κοινωνία. Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.

Στρατηγάκη, Μ. (2007). "Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής". Αθήνα: Μεταίχμιο.

Στρατηγάκη, Μ. (2008). "Πολιτικές ισότητας των φύλων. Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις και εθνικές πολιτικές." ΚΕΚΜΟΚΟΠ. Αθήνα: Gutenberg.

Τσιγκρής, Α. (2002). "Η σεξουαλική βία κατά των γυναικών και των παιδιών" . Αθήνα: Σάκκουλας.

Τσιώλης, Γ. (2015). "Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες". Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (επιμ.) Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη (σσ. 473-498). Αθήνα: Πεδίο.

Abbott, P. & Williamson, E. (1999). "Women, health and domestic violence". *Journal of Gender Studies*, σσ. 113-138, 8, (1).

Acker, M., Malamuth, N., Heavey, C. & Barnes, G. (1995). Using the confluence model of sexual aggression to predict men's conflict with women: A 10 year follow up study. *Journal of Personality and Social Psychology*, pp. 359-369.

Bacchus, L, Mezey, G, Bewley, S. (2003). "Experiences of seeking help from health professionals in a sample of women who experienced domestic violence". Retrieved from Social Care in the Community banner: <https://doi.org/10.1046/j.1365-2524.2003.00402.x>

Barnett, O. (2000). "Why battered women do not leave, part 1: External inhibiting factory within society". In *Trauma, violence and abuse*. 1 (pp. 343-372).

Bennett, L. Riger, S. Schewe, P. Howard, A. Wasco, S. (2004). "Effectiveness of Hotline, Advocacy, Counselling and Shelter Services for Victims of Domestic Violence". *Journal of interpersonal Violence*.

Berios, D & Crady, D. (1991). "Domestic violence: risk factors and outcomes". *WestJmed*. 155, (pp. 133-155).

Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2003). "Qualitative research". While Plains, NY: Longman.

Browne, A. (1993). "Violence against Women by Male Partners". *American Psychologist*, pp. 1077-1087, 48, (10).

Chester, A., & Bretherton, D. (2001). "What makes feminist counselling feminist? Feminism and psychology". pp. 527-545, 11 (4).

Cohen, L. and Manion, L. (1992). "Research methods in education (3rd edition)". London: Routledge.

Cohen, L. Manion, L. (2000). "Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας". Αθήνα: Μεταίχμιο.

Coker, A. S. (2000). "Frequency and correlates of intimate partner violence by type physical, sexual and psychological battering. *Am I Public Health*". pp. 533-559, 90.

- Comas-Diaz, L, & Greene, B. (Eds.). (1994). "Women of color: Integrating ethnic and gender identities in psychotherapy". New York: Guilford.
- Coward, R. (1983). "Patriarchal Precedents: Sexuality and Social Relations". Λονδίνο: Routledge and Kegan Paul.
- Eaton, T. T., Abeles, N., & Gutfreund, M. J. (1988). "Therapeutic alliance and outcome: Impact of treatment length and pre-treatment symptomatology". *Psychotherapy* 25(4), pp. 536-542.
- Eisenstein, H. (1984). "Contemporary Feminist Thought". Σίδνεϋ: Unwin Paperbacks.
- Enns, C. Z. (2004). "Feminist Theories and Feminist Psychotherapies: Origins, Themes, and Diversity (2nd ed.)". New York: Haworth.
- Foucault, M. (1978). "Ιστορία της Σεξουαλικότητας". Αθήνα: Ράππα.
- Gelles, R. (1997). "Intimate Violence in Families". Newbury Park: Sage Pub.
- Gilbert, L. A. (1980). "Feminist therapy". In Brodsky, A. M. & Hare-Mustin, R. T. (Eds.), *Women and psychotherapy* (pp. 245-265). New York: Guilford.
- Goodman, L. A. (2004). Training counselling psychologists as social justice agents: Feminist and multicultural principles in action. *The Counselling Psychologist*, 32, σσ. 793-837.
- Groves, R.M. (1989). "Survey Errors and Survey Costs". New Jersey: Published by John Wiley & Sons Inc., Hoboken.
- Haley, S.D. & Haley, E.B. (2000). "War on the Home front, an examination of wife abuse". Ontario: Berganbooks.
- Helms, J. E., & Cook, D. A. (1999). "Using race and culture in counselling and psychotherapy: theory and process". Boston: Allyn & Bacon.
- Krug, E. G., Dahlbergll, L.L., G.A., Zwi, A.B., Losano, R. (2002). "World's report on violence and health. WHO: Gevena.
- Landrine, H. & Russo, N. F. (Eds.). (2010). "Handbook of diversity in feminist psychology". New York: Springer Publ. Co.

Langdrige, D. (2007). "Phenomenological psychology: Theory, research and method". Edinburgh: Pearson Education Limited.

Larkin, M., & Thompson, A. R. (2011). "Interpretative phenomenological analysis in mental health and psychotherapy research". In D. Harper & A. R. Thompson (Eds), *Qualitative research methods in mental health and psychotherapy: A guide for students and practitioners*. Chichester: John Wiley & Sons, Inc.

Mason, J. (2002/2011). "Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας". (N. Κυριαζή, Επιμ., & E. Δημητριάδου, Μεταφρ.). Αθήνα: Πεδίο.

May, T. (2001). "Social research: issues, methods and process". Buckingham: Open University Press.

Mialaret, G. (1997). "Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής" (μετ.: Ζακοπούλου, Γ.). Αθήνα: Τυπωθήτω, Γιώργος Δάρδανος.

Millet, K. (1977). "Sexual Politics". Λονδίνο: Virago.

Morrow, S. L., & Hawxhurst, D. M. (1998). "Feminist therapy: Integrating political analysis in counselling and psychotherapy. *Women and Therapy*" 21(2), 37-50. σσ. 37-50 21 (2).

Oakley, A. (1972). *Sex, Gender and Society*.

Osatin, A & Short, L. (1998). "Intimate Partner Violence and sexual assault: A guide to training materials and programs for health care providers." Σε National Center for Injury Prevention and control, Centers of disease control and prevention. Atlanta: National center for J.P and C.

Ritchie, J., Lewis, J., & Elam, G. (2003). "Designing and selecting samples" . Στο J. R. (Eds.), *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers* (σσ. 77-108). London: Sage.

Robinson, L & Spilsbury, K. (2008). "Systematic review of the perceptions and experiences of accessing health services by adult victims of domestic violence". *Social Care in the Community*, pp. 16-30.

Romito, P. Gerin, D. (2002). "Asking patients about violence. Survey of 510 women attending social and Health Services in Trieste, Italy". *Social Science and Medicine*, σσ. 1813-1824.

Sahlins, M. (1977). "The Use and Abuse of Biology: An Anthropological Critique of Sociobiology". Λονδίνο: Tavistock Publications.

Smith J A, F. P. (2009). "Interpretative phenomenological analysis: Theory". London: Sage.

Smith, J. A. (1994). "Reconstructing selves: An analysis of discrepancies between women's contemporaneous and retrospective accounts of the transition to motherhood". *British Journal of Psychology*, pp. 371-392, 85.

Smith, J. A. (1996). "Beyond the divide between cognition and discourse: Using interpretative phenomenological analysis in health psychology". *Psychology and Health*, pp. 261-271, 11.

Smith, J. A., & Eatough, V. (2007). "Interpretative phenomenological analysis" . In E. Lyons & A. Coyle (Eds.), *Analyzing qualitative data in psychology* (pp. 35-50). London: Sage.

Smith, J. A., & Osborn, M. (2004). "Interpretative phenomenological analysis. In G. Breakwell (Ed.), *Doing social psychology research* (p.p 229-254)". Malden: MA: The British Psychological Society and Blackwell Publishing Ltd.

Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). "Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research". London: Sage.

Stark, E. & Flitcraft, A. (1996). "Women, Health and Domestic Violence". *Journal of Gender Studies*, σσ. 83-102, 8, (1).

Stenson, K., Heimer, G. (2008). "Prevalence of experiences of partner violence among female health Staff". In: *Women's Health Issues*, pp. 141-149, Issue 2, Vol 18.

Storey, L. (2007). "Doing interpretative phenomenological analysis". Στο E. L. (Eds.), *Analyzing qualitative data in psychology* (σσ. 51-64). London: Sage.

Tindall, C., Robinson, J., & Kagan, C. (2010). "Feminist perspectives". In R. Woolfe, S. Strawbridge, B. Douglas, W. & Dryden, & (Eds.), Handbook of Counselling Psychology (pp. 213-234). London: Sage.

Tindall, C., Robinson, J., & Kagan, C. (2010). "Feminist perspectives" In R. Woolfe, S. Strawbridge, B. Douglas, & W. Dryden (Eds.), Στο Handbook of Counselling Psychology (σσ. 213-234, 3rd ed). London: Sage.

Tuckman, B. W. (1972). "Conducting educational research". New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Walker, L. E. (1989). "Psychology and violence against women. American Psychologist", 44(4). pp. 695-702.

Walker, M. (1990). "Women in therapy and counselling". Milton Keynes: Open University Press.

White, Smith, Koss, & Figueredo. (2000). "Physical and Mental Health Effects of Intimate Partner Violence for Men and Women". American Journal of Preventive Medicine, pp. 260-268.

Wilson, E. D. (1975). "Sociobiology". Cambridge: Mass: Harvard University Press.

Worell, J., & Remer, P. (2003). "Feminist perspectives in therapy. Empowering diverse women.", New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Ηλεκτρονικές Πηγές

Ανασύρθηκε από: Thompson, C. (1995). "Clients' perceptions of the therapeutic relationship and its role in outcome. (Master's thesis)". www.uleth.ca/dspace/bitstream/10133/206/3/MQ83780.pdf.

Ανασύρθηκε από: UNHCR, «Διεθνή Κείμενα Προστασίας των Δικαιωμάτων των Γυναικών», https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/04/Conventions_Women.pdf, Ανάκτηση στις 6/5/2019

Ανασύρθηκε από: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Συνθήκη της Ρώμης (ΕΟΚ)», Ανάκτηση από <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>, Ανάκτηση στις 6/5/2019

Ανασύρθηκε από: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Συνθήκη του Άμστερνταμ», <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-amsterdam>, Ανάκτηση στις 6/5/2019

Ανασύρθηκε από: Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, «Νόμος 3064/2002», <https://www.e-nomothesia.gr/kat-egklema-organomeno/n-3064-2002.html>, Ανάκτηση στις 6/5/2019

Ανασύρθηκε από: Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, «Νόμος 3500/2006», <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/n-3500-2006.html?q=35002006>, Ανάκτηση στις 6/5/2019

Ανασύρθηκε από: Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, «Νόμος 4531/2018», <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4531-2018-phek-62a-5-4-2018.html?q=45312018>, Ανάκτηση στις 6/5/2019

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι: Αίτηση έγκρισης διεξαγωγής έρευνας στο Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας και Ισότητας των δύο φύλων του δήμου Καστοριάς

ΑΙΤΗΣΗ

Επώνυμο: Δήμητρα

Όνομα: Σταύρακα

Όνομα Πατέρα: Χρήστος

Όνομα Μητέρας: Βασιλική

Επάγγελμα: Κοινωνιολόγος

Τόπος γέννησης: Αθήνα

Έτος γέννησης: 1984

Τόπος κατοικίας: Χλόη Καστοριάς

Τ.Κ 52100

Αρ. Αστ. Ταυτότητας: ΑΖ 243153

ΘΕΜΑ:

Έγκριση διεξαγωγής ποιοτικής έρευνας στο Κέντρο Συμβουλευτικής γυναικών του δήμου Καστοριάς με θέμα: «Στάσεις και αντιλήψεις γυναικών που έχουν υποστεί έμφυλη βία σχετικά με την ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη που παρέχεται από τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών. Η περίπτωση του Συμβουλευτικού Κέντρου Καστοριάς.»

ΠΡΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ
(ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ ΠΡΟΝ.)

Χατζηκυριακίδη Ιωάννη, Προϊστάμενο του
Τμήματος Κοινωνικής Προστασίας και
ισότητας των δύο Φύλων

Σας παρακαλώ.....

Να μου επιτραπεί να χρησιμοποιήσω τα δημογραφικά στοιχεία 6 γυναικών από τους φακέλους που διατηρεί το Κέντρο Συμβουλευτικής Γυναικών Καστοριάς. Οι γυναίκες θα συμμετέχουν εθελοντικά σε έρευνα, στα πλαίσια μεταπτυχιακής διατριβής, ενώ θα ενημερωθούν και θα υποβάλλουν έντυπο συγκατάθεσης για τη χρήση των δημογραφικών στοιχείων τους. Για λόγους δεοντολογίας και προστασίας των προσωπικών δεδομένων τους δε θα χρησιμοποιηθούν προσωπικά στοιχεία όπως: ονοματεπώνυμο, δ/νση, επάγγελμα και τηλέφωνο.

Η ΑΙΤΟΥΣΑ

Σταύρακα Δήμητρα

Παράρτημα II: Έντυπο συγκατάθεσης συμμετεχουσών

Έντυπο Συγκατάθεσης

Δηλώνω ότι συμμετέχω εθελοντικά σε συνέντευξη έρευνας που θα πραγματοποιήσει η κοινωνιολόγος Σταύρακα Δήμητρα στο πλαίσιο μεταπτυχιακής διατριβής με θέμα: «Στάσεις και αντιλήψεις γυναικών που έχουν υποστεί έμφυλη βία σχετικά με την ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη που παρέχεται από τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών. Η περίπτωση του Συμβουλευτικού Κέντρου Καστοριάς.»

Δίνω την συγκατάθεσή μου για την επεξεργασία των δημογραφικών στοιχείων από τον ατομικό φάκελο που διατηρεί το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών του δήμου Καστοριάς με σκοπό την παραπάνω έρευνα.

Ενημερώθηκα ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας δε θα κοινοποιηθούν σε τρίτους ατομικά στοιχεία όπως: ονοματεπώνυμο, δ/ση και τηλέφωνό.

Γνωρίζω τα δικαιώματά μου για ενημέρωση, πρόσβαση και αντίρρηση στη συλλογή των δεδομένων μου (αρ. 11-13 ν. 2472/1997).

Υπεύθυνος Επεξεργασίας: Δήμητρα Σταύρακα

Email: dimstav84@hotmail.com

Τηλ.: 6938111932

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Δόμνα Μιχαήλ

Ημερομηνία:

Ονοματεπώνυμο:

Υπογραφή:

Οδηγός συνέντευξης:

1. Τι σας έφερε στο Συμβουλευτικό Κέντρο; Πείτε μου περισσότερα γι' αυτό.
2. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων πως θα λέγατε ότι ήταν για εσάς η εμπειρία της συμβουλευτικής διαδικασίας;
3. Τι είναι αυτό που αισθανθήκατε ως το πιο βοηθητικό την περίοδο της ψυχοκοινωνικής στήριξης;
4. Ποια χαρακτηριστικά του συμβούλου διευκόλυναν τη δική σας διαδικασία;
5. Ποια οφέλη θεωρείτε ότι αποκομίσατε όταν ολοκληρώθηκε η συμβουλευτική διαδικασία;
6. Σήμερα, που έχει περάσει η συμβουλευτική διαδικασία, πως θα περιγράφατε την εμπειρία αυτή και πως νοιώθετε;
7. Πως νομίζετε ότι συνέβαλε το γεγονός ότι είστε γυναίκα στην κακοποίηση που βιώσατε;
8. Στόχος της συμβουλευτικής προσέγγισης είναι η ενδυνάμωση της γυναίκας, η βέλτιστη λειτουργικότητά της, η πρόληψη. Σε σχέση με το καθένα από αυτά που αισθάνεστε ότι βρίσκεστε;
9. Πως είναι να είσαι γυναίκα το 2018;
10. Τι θα συμβούλευες μια γυναίκα να κάνει εφόσον έπεσε θύμα κακοποίησης;